

ÉRIU

The Journal of the School of Irish
Learning, Dublin

VOL. IX

DUBLIN
SCHOOL OF IRISH LEARNING, 122A ST. STEPHEN'S GREEN
AND
HODGES, FIGGIS & CO. LTD., 20 NASSAU STREET
1921-23

12. **COLAM** .b., don cholaim, méd na colaime, na columa, dona columaib, méd na gcolum, iar¹ choluma.

Còlam calam, idhlann, eineclann, cubhal,² osnadh, fáilenn,^a níamann némann, élang,^b mónann, spirad, aithesc, asal, goibél gaibél,³ deisel ^adeisell, foilches failches foilghes failghes,^a dígenn, tairrsech^{ab} tairsech, meisnech, cennrach,^a dulann, merfall merball [mearfall go gearr leis .c. luis édtrom leis orra P], féithlenn^a féthlann, Ulltach [Ultach P], Midhech, Laighnech, Éilech,^a Connachtach, Gailengach, [Muimnech HP], inann 7 ⁴so síis acht na céidcheirt .df. dá n-imarcaidh⁴: torann tarann, toirrnech tairrnech,⁵ seisreach,⁶ [6a] lasrach, seamrach, baintrebthach, colcadh, colcach coilcech, buimech muimech, durrthach^b [duirrtheach P], cláirsech, mírbal mírball, lúaghal lúaghall lúaighel lúaighell, sriball sreaball, tunnall, fithchell, bruindell, feórand, tórann tárann, uilenn uillenn, drumann, úamann, rámhann, lámhann, eiteal eteall, eatal (gréine, ^aacht gan a beith .dfer.^a), cúainmér, conchlann, osgall osgal asgal asgall oschal oschall aschal aschall,⁷ gasradh, macradh,^a láochradh, ógbadh, damradh, echradh,^a ríghradh, gillannradh, ingenradh, ^aimand, arrann (ón doigh),^a cédfad,^b áontadh, turbadh, fidhbadh, imdhadh,⁸ dílad dílat, marbnadh,^a marbnath marbnad marbnat, taiples⁹ taiplesc¹⁰ táiples táiplesc,¹⁰ conart cúanart, malart, caismert, coingleac, ingealt, coisbeart, ceinnbeart, feartas, brosnach, [brosnadh P], echlach, cumhal (ó thrí ciallaibh), dechmadh .c. (dechmaidh .l.), echlas, echlasc (ón leabaidh), echlasg¹¹ (ón tslait), faidhlenn^a aidhlenn,¹² teinntech^{ab} [teanntach P], punnann bunnann, scológ (ceart .b. aigi 7 innsgni .fer. ann),¹³ easgann, ^aeasglann, urlann orlann erlann, tallann,¹⁴ falann, ceithern [ceithreann P], crúisech cróisech

¹ marb H, gan P

² cumal C²

³ *After* ceannrach meisneach goibhél gaibhél P *adds* ionann uile d'feirinnsgne 7 do .b. achd nach bráithre .f. dhóibh na ceithre hanmanna deigheancha. A mbráithre .b. ann so so sios seisreach etc.

⁴⁻⁴ colam .b. 7 .fer. achd innsgne .fer. ionnta P

⁵ toirrnech tairrnech C

⁶ -eoch C

⁷ H and P *give the four forms in os-*, adding a n-ailm leis H .c. a n-ailm leis iad P.

⁸ imdagh C, imgadh C²

⁹ taibles C

¹⁰⁻¹⁰ gu fada leis H, .c. a síneadh P

¹¹ echlusg C

¹² faighlenn C, aighlenn CH

¹³ achd innsgne .fer. innte P; C *adds* inann ghab- uile uathadh lethan aca 7 illradh caol

¹⁴ talann C

craísech, coibdhean caibdhean,¹ úasnadh, tuiresg [cranngal H, bratach HP], ²a dtáoiréma 7 a dtuilréma úathaidh cáol 7 illradh lethan aca,² binann ghabaid³ 7 colam .b.^{ab}

[Only in P]

drólann, Bréifneach Bréithneach, Breatnach, Boirneach, Maineach, Fíachrach, Sligeach, Imleach (an feadh téid), ionann 7 colam .b. 7 .fer. achd innsne .fer. ionnta, teinntreach (an aieóir), ladharg, sáorchlann, dáorchlann, óinseach, anghlas eanghlas, samhthach sámhthach, soineann, doineann, diomdhadh,⁴ maighdean, muinntear, máoileann, díbhearg, táthlamh, Gáoidhealg, gabhal, adharc, aigheann.

² Adaltras fer na cruinne . ní hí clann na coluime

[clann do dhénuimh fa dheóigh dhi . le téghuin⁵ an éoin eile . P]

Caluma fan ciúnLife⁶ . ní hánurra énlaithe.

A hinmoilli do mheall mé⁷ . a⁸ cend idhlainde t'⁹ feirgi.

Cubhal¹⁰ fa láech Locha in Sguir . ón ló do-chúala in cumhuil¹¹

doní dubadh dom dhergadh¹² . an cumhal¹³ do coisergadh.

500 Gé g Alman nocha níuighi¹⁴ . créd adhbúr na hosnaighi.¹⁵

² Ní sailend 7¹⁶ sí ar snámh . nach bí an failenn ar édrágh.

Gan níamainn¹⁷ mbúadha¹⁸ ní bím . trialluim co rígh Chlúana caín.

Snáth ga chur¹⁹ ina²⁰ chrosaibh . cách ag dul²¹ ina deiseil.²²

Bréid sideingi ar slis gach luingi . d'fís díghinde²³ an^b chruinde cuir.²⁴

505 ² Ní bhia gan tairrsigh in tír . dá ría an t-ainmsin²⁵ don uirrígh.

^{ab} As í an foilches eisinill . a rí an toirches taisighim.

^{ab} Do chas fagha mar budh féthlonn . do bas tana mérchorr mín.

Truime a thairrnighe²⁶ nach te . luime is gailbighi a^{ab} gáoithe.

Nocha nfer mar soin Seafraigh . ní bhean boin do baintreabhthaigh.

510 ^{ab} Ceand lín a lenmhain do leirg . do semraigh deirg a tír²⁷ Thaidhg.

Cécht ag²⁸ lenmuin do leirg thúair . dúail do semraigh deirg na díagh.

[6b] Ód²⁹ tresa 7 Clann Carrthaigh . falcbaidh barr dresa a durrthaigh.

¹ coibgh. caibgh. C

²⁻² om. CH, uathadh cáol on ainm úathaidh síos 7 iollradh leathan aca P

³ om. C

⁴ diomdhagh MS.

⁵ fecuin MS

⁶ geiun- C², cciúin- P, fa chiuin- H

⁷ mhe C²

⁸ ag C²

⁹ om. C

¹⁰ Cumhal C²P

¹¹ cubail C, cub- H

¹² don dergadh C

¹³ chuball C, cubal H, illeg. C²

¹⁴ nfoighi C²

¹⁵ bar nosnoidhi H

¹⁶ is P

¹⁷ niamann CC², illeg. H, niamhuinn P

¹⁸ mbuadho C

¹⁹ chor C²

²⁰ um H

²¹ dol C²

²² disil C², na ndeisil H. Cach ag dul na ndeisil snáth ga chur um chrosuibh P

²³ díghinde C

²⁴ tuinne téchd P

²⁵ taismsin CC²

²⁶ Truime thairnighe HP

²⁷ dtír C²

²⁸ a C²

²⁹ O C

- Iarraid begán banchuire . fedán díamuir durrthaighe.
 Do-bir sí ar ndol¹ gu durrthaigh . ar son Murchaidh trí timchil.
 515 ^aGa guidhe² mar táthar thall . Muire máthar na míorball.
 A³ ceó⁴ do éin ó Síainn . eó le sribail⁵ mín muilind.
 Luchd cúain ar chuid a bferuinn⁶ . do éreabuill buig úair⁷ inill.⁸
 Cathair⁹ slúáigh do airc¹⁰ d'íoláim . a ngoibéil chúain aird ainiúil.
^aNí hól le trí¹¹ tunnallaibh . do-ní an slógh fan¹² sollamuin.
 520 Ar slis tighi os drumaind díghainn . ibhe thunnaill bfienduinn búair.
^aAbra dubmall nach dáor mong . drumann donn cháol os a ciond.
 Do éeól fáoidh na fithchille . dáoi b an t-eól dob aithgirri.
 Ní tú do theib an tres cluichi . do theich fer na fíchlí .l.
^aDo¹³ ghrádh d'fithcheallaibh ní fuil . far b'inchendaigh clár cumdoigh.
 525 ^aGidh¹⁴ beac an breac bis fan linn . nó an chnù bhís ar an mbuindill.¹⁵
 Long ar fud na feóraindi . ruc¹⁶ nó corr na cáolluingi.
^aCoinde chladh na cóic tórann . ag drólann ban íoid Éreann.
 Ubla ag fecadh na gcleth gcorr . a leath do donn etal finn.
^aTroid beó fa comthruime¹⁷ cur . gleó na conclaindi curadh.
 530 ^aAtá conchlann gan úidh¹⁸ air . fá comthrom¹⁹ lúidh²⁰ is lámhuigh.
 (lochdach munab .c. d'innseni airchisi)^b
 Atáid²¹ Sí gCéin ar in corsoin . ga ndín féin a n-osgail²² feadh.
^aBráon fola úadh ar aidhlinn²³ . fogha glainélim rúadh Raghnuill.
^aNeart an tslóigh Sagsóigh ó tsin²⁴ . ar in ngasraidh móir Muimnigh.
^aAithni ar fer²⁵ sech aroili feadh graifni²⁶ na gasraidhi.
 535 ^aD'éis marbtha na macraidhe . tarla féin san fóraire.²⁷
^aDéra na n-einecluinn²⁸ úaim . scéla tslúáigh geimeltruim²⁹ gáoil.
^aRobam rí ar ó ngelChuind³⁰ nglan . dob í³¹ a cherchaill mo cholcadh.
^aDál na taipilisi tarla³² . gun maicnise Mathgambna.
 Rug an úaisg³³ míngeal³⁴ Muire . úan corcra a crú³⁵ asaili.
 540 ^aMac Aodha na n-echradh n-úr . gach dáona ag dechradh re ac díl.
 Gan techt slán úadh ní hingnadh . imdadh úar³⁶ clár na comhradh.
^aA³⁷ tobair gorma ghlena . moguil íolma a n-imdadha.
^aDo chíab íllte ní iédfadh . go mbiadh innti ainchédfadh.
^aGan áoltor ngeal no gan gharrdha . nar legh aentadh t'íaghla iad.
 545 Díne ag³⁸ cungnam leisín coin . fa turbadh fire d'Ulltaibh.

¹ dol C	² guithe C	³ Le HP	⁴ gceo C ²
⁵ sribuill C	⁶ ar do chuid fírainn C ²		⁷ fuair H
⁸ ubhuill P	⁹ Caith- CC ²	¹⁰ airc C	¹¹ ar thrí P
¹² bhan P	¹³ Da P	¹⁴ Ge P	¹⁵ broindill C
¹⁶ tug C ² P	¹⁷ comtruimhe C		¹⁸ uigh C. úigh C ²
¹⁹ cothram P	²⁰ luith C		²¹ Ata H
²² osghail C ² , oschail H, oschuil P.			²³ aighlinn MSS
²⁴ éoin C ²	²⁵ fer MSS		²⁶ graibhne C
²⁷ bforaire C ²	²⁸ einiclaind C, eineaclann P		
²⁹ geimhioltrom P	³⁰ ngealchuill P		³¹ fa hí P
³² tharla C	³³ uasg P		³⁴ míngeal C
³⁵ gcru C ² , ccrú P	³⁶ fuar C, iúar H		³⁷ Na C ²
³⁸ Dinne H			

- ^aMas fíar as fíer an fídhbadh . ní hingnadh geall d'íadh¹ Alman.
^aDílada gun² gléiri Ghall . fírfada ó chéili a comlann.
^{ab}Do chris cáol geltais ní geada . d'fírtuis do taebh seda seng.
 Tógbaidh slat ínn Fídharta³ . a brat os cinn chonarta .l.
 550 [7a] ^{ab}Do-chim nach tráth dó a diúltadh . mó sa chách a chédfadh.
 Léim duine a cuirr a choiti⁴ . suidhe i ndruim a díloiti.
 Fíer tré fírtais mara ag maidm . re mbaidh⁵ ndercglais bragha Buidhbh.
^{ab}Bile sa barr bunchasda . idhe and is eachlusca.
 Do brisedh⁶ eachlusc uirri . bar n-eachradh ní hullmaide.
 555 Ní thuc d'aithli creach í Chais . a ech aithne ar a hechlais.⁷
 Ben le hó⁸ gCuind a gcumhail . fer churaigh dhuinn na deghead.
 Do teighed⁹ crodh craí Uladh . cumhal Chon Raí is da¹⁰ rabhadh.
^{ab}Díis a testa ar fear¹¹ fuinidh¹² . cuiridh ben chesta ar ohumhail.
^{ab}Do riaghladh ceindbeart fa chend . fa eghreacht iarladh nÉrenn.
 560 ^{ab}Glaca dhib a car¹³ a gceindbeart . do ghabh ar thír deighneart duit.¹⁴
^{ab}Ag soin¹⁵ a bhaird an mbunnainn . na drumainn aird fat íallaing¹⁶ .c.
^aGab a Choimhdhe¹⁷ ar gcumann . nach rabh oirne th'¹⁸ uilleand.
^aAn fer atá ar tí na caibden¹⁹ . do bí lá 's do²⁰ aingedh iad.
^aMac barrainde Brian O'Néill . léim arrainne a thriall atúaidh.

[Not in CC]

- 565 ^bClocha némuind an cuirn clain . cuirm Í Mháeil Brénaind ga mbúain.
^bAr sáercluinn 's ar mac moghadh . ní lat áencuing d'ordoghadh.
 Tres an sáercloind a Sidh Truim . do bíd na n-áencloind acaind.

[Only in P]

- Mana leóin do ládharguibh . dá ragha a ndeóigh díbhearguigh.
 Mé an cladh a ttóruinn dá thuirrsi . gar don mhónuinn duinnsi a dáil.
 570 Atá dubhall fallsa fóinn . cóir dhamhsa dulann re a dhréim.
 A hóigh ní búair mheisnighe . an chóir an úair fíosruighe.
 Tug féin d'féili a n-ingheanraidh . béin bhéime ar an mbanLaighnigh.
 Do mhill rí Sligighe ar sén . na tí ridire roithrén.
 Rí Imlighe na n-ochd ecath . go port inghine Eathach.
 575 Férbhrat ceall budh cúainmhéirleaba . tré thrénmhac seang sáoir
 Dhiarmada.
 Ní marbhnat gan íachuin í . mo rí is m'athair daghmhac Dé.
 Do láoi don chróisigh a ceann . gearr do bháoi an cróisin gan chrann.
 Badhbh ag búain chúa chrúisigh . do dhúisigh thú a n-úaimh
 íasaigh.
 Imridh lán a lámhuinne . re hinghin d'ál iaruinne.

¹ diadh C² Diollada gan P³ fídharta etc. MSS⁴ Leim do duine a cuirr choiti etc. C²P⁵ baidhbh P⁶ brisidh C⁷ echlais CC²⁸ leis o HP⁹ teighed etc. CHP¹⁰ sda C²P¹¹ íear C¹² bfuinidh C²¹³ agcar with punctum delens over g C, a chor C²¹⁴ doit C²¹⁵ sin C²¹⁶ fatfall- C, fadtfalluing C²¹⁷ choimhdhe C¹⁸ h C²P¹⁹ caibg- C, caibhg- C²²⁰ da C

- 580 A bhreith ón túaighsi as trúaigh¹ liom . ga túagh dob úaisli **aidhleann**.²
 Do theagh um nóin ga nadhmadh . **cranngal** sleagh³ n-óir a **flodhbhadh**.
 Do marbhadh meisi led **mharbhnaidh** . **marbhnaidh** deisi amhlaidh í.
Punnann chúil bhuidhe bhachlaigh . ort a mhéirghil mhalachdhuibh
 cruithneachd na mbarr an barrsoin . cam buincheart an **bunnannsoin**.
 Do sheanchosg ar nár anois . sál nó **eachlusg** ní fúaruis.
 585 Cuiridh sé íoltanus air . an té dhrochgabus **deachmhaidh**.
 Brat sróil do bhí ar bhanchumhuil . ó Mhóir ar thrí timchealuibh.
 Mo ghreim ar chlár na cruinne . as lámh ar eirr **easguinne**.
 Imdheachd sneachda da bur slúagh . **inghealt** uadh ag ealta én.
 Fíorbhochd an íoghbháil inmhe . ríoghdhacht chonnláin **cheithirne**.
 590 A **cheinnbheart** d'ú Chróidhe as cuid . d'eighreachd a chéile comhruig.
 Éirghi ard ar **earluinn** ráimhe . balg ar dhearnuinn láimhe láoich.
 Meinic do chuiris do chloidheamh . mur **thuirisg** a thachar.
 As iad **sáorechlanna** Sil Oilill . **sáorechlanna** an trír roibhinn ríogh.
 Do-clas **tarann** ag car chnúais . fa ngabhann gúais agh dá éis.
 595 As fir sin nach obthach n-áigh . fir leis nach áil **colcach** chlúimh.
 Sul rug gíall ar an ngasraidh . tug **lasraigh** tré íad nUisnigh.
 Magh Fáil an feadh nach fúaigneann . do ghabh **lúaigneall** áigh Émann.
 Bró amhus ag arsaidh fleadh . ghabhus teagh a **n-aschuil** fiódh.
 Ealta nach tuilleann re a tháobh . **bruinneall** do chráioibh feactha
 um féil.
 600 Le t'íaghlaidh an uilleann chlé . ní thuilleann sé achd amhlaidh í.
 Atáid atúaidh tar **táruinn** . ag úaim bhánfuinn fáid⁴ Féilim.
 Maith fálchuire atá rem tháobh . láogh na mná **Fíachraighe** fúm.
 Mur chloich ttábhuille do thógbhuis . tánuisi don **táthluimh**.

(c. ón adhbhursin)

13. **GASRAIDH**,⁵ don gasraidh, méd na gasraidhi, na gasraidhi, dona gasraidhibh, méd na ngasraidhedh, iar⁶ gasraidhi.

Gasraidh, macraidh, láechraid, ógbhaidh, dámhraidh, eachraid,^{ab} ríghraid, gillannraidh, ingenraidh, áentaigh, turbaidh, fidhbaid, imdhuidh, dílad⁷ dílait,⁸ marbhnuidh marbhnaith marbnuid^b marbhnuith, taipilis taipilisc táipilis táipilisc,⁹ conairt cúanairt, anairt,^b fallaing^a allaing,^a coisbeirt, ceinnbeirt, fíadhail .c. (fiadhal .l.),^{ab} catáeir catóir, imlaíd imlúid, aithghin, ainighin,¹⁰ lúamhain, inntráil, ímaigh,¹¹ casnaidh úasnaidh (ó énceill), othaigh¹² athaigh,¹² córuid cáraid, tarruing tairring, uirrim oirrim, uirchill¹³ oirchill, [merfuil P]

¹ truag MS² aigleann MS³ sleadh MS⁴ fáid MS⁵ Ríghruidh H⁶ tug . . lat H, gan P⁷ díluaidh C, díllaid H⁸ díllait H⁹ táipilis táipilisc .c. gerr les íat H, taipilis taipilisc .c. a síneadh P¹⁰ ainghin C², ainghidh H¹¹ -dh MSS¹² -gh CH¹³ uircheill C

merfaill merbhuill, tairgsin,¹ fáithim, túaraim,² pónair, tacmuing, casbairn, sédnaídh,³ ^coiris (ón aimsir),^c [coirfeis, énlait C²P],⁴ aibíd aibhid, confaidh, comhrair, línbruith, glasláith, manaís, foráiss, deithfir, mírbhuil mírbhuill, corrthair, eachlais eachluisc (ón leabaidh), eachluisc (ón tslait), etim eataim aitim, ámhui, érim, boghaing,⁵ rághaing^{ab 6} .b., ^{ac}innailt inneilt^{ac} [ionailt ineilt C²HP], comairn, séguinn,⁷ daethain daeithin .c. (dóthain .l.),^a oraoid,^{ab} binid,⁸ forrán^{ab} forráin forráin .c. (farrán farráin farráein .l.),^{ab} ealchuing alchuing, falafraigh alafraigh, arraoid,⁹ obuidh, aruid (ó éenchéill), ^{ab}dulainn .b., uráin oráin, crobhaing^{ab} .b., ^acaicdhís caicdhighis, leithéid^{b 10} .b., firmamuint [iormamhuint P],¹¹ cerchuill, toirrchim^{ab} .b., inand gabaidd,¹² ^{ab}cirt cháola aca uili,^{ab} anmhúain, anúain, tóithim táithim,¹³ dogruing,^a cosmhail casmuil, anfainn,^a sursaing, ónfais,^a fochraig fochraic, togaís,^a éislis,^a carraídh mar sin.

[Only in P]

marcruidh, fairbrígh fairbhrígh, faisnéis, Eóruip, urchóid, treabhluid, díachair tíachair, díachuirt, óinmhid áinmhid, conuir, conchuir, aithris, aithis.

- ^bTús na rígruidhe a ráth¹⁴ Airt . linnmairi a chách na comhairce.
 605 ^{ab}Do-béradh ní ar marbhnaith mná . Farblaith in lá do bí beó.
^{ab}Ní cás gan a cairsi ar fiadhain¹⁵ . ní ríás tairsi fiaghail fós.
^bTabhair an taipilis don tigh . gu faicmis amhail imrid.
^{ab}Tig an ben¹⁶ táipilis don tigh . fáiltis fear aga faicsin.
^bBec do labhras re hedh n-óil . seadh i carghus ná i catóir.
 610 Do-ghénmuiss¹⁷ imlúid fir dhána . ar hionbhrúid ngil¹⁸ málla móir.
^bClanda finnTáil a flaith Leambna . maith in finntáil¹⁹ iedhma iad.
^{ab}Ag boing chasnaid dom chroidhi . fa chasmail²⁰ chroinn chasnaidhe.
 Mé an chúalsain a chiab mar ór . ná bíar úasnaidh dom iadódh.²¹
 [Fige na coirptheisi a cur . brugh bile goirmceise as geal.]²²
 615^{abc}Láoi ch úaibh a dtres tromghonta . nach fes crúaidh a gcindbeirte.²³

¹ tairgsimh C, om. P

² tuarim C, túairim HP

³ sédnaeidh H, -náoidh CP

⁴ in later hand in C², on erasure, apparently substituted for oiris

⁵ bodhaing H

⁶ rádhaing C²

⁷ sedaing C, om. HP

⁸ bineid C², binib HP

⁹ arráidh C

¹⁰ leithét C

¹¹ fiorm | amaint altered in later hand to fiormadhuint iormadhaint C²

¹² dóibh P, iat H

¹³ tóichim táichim P

¹⁴ ráith C²

¹⁵ fiaghain C

¹⁶ ben an C²

¹⁷ Do-ghénuinn P, Do chaitfian H

¹⁸ ghil C², mhir HP

¹⁹ inntráil H

²⁰ Altered to a gcasmail C²

²¹ iadódh CC²H, iasodh H

²² Add. C² in ras.

²³ Add. C

- [7b] ^{ab} Dia ar fúid na húama re hothaigh . da ruc¹ slúagha sochair súas.
^{ab} Córuidi cúl² risin mbith . rún na córaidí cléirech.³
^{ab} Do bhruidhen⁴ náoi cárad cleth . fa leth mbrághad do bhí an bhoth .l.
Confaidh gliadh do gabustair . t'íian nach⁵ comthaigh choimhescair.⁶
620 ^{ab} Is tuilchinnti techt dá léim . bert is uirchillti⁷ eiséin.
^{ab} Dá draídh féin fá merfaill mór . dréim Máeil Echlainn isin ágh.
^{ab} Gemar ó lár ac tacmuing tréniéda . slatchuill glégheala mar budh lán
lágheola.
^b Ní fuil co casbairn chinn truim . rém lind glasnaidm⁸ ó ngébuinn.⁹
Mo chédlaídh¹⁰ do-chúaidh a mudha¹¹ . sédnaídh úaim nach¹² lugha
a¹³ lúach.¹⁴
625 Gairid ar mbúain resin mbeirt . gur¹⁵ smúain in aibhid d'imeirt.¹⁶
^b Treghadaigh¹⁷ ac techt tré glún . dlecht dún deghebuidh dá dhín.
^b Cuirthear aruid bhlasta bhinn . linn dár caruid¹⁸ ghasa Ghaill.
^b Nochun fuil crann acht do chomhrair . a thuir Mharr nár íolmaigh h'ég.
^b Fagha¹⁹ chomáin ón Choimdhidh²⁰ . gan forráein ar mh'anmain.
630 ^b Eaclhuisc ag na bóigechaibh . a n-echlais²¹ Hí Éceartaigh.
^b Gan chéibh mbarrchaim ann nach úr . do chúl cam ní ealchuing²² áer.
^b Do thuit ealchuing an enigh . eghir chnuic bennchuirr Bhalair.
^b Ní chan comhrádh baísi . suil do bí in ógh infuilt
^b ferr in lón dí a ndubhairt . an ógh gurb í a hinduilt.²³
Tadg Óg .cc.
^{ab} Ní uil scél san cruinne ar chaicht . fa budh²⁴ trén uirre a hinnailt.²⁵
635 ^b Cliar gémad²⁶ etaiméach í . fial fa ní deghcailleach²⁷ Dé.²⁸
^b Ar in mbráen mar do-úair etim . do-chúaidh cráebh d'etill tar ais.
^b No gu faicim²⁹ fear na scél . ní fear dér acht d'aitim úam.
^b Tar gormsáile n-úar³⁰ na n-érim³¹ . túar congháire d'³² Érinn iad.³³
^b Alafraidh³⁴ na héruim³⁵ . fan anathluim n-áluind.
640 ^{ab} Grés grégach mná malachduibhi . atá ar édach h'c alafraidhe.
^{ab} Diarmait Gall ré nglasláith nAirtigh . barr casbláith mar chorcair.
^{ab} Fer taibh gléghil dot ghlásláith . a léinidh chácil chimhasbláith.
^b Do sin a bend tar a bhodhuing . eng ré Tír Chonuill do chuir.
^{ab} Ó Máeil Múaidh gur geb³⁶ gá gácithib . fúair gach fer a dháeithin díbh.

¹ ga rug C² ² clu (sic) C ³ cleireich C ⁴ bhruidhen CC²
⁵ ní C² ⁶ choineasguir P ⁷ oirchillti C² ⁸ glas snaidm C²
⁹ onghebuinn C, o ngeabainn C², o ngebuim H
¹⁰ San chedlaigh H, Ar ccédláoidh P ¹¹ amugha CH, amugh P
¹² ní C², as P ¹³ om. CP ¹⁴ lucht H
¹⁵ do H ¹⁶ imirt CP
¹⁷ Treghaddoigh C², Treagaddoigh H ¹⁸ gcaroid C²
¹⁹ Faghaibh a H ²⁰ -igh MSS.
²¹ ecluis C, eaglais H ²² ealchuing C² ²³ hinuult C²H
²⁴ búdh C ²⁵ hinailt C² ²⁶ Cliar madh cliar H
²⁷ deghcailleach C², deaccaillech H ²⁸ dhé C
²⁹ Nocha nfaicim H ³⁰ fúar C, uar C², n'fúar H
³¹ na éirim H ³² dh C² ³³ hé H ³⁴ -aigh C²H
³⁵ eruim C², héirim H ³⁶ gab C, ghabh C²

- 645 ^bMór do-ní in gabha¹ do gaithibh . dá b'fagha² in rí a dháeithin dibh.
^{ab}Féich gan a ndáethain síl soin . ón tsín gáethaigh dom ghortuib.
^bA fuighe³ a Sláine mór maith . dar ndáinne is^c lór a línbraith.
^{ab}Beith d'araidh ag ól ar h'uillind . lór don íagail d'uirrim uaid.
^{ab}Ní marbhnaid bud dáothan dó . mar gáothar adhmaid⁴ énbhó.
 650 ^{ab}Dá chéd blíadhan do bhí in dream . sí fa íadhadh a n-ifreand.
 [As tú an beó do bhí san chroich . do-ní idir có 7 énlaithe.]⁵
^aTecht tort a mbrug banchuiri . na locht ar chur georrthaire.
^bDruim Charraidí réidhi an righ . téighi ar gnímh n-arraidí uadh.⁶
^{ab}Bia⁷ a nDrobhais a^c Domhnaill rúaidh . togaís t'úaim re comhroinn
 gcéin.⁸
 655 ^{ab}Dá dtrian impidhi aici . findtighi na fochruici.
^{ab}Oirches dulainn resin ndeghmac . ní íulaing seanálat a snímh.
^{ab}Don írmamhaint do-ní neimh . nach inradhaire í d'íaidhibh.
^{ab}In cédfer ór⁹ slondadh sind . ollamh darb écean uirrim.

[Not in CC²]

An crand do-chúaidh os ídhhbaidh . imdhaidh súain and gud
 t'foghlaidh.¹⁰

- 666 Seanbrúid ar muin dá mhaidi . a sreanglúib dhuibh díllaidi.¹¹
 Budh lucht brón snasbhláithi sleagh . do slógh mer glasláithe glan.
^bSdéd gán dóich urraim na n-eillteadh . sursaing óir gá íonnsadh.
^bTrúag dochroidi gach deighir . túar fochroigi a fóireidhin.
^bTrúagh gan mé is taraind ar thuit . a Dhé acht go fagaínd fochruic.

[Only in P]

- 665 Fíir d'allmhuigh dá íosrughadh . an sibh damraidh Dheasmhumhan.
 Beanaidh Níall le náoi n-amhsuibh . casnaidh gach láoi d'íaidh Uisnigh.
 Triobhas buid an bhóthuir bhrealluigh . dóthuín cluig do theanguidh
 thríd .l.
 Ní gort d'ar as a íaghuil . cradh d'iarraidh ort a Eóghuín.
 Úa Moiris an tráth do thuit . ag cách 'na oiris orrdhruic.
 670 Bíd ar n-aithne Donnchaidh dhóib . aighthe an íslóigh mar chorrthair
 ccáoimh.

14. **TRUID**, don truid, méd na truidi, na truidi, dona truidib, méd na truidedh, íar thruide.¹²

Truid, druid, smeig, deil, sdeil, fail (bís ort), ruit^a roit, cuirm coirm, muirn^a moirn,^a cuing coing, tuir (Bregb), oil i n-úir^{a.c.} (oil a dég¹³ .l.),^a boil bail, toil tail, brígh (cháel), ^afairbrígh [fairbhrígh P],^a fóir fáir (na crúaichi), (sáir .l.)^{a.14} táir (ón tarcaisni),

¹ gobha H

² fogha CH

³ bfoighi C²

⁴ aghmaid C

⁵ This couplet only in C² on erasure; C has Fuair bradán na neithredh nóir, portions of which are still legible in C²

⁶ uaidh C²

⁷ Biaidh C²

⁸ chéin C²

⁹ gar C²

¹⁰ gat íaghl' P

¹¹ dhiolaide P

¹² gan truide P

¹³ oil dhég P

¹⁴ sáir .l. follows tarcaisne in P

cruimh, [8a] cuil, glais, gáeis, áeis, báeis, dúais, gúais, túis, drúis, gríss,¹ ^apáis, gnúis,² min, idh,² goimh, ^acruit croit,³ beirt, sdúaim, úaill, grúaim,⁴ úir,³ béin,² méin (ó dá chéill), broid, cáein, úair, úaigh, múid móid, búid^a bóid, grúig, úain, toirm^a tairm, áeil, áeib,^b frais .c. (frois .l.), scís,¹ ceilt cleith, mleith bleith meilt .c. (beilt .l.), breith, ^asceith, sgoilt sgailt,^a cailc, aisc, aithis (ó éenchéill),⁴ foirm foirb, coill caill (ón phersain⁵), dóib, dóid, ^acuilt cúilt, sbéir,^a beith, doirb, coirb, dóigh dáigh dóich dáich, ⁶inann gabaid uili^c 7 gasruidh acht nach comfada iad.⁶ ^agráin, coir [go gearr P]. creind, bruith, cailg,^a coim, ^afaill,⁷ geis.^a

[Only in P]

ceirt, grúaidh, méid, gáir, páirt, áirc, saintt, cainnt, oil, goil, féil, réir, buing boing, trúail, máoin, luibh, airc (an fad téid), gáoin, feis, muirt moirt, ionann iad achd go bfuighthea méid na corma.

- Bés na truidi atá ag Ú Cheallaigh . cách uili 'na⁸ íochair.
 Cuidechta sa⁹ n-óidh¹⁰ ar ole . a cóir¹¹ druidealta¹² ar dorchacht.
 Ar dergad don oil a n-úir . do thúir soin tregdadh a tháeib.
 Ráinic bonn fa brúach mBóine . fóiri chrúach gcorr ó¹³ chéle.
 675 ^{ab}Bentar le fer fa brúach mBóine . crúach ar fedh a fóire féin.
 Maigri geal a glais úaibhrih . do len rúaimnigh cais cirdhuibh.¹⁴
 Cruimh 'na chúillíacuill chúasaigh . crúibhiatair¹⁵ d'íuil anúasail.
^bBen astoigh¹⁶ nár chaise do chaí . aisc don mnaí nachar oil¹⁷ é.¹⁸
^{ab}Dénam áenta mbúain gan bréig . doba úair máelta dar múid
^{ab}ní íuil nár maluigh a móid¹⁹ . tabhair phóig²⁰ gan goim gan grúig.
 680 ^bConn mhac²¹ Úna nár bris bóid . a rúna ní²² ris²³ nár léig.
^bA Gulla Fáil fada in roit . crícha bur nGall do gléloit
^{ab}cleth Sligigh thiarain do thoit . tigidh iaraidh a²⁴ éroic.
^{ab}Ní féchfa céili cnuic Bregb . ruit a Néini gu lingther.
 Fer astegh d'íagháil na húaine²⁵ . fear ag gabháil dúaine duit.²⁶
^bSeiser²⁷ Áedh 7 secht sáeirNéill . cáer ar techt a haínméin óir.²⁸
 685 ^aDo-súa²⁹ in fer go colba Crúachna . sen corma is núa lúachra leis.³⁰

¹ sgis grís caol aráon P

² igh CHP

³ Altered to uair C²

⁴ aisc on aithis P

⁵ persain C

⁶⁻⁶ om. HP, follows geis in C²

⁷ caill C²

⁸ ina H

⁹ isa P

¹⁰ óigh MSS.

¹¹ ar chóir C²P

¹² dhr. H, ndr. P

¹³ da H, go P

¹⁴ cc. cc. P, ch. ch. C²

¹⁵ cnúibhiathtair P

¹⁶ sic H, astigh C, asdtigh C²

¹⁷ oir C

¹⁸ hí H

¹⁹ an mhóid C²

²⁰ póic C, spóig C²

²¹ mac C

²² nir C²

²³ leis C, lis C²

²⁴ a hiarr- C

²⁵ Niorbh iongnadh bean d'íagháil t'uaine P

²⁶ dhuid H

²⁷ Seisir C

²⁸ aoinmhéinn iad C²

²⁹ Dosó C², Dorúa P

³⁰ libh C

²⁰ Ag sin hí is féghthar a foirb . 7 léghthar hí os aird.

^{ab} Teirce ináid¹ sin na sáoiri . berti náoidhi fír Áine.

^{ab} Ar ndul² gilla ar chúiltib clúim . dúintir a mhúir fínda áoil.

[Only in P]

Béim air nocha nfuigheadh sí . dá ccuireadh an fáil d'Éinri.

690 Beag mo bhrígh a n-arm an fír . garbh asttigh 's as mín a-muigh.

Dá c[h]loinn is áonohoing orra . coing mur áonchloinn eatorra.

Nocha rug ar ttriath dá thoigh . nach ttug boil an dá ífach air.

Ná biodh 'na bhéim air ar n-obadh . dar ttail féin do hobadh inn.

Sgiath innillti ar bearna ad bais . frais do gháibh rinnfílte ris.

695 Cuirthear róibh³ ar bhais mbairrghil . frais d'fáilghibh óir le hinghin.

Fada a-ris go racha a ccath . sgis an chatha ar do chumthach.

Gan achd grís t'faghla d'féghuin . gébhuidh Banbha a-ris riaghail.

15. **BERT** (lúachra), don bert, méd an beirt, na beirt, dona bertaib, méd na mbert, iar berta.⁴

Bert, Cet, lescc, mac, derg, lenb, lenbh, inand gabaid.⁵

Dá sénta na beirt do boing . a ceilt⁶ ní fédfa⁷ in fáloing.

Oirdherca⁸ do gleic is Goill . coingleaca Cheit is Chonoill.

700 ^{ab} Ag so a élechtsa a duine derg . leanb Muire dá lenta a lorg.

^aGibé⁹ cerd do gheal a grúaidh . túair a sheal don derg na díagh

(.c., don dirg .l., ós é méd an deirg a tháeibréim, ^bdon derg as .c. ann.^b)

[Not in CC²]

As aimglic téighim dod toigh¹⁰ is clannmhic¹¹ Féilim accoibh

(.l. ^bsin. mac, in mheic cóir^b)

^aSgáioileadh a grás dob é a fearg . leanb Dé ón bhás mur do bhiodhg.

^aAn deoch gearbh do ibh don uile . mil achd do leanbh Muire a-mháin.

705 ^aAn mbéd nár theilg grian dá gáibh . na cáoir dheirg a-níar um nóin.

16. **LEANAB**,¹² don leanab, méd an leanab, méd an leinib, na leanab, na leinib, dona leanab, méd na lenab, iar lenab.¹³

Lenab,¹⁴ lenabh¹⁵ inann gabaid.¹⁴

Mar brécthar séd a láim lenaibh¹⁶ . do brég in Máigh Emain úaid.¹⁷

Ar chrobaing a láim leinib¹⁸ . cáin Hí Chonaill cuimnighidh.

^aSguir a leinibh dot¹⁹ méd meanma . beirid in t-ég lenbha²⁰ leis.

¹ ina C²

² ndol C²

³ róimh MS

⁴ gan bhearta P

⁵ iatt H, uile P

⁶ cheilt C², cceilt P

⁷ édfa C

⁸ Oirrdherca C², Oirrdreca H

⁹ Gidh bé C²P

¹⁰ thoigh P

¹¹ cl=mheic P

¹² Leanabh P

¹³ gan leanbha P

¹⁴ ¹⁴ Leanabh mar sin H, leanab mur sin P

¹⁵ lenam C

¹⁶ lenaimh C

¹⁷ uait C²P, uaitt H

¹⁸ leinibh C²P

¹⁹ dod C²P

²⁰ lenmha C

[Only in P]

Maith do mheasg an seanab sinn . a measg na leanab léighinn.

17. **ALBANACH**¹ .f. don Albanach, mac an Albanaigh, na hAlbanaigh, dona hAlbanchaib, meic na nAlbanach, marb² Albancha^{ab.c.} a sínedh leis 7 a gerradh ar a thuillréim illraidhi 7 ar a thothlugad.^{ab}

Albanach,³ Érennach, Eóghanach,³ [Cuilénach .fer. H], Oirghíallach,^a Umallach,³ Gailengach,^{ab} Oileallach, Conallach,³ Conaillech,^a allmarach^a (7 ní fuil acht .df. allmarrach .l.), Sagsanach Saghsanach,^a [ionann 7 so síos an úair as .fer. íad P], matal,³ madan,³ tapar,³ medar, talumh [8b] tolamh, anum (in tráth⁴ anus a réim innta na⁵ triúr), pubal puball (sróil) [.dfer. P],^{ab} inann gabaid 7 so síis acht na cédchirt do .b. dá n-imarcraid.^{ab} Meadhar, gadhar, codal cadal, segal, cogal .c. (cagal .l.),^{ab} téccar,^a cengal, freasdal, cogar cagar, bogar bagar, tegar, egar, pudhar .f., trubus triubus, ^alocar lacar,⁶ tobar,^a tagadh, galar, tamhan, pecadh, frital, gibal, cubhar,^a cochall, cosgar, asdar, bleghan,^a ceramh,^a fulang, easgar (ó dhá chéill),^a omar amar, imchar,^a édan, ^auscar .c. (osgar .l. ón chéill sin)^a, sgriball sgreball, ^aiumhus, diúmus, dímus, timchal timchall,^a tempal tempall, cumhag cumbang, cadhan, comhar (bracha)^b, iubhar,^a trelamh, úamhan omhan, copar,^a focal facul (foghluma), focal facal focall facall (ón phersain), rúamhar rómhar [rámhar P], sindach, serrach, errach, eólach (mas ann tig)^{ab} pobal (an aifrinn 7.l. énrádh air acht sin⁷), ^amogal mogall, anacal anaghal,^a gobhar gabhar (acht indscne bainindsci innta), tochar tachar, meacan, congal,⁸ seabhac, cogadh cagadh, amhus, lesdar, consabul consapul consdabul consdapul, urchomhal orchomhal, tarathar, imresun, ferannach, ^atimpánach, ⁹inann gabaid uili,⁹ manach, saothar, foghar, cubhar, úabhar, báoghal, sáoghal mur sin.^a ^{ab}úaibreach do chanamhain atá, úabrach an cert.^{ab}

[Only in P]

comhar (arbha), siobal, compánach cumpánach, lobhar, fáobhar, deamhan, eathar, cullach, curach.

710 ^aNí slega as áil d'Albanchaib . sgena dáib i ndergdabchaib.

Do cuireadh úair nárbh inchuir . cuireadh úaib¹⁰ ar Érendchaib.¹¹

¹ Éirendach H, Éireannach P² iar C², tug . . lat H, gan P³ .fer. add. H⁴ an uair HP⁵ a P⁶ logur P⁷⁻⁷ pubal .l. ón chéillsin HP⁸ conghal P⁹⁻⁹ At end of list in C²¹⁰ uaidh HP¹¹ Erandchaib C

- ab Biaidh gan chéili i ndiaidh Dondchaidh . nó biaidh Ére ag **allmurchaibh**.
 ab Gidh cáel do chrodh a chaillech . ná táeb ré cor **Conailllech**.
 a Na franclochaidh ga folach . a n-ardchlochaibh **allmorach**.
 715 ab Téid sé indte ré n-agaidh . do ghlé impi is **allmaraigh**.
 ab Madan do marbsat Ulaidh . oidi Conaill **choscuraigh**.¹
 ab Grian co moch a **madan** mín . bídh ag **bagar** ar Loch Léin.
 a Biaidh in **talamhsa** atá fúm . lá oramsa gá impúdh.²
 ab Gur thúiri mé an **tolamh**³ thoir . mur⁴ budh é an ndoman dúthaigh.
 720 ab A chor ina chalaind féin . blodh do phéin⁵ an **anaim** úaib.
 ab Ben na dheóid co donnphubul⁶ . dar fer eóil a hoirfededh.
 b Do-chúaidh sib ar méad **medhair** . a h-Gréag ós⁷ Gaidhealaibh.
 ab Don leithbhreith lór do **phudhar**⁸ . tic na háiti d'folmughadh.
 b Gan **trubhus** gan bróig do boing . ar turus don chloinn óig find.
 725 ab Cuiridh **locar** ar a labhrann . d'focul inmall.
 a Rith **tagaid** atá am gairi⁹ . is abaid trá¹⁰ an tarrngaire.
 ab Damad tú **tagad** crechán . ar brú madadh Maithnechán.
 In uili a n-ic a **pecthadh**¹¹ . bentar dit uili acht ochtar .l.
 a Fer cora **choscair**¹² dá chulcc . ar lurg Mogha **cosgraigh** Corb.
 730 a Do sdéd **astrach** ochttairngech . masclach méd a mintaignlech.
 ab Do suidh Béc a mbun a derba . ¹³do déc¹³ na crudh **bleghna** a bó.
 ab Mín ón **cheram** gach crann cáol . slemhun a táob thall ón tál.
 ab Casaidh cleith ndirigh ndóibhsigh . d'óinsigh eich dílligh **dímsaigh**.
 ab Logh ar **ndiúmus** dúin . nír sdiúrus mo sdiúir.
 735 ab Do íóir **pubal** na sé slúagh . mar rugadh úan Dé dá ndín .l.
 ab Ag techt chugaind doid¹⁴ a Dé . sé **pubaill** i mbroit¹⁵ do bí .l.
 b Don **phubal** is clé do chosc¹⁶ . an té thugadh dá tegusc .l.
 ab Sról mar chraiter lé¹⁷ cumail . caiter ór le **husgaraib** .l.
 ab Gan guth codarsna do chroid . in **pobalsa**¹⁸ do Phátraic .c.
 740 ab Do-beir d'ollamh ag ól fíedh . **congal** na fer mór nach mar.
 ab Ní beiti ar tí **chongail** chnó . ní bí dá ló ar chollaibh cnú.
 ab Sligthi Grég roimhe ag rúadhadh . **rúamhar** sdéd groighi Gáoidhel.
 ab Cena a gcoill gun **chónsabail** . boing in íeadha a íuaslagadh.
 [10a] ab Each i n-orchomhal gan¹⁹ h-ir . gu dorchaghadh theach teineadh.²⁰
 745 ab Each fa chleith féil Fíndchoradh . fa réim eich a n-urchomhal.
 ab Do síl glaisi a gormtholaigh . nach caisi idh **urchumhail**.
 ab Fúarlach mo thrisi ní tréigeabh . **úabhrach** misi ór léigedh leam.
 ab Ar fúarlach²¹ bhréigi ná²² bím . fan bhféigi **úabhrach** airdrigh.²³
 a Biseach laí find **errehumhail** . ar ghnaí chinn Ó Conchabair.²⁴

¹ choscuraidh C, chosgaruigh C²² himpúdh C²³ talamh C⁴ mar C²⁵ fpéin C⁶ -pubul C, -sphubul C²⁷ thar H⁸ p. C, fp. C²⁹ im goire C² ad ghoire P¹⁰ abuig thrá P¹¹ bpecth- C², bpeacthagh P¹² cosguir P¹³⁻¹⁸ .dfec C²¹⁴ doit C²¹⁵ broid C²¹⁶ da cosg H¹⁷ re C²¹⁸ pubalsa C¹⁹ gun C²²⁰ tech dteinedh C²²¹ A bfuarloch C²²² ní C²²³ uirrígh C²²⁴ o gc. C², o cc. P

- 750 ^{ab}Bréid tealltaigh os gach luing láin . mur dhruim **thempail** dá ¹thógbháil.
^{ab}Rachaidh síis gi-beadh ²bhesan . ní grís fear gu **himresan**.
^{ab}Berthar ³gu tech bhfer foladh ⁴ . edh lét ech dhá **urchomhal**. ⁵

[Only in H]

Maith gach ní dhá n-ébradh and . do bí an t-érlamh gá focall.
 Lucht na clach ar tí a télaigh . suil tí cath an **Chuilénaigh**.

[Only in P]

- 755 Gach **Conuilleach** san chruinne . go roloinneach romhuinne. ⁶
 Clódh gné áille ar **féarannchuibh** . as báire é ar **Umhallechaibh** .c.
 (as báire é ar **féarannchuibh** .l.)

Seól a ccrois ag an ccoluinn . moluim anois eól m'anuim.
 Gá d'ulc **bogur** an bhása . **tobar** grása a n-uchd íosa .l.

(ón bhás)

- Fir mbarbha d'athghuin san ágh . fadhbha a **ttachruibh** do thionál.
 760 Meanma réid[h] um dháil ndocruigh . ó **chogthuibh** cláir Chéin
 chnlochduigh.
 Do bhí an **cagadh** os aird ann . an **mad[an]** do airg iofrann.
Easgur dá bhoing as an mbéim . ar chléir ód roinn **easgar** n-Oir.
 Mo chionta thriom na **ttamhnuibh** . díon m'faghlaidh ionnta
 d'fhodhbhaidh.
 Do-bhéradh each **urchomhuil** . ar dhénamh chreach cConchubhair.
 765 Do lean mé sna **peacthuibh** Pól . sní leantair é ar a impódh.
 Na **faeuilse** ar a ttú ag teachd . dú atuirsi re a n-éisdeachd.
 A[s] mé féin as dalladh dhuid . béin ris an **amar** n-ionnluid.

18. **ALBANACH** ⁷ .b., ⁸ don Albanaigh, ⁹ mac na hAlbanaighe, ¹⁰ na hAlbanacha, ¹¹ dona hAlbanachaib, ¹² meic ¹³ na ⁸ nAlbanach, marbh ¹⁴ Albanacha. ¹⁵

Albanach, Éirendach, Eóghanach, Oirghíallach, ^a Umhallach, Gailengach, ^b Condachtach, ^b Conallach, Conaillech, ^a Sagsanach, Saghshanach, ^b Bréithnech Bréifnech^a, Ulltach^b [Ultach H], Midheach, ^{ab} Laighnech, ^b Muimhnech, ^b Éleach, ^{ab} ^ainand ^bghabhaid uili an tráth is .b. ^b íad 7^{bc} gach tír eile chantar do .b. mar sin leis. ^{ab} [Fíachrach, aitheasg, Oileallach, madan (an úair is .b.) H, Cuilénach, allmharach P].

¹ ga C²

² gidh beadh C²

³ Berter C²

⁴ fol- C, bfal- C²

⁵ led hech ga hurchomhal C²

⁶ In H this couplet has been wrongly added to § 18

⁷ Éirennach HP

⁸ om. C

⁹ -aidh C

¹⁰ -aidhe C

¹¹ halbanacha C

¹² don albanachaib C

¹³ mic C

¹⁴ gan P

¹⁵ albanacha C

^aRug cliar lé ó¹ leth**Laighnigh**² . riar nacharbh é a athchuindghidh.

[*Only in H*]

Maith fialchuire atá rem tháebh . láegh na mná **Fíachruigi** fúm.

19. **TALAM** (as a dtéid a réim)³ don talmhain, méid na talmhan, méid an talmhan, na talmhain, dona talmhanaib, méid na talmhan, féch thalmhana.⁴

Talamh tolamh^a (as a téid a réim), naídhe, [anam .b. P], inann ghabhaid.⁵ ^{ab}tolamh Solamh inann ghabhaid acht gan Solamh do .b. 7 mac Solmhan ann d'imarcaidh.^{ab}

770 ^{ab}Croind bhúadha an domhain do dhul⁶ . do choraibh trúaigha an talmhan.

^{ab}Na n-énaibh do-chúala a⁷ cur⁸ . do sgélaibh trúaigha an talmhan.

^{ab}Ar techt ar in talmhain tigh . nert gach fír gu harnaidh⁹ air .c.

Ní dleisidh¹⁰ naídhe ní dhó . san ló do bí daíre ar Dhía.

[*Not in CC²*]

Gan adbur ní bí buidheach . Rí an talman gid trócuirech.

775 ^aAtáid trí biodhbhuidh na bun . ar tí ionnluigh na hanman.

^aDo-bhéradh ní d'fhor gan anmuin . mion gach rí ar talmhuin achd Tadhg.

20.¹¹ **IN UILE FÉR**, don uile fér, méid na huile¹² fér, na huile fér, dona huilibh fíear, meic¹³ na n-uile bhfer, marbh na huile fér.¹⁴

In uile fér, in uile dhúl, in uile dhúileadh, inann ghabhaid.¹⁵

^aMó iná feidm duine don Dúileamh . deilbh na n-uile dhúiledh dhó

[*Only in H*]

A trénlámh an uili fíear . a éngrádh Muiri Maighdean .l.

21. **FILE**, don fílidh, mac an fíledh, na filidh, dona fíledhaibh, meic¹⁶ na bhfíledh, marbh¹⁷ fíledha.

File, aídhe, deóra, bidhba, ara (ón ghilla), brughaidh, ab, banab, cur [ón curaidh H], mugh mogh, rí, édtrú,¹⁸ trú, cú .f. [7 .b. HP], dobharchú, onchú, fáolchú .f.,^{ab} ^aCoimdhe¹⁹ (acht gan illrad aigi²⁰)^a inann ghabaid.²¹

¹ on P ² -idh C ³ Náeidhi .fer. 7 .b. H, Náoidhe P

⁴ iar th. C², tug naeidhena lat H, gan náoidheana P

⁵ iad HP ⁶ dol C² ⁷ om. C ⁸ gcor C² ⁹ arnaidh C

¹⁰ dleisidh C, dhlightfeadh HP ¹¹ om. P ¹² nuile C

¹³ mic C ¹⁴ íera C² ¹⁵ mar sin H ¹⁶ mic CH

¹⁷ tug . . let H, gan P ¹⁸ edur (*sic*) C, om. H

¹⁹ coimhghe C, an coimdhe P ²⁰ an feadh téid P ²¹ iad HP

- ^{ab} Dob férr m'oighidh gémadh dhoiligh . feall¹ ar **filidh** .l.
 780 ^aNá bí ar **filidh**² gu fortail . a ri an chinidh Chonnachtaigh³ .l.
^{ab} gach ainm úathaidh .f. no .b. as a téid a réim mar sin
⁴ní cóir⁴ lomadh air ó do-níther a réim. ar⁵ féin bFáil .l., ar féin
 bhFáil as .c. ann.^{ab}
- ^aBeag más⁶ subaighi ná sin⁷ . a **mbrughaidhi** 'sa mbiataigh .l.
 A **mbrughaidh** noch a brónaigh . fá subhaigh⁸ a seanóraigh.⁹ cóir
^{ab}Easbaidh ghlas ar féin bhfuinidh . a ngéill as a n-énbhruidhin .l.
 Mná 7 fir is¹⁰ **fileadha** . as-tigh¹⁰ atá thoirena¹¹
 (.c. ó samhlughadh. Mná is¹² fir 7¹³ **fileadha** .l.)
- 785 ^aAtáid tí **bidhbaid** am¹⁴ bun . ar tí iodlaig na hanman.
^aSaltair an **abadh** na hénar¹⁵ . dob andamh in t-úaigneas.
^cAnochd ag an **abaidh** ind . abair ole ina oircbill.
 Ósa síth caidhe an cagadh¹⁶ . acht¹⁷ díth bhaile an **banabadh**.
Mugh mailmérach ar do mhuin . a Dhubh chaibhléanach Chabhlaigh.¹⁸
- 790 ^aAr éaorchloind 'sar mac **moghadh** . nír¹⁹ lat áonchoing d'ordughadh.
 [10b] .c. uili. ^{ab}Gach táoibhréim úathaidh théid a coimhitheas²⁰
 no is faide iná a ainm²¹ úathaidh, lomadh is .c. na díaign, mar tá
 so: mac filedh gil nó mac Donnchadha gil.^{ab}
- ^aAmhláoibh dubh nír dhubhAmhláoibh²² . dobo **chur** gu cubhairnéimh.²³
 [Not in CC²]
- ^aDleaghair onóir deóradh dhi . an cú luirg ó Loch Éirne
^a **chú** ar a tád teóra búadh . **deóra** thú san iád indiúar.
^bRí Mumhan amuig dá mbeath . gan each **mbrugad** nír chuir cith.
^aFéch romhuibh t'ara 7 t'each . a rabha oruibh d'fuiréach.
- 795 ^aNí tráth dá chur as a chleachdadh . **cur** ráth ní cleachdar do chosg.
^aDo rúag mo bhú búalaidh é . más é cú í Úalaigh í.

22. **TROIGHECH**,²⁴ don troighech, méd an troighigh,²⁵
 na troighigh,²⁵ dona troighechaibh,²⁶ méd na dtroighech,²⁷ féch²⁸
 troigheacha.

Troighech troightheach, doighech doighthech, deibhech deibh-
 thech, Fáilech,²⁹ geimhlech, meirlech, dílmúineach, ceithernach [ceith-

¹ feall C	² fil. C	³ connachtaidh C	⁴⁻⁴ .l. C ²
⁵ air C	⁶ má CC ²	⁷ soin P	⁸ -aidh C
¹⁰ asdtigh C ² , sa tigh C, san tigh P	¹¹ toirrina C	¹² 7 C ²	
¹³ is C ²	¹⁴ na P (in § 19)	¹⁵ haonar C ²	¹⁶ cogadh HP
¹⁷ ach C ²	¹⁸ -aidh C, Cobluidh H, chobhluigh P	¹⁹ ní P	
²⁰ gcomoighthes C ²	²¹ an tainm C ²	²² dhubhamā C	
²³ gu gc. C ²	²⁴ Troighthech H	²⁵ troighidh C	
²⁶ troighibh C	²⁷ dtroighedh C	²⁸ sir C ² , iar H, gan P	
²⁹ fáilleach H, fáoilteach P			

reannach P], bithbhineach,¹ [bodhaisech C²], cerrbhach,² buirghésech, inann ghabhaid,² bithmunach^{2,3} .l.

[*Only in P*]

teinnteach, bíatach, geinnteach, slinnteach, linnteach, searrthach, gearrthach, fuilngeach fulngach fuilingeach fulangach, cumthach comthach, cáomhthach cáomhdhach, leabthach, édach (ón éd), tarrngartach tairngeartach, cosantach, comhuirleach, cumhachdach, díothramhach díthreamhach, cúigeadhach cóigeadhach, oirfideach, feadhmannach, oirchinneach, cumhdach, cainnteach, cáointeach.

^b Na sé troighigh⁴ is in⁵ troigh . a Dhé is doiligh an dúthaigh.

^{ab} A troigheach⁶ dár cind um chló . mó lim a doighech⁷ do Dbía.

^a Do mhaithfedh sé an troighech⁸ toll . 's gidh é doighech⁷ na ndernann.

800 Síil na ngrás túar in⁸ troighthigh . dúal d'foithnibh fás le ferthoin.
Ag deaghail re deibhthech⁹ coinde . fethmhech fedhain Chloinde Cais.⁹
Cáomhain misi a Mhichíl . mé is díabhail a ndeibheach¹⁰
an chalannsa is cinach . an t-anamsa ar h'einech.¹⁰

^{ab} Imdha a tigh cas a cuibhrech . ní fuil glas gan dá gheimhleach.

^{ab} Ar sgéla sgallidh ó soin¹¹ . sméra in Fáiligh¹² rer n-aghaidh.

805 Trúagh nar dheimhnigh¹² duine dhún . na geimhligh¹³ uile dh'élúdh.
^{ab} Súail nách derrna dílmhuinigh¹⁴ . tre sdúaign¹⁵ Emhna d'iarladhaibh.
Buidhech an dílmhuinech¹⁴ de . 's as fírbhuidhech an file.

^a Ní thairg dul a ndroichsliighidh . go n-airg brugh¹⁶ an bhithbinigh.¹⁷

^{ab} Taca é dá gach íoghlaidh . congmhaidh sé maca meirligh.¹⁸

810 Brat geal re headh an Fáiligh¹⁹ . sgáoilidh slat gheal fá a²⁰ ghúailibh.

[*Only in H*]

Ní hé gu maithfe tú an troighech . aithfe an crú sa soidech súd.

[*Only in P*]

Bím do bhreith le bior an troighigh . nach reic' cion an oinigh orm.
Le feighlibh caillgheala ar ccrodh . caibhdheana is meirlig²¹ Mumhan.
A ccró sleagh²¹ as bruidhean²² bíatuigh . buidhean²² fear le
mbíathtair baidhbh.

815 Ní bíad cách as fulngach air . cumngach a n-áth ar h'óguibh.
Ní budh sáoghlach ealchuing úaidh . cáomhdhach²³ smúail do
séanchroinn sídh.

¹ bithbheanach P

² íad HP

³ biothúnach C²P

⁴ -idh CH

⁵ sa C²

⁶ troightheach P

⁷ doightheach P

⁸ na ngrás a dtuar C², grás a tuar (ttúar) an HP

⁹ Cuinn P

¹⁰ Mh'anam (M'anam) ar inchaibh Míchil (Míchéil). me (om. P) re díabhal (ndiabhal) gu deibech; mo chalann gu ceanach. m'anam ar a einech HP

¹¹ sin C²

¹² -idh C

¹³ ar ngeimhligh C²

¹⁴ -idh C

¹⁵ stuaidh C

¹⁶ brudh C

¹⁷ a bithbinaidh C

¹⁸ -idh C

¹⁹ íaeill- H, íaeilligh P

²⁰ ma H, ma a P

²¹ sleadh MS

²² -ghean MS

- An é clú dob áil orrthuibh . nach **comthuigh** áigh crú Carrthuigh.
 A **ccáomhdhach** chean na cruinne . fear luingi ar sáobhgruth sinne.
 Cuiridh bean **éduigh** eile , seadh nar séduibh suirghine.
 820 Ráth Teamhra ar tí **comhairligh** . a meanma ar thrí tighearnuibh.
 Do choimhthinnigh mon-úar m'uchd . úagh an **oirchinnigh** ma ghart.
 Búain feadhma d'óigealuibh ann . **coigeadhuigh** Teamhra ad thiomchall.
 Clann ríogh níor **fulangach** air . síodh ón Umhallach fáomhthair.

23. **CUIRREACH**,¹ don chuirreach, **méd** an chuirrigh,
 na cuirrigh, dona cuirrchib, **méd** na cuirrchedh, [**méd** na gcuirrech C²],
 iar chuirrche.²

Cuirreach, coileach, [éigeas P], tadhall,³ aisder [asdar P], taigedh,
 maiden .f., comhuidhech comhuithech coimhidhech coimhithech,
 cléirech, ímhaighen, inand ghabhaid.⁴

Do-chúaidh Ó Cruindén fan **cuirrech** . do bhúain bhuindén nduillech
 nderg.

- 825 Lía do **choilechib** dár cercaib, . ní hoighthir⁵ ar énealtain.
 Ní hégaidh⁶ linn ort aigheadh . is⁷ bocht inn ót **ímaighean**.⁸
^{ab}Rug dod mhinaighidh ghné ngil . a **ímhaighin** Dé dhúiligh.
^{ab}Dó as córa an chaithir **thaictheach** . in naithir⁹ chródha chothach
^{ab}a fledha ag díl a deacrach . bleachtach rígh Ceara Corcach.
 Rug ar thsíl Táil do **thaicthib**¹⁰ . nach brígh dháibh a nderrlaicthir.
 830 ^aA comhairle do bhraith bean . do sgaith¹¹ Modhairrne ar **maidean**.
 [Caithfed fessd aignedh airech . a mesg chaidrebh **comhoidhech**. C²]¹²
 Ní náir a n-oirighidh¹³ oinigh¹⁴ . **coimhidhigh**¹⁴ chláir groighigh¹⁴ Grég.
 A charait tre Mháol Mhithigh¹⁵ . mar gbáol charait **coimhithigh**.
 Úatha trá as soiberthi¹⁶ sind . **coimhidhche**¹⁷ atá nar timcheall .l.
 835 Nír bh'fiú clú an áir anaithnidh . dáil do chrú itir **choimhithchibh**.¹⁸
 Bar n-éra nír chleacht a **chléirchi** . méla techt a théighthi tríbh.¹⁹

[*Not in CC²*]

Ód smacht as mó gach Mideach . gidh arc a cró **coimideach**.

^aCreach a daingnibh dúisgidhe . le **taidhlibh**²⁰ each n-ésguidhe.

^aFir Cheall is ibh iníobhuil . ná sir na cceann **comhoidhigh**.

¹ Coilech HP

² tug coilche lat H, marbh choilchi P

³ taghall C

⁴ iad H

⁵ foighthir P

⁶ ésgaidh C

⁷ gidh C² ge P, as H

⁸ od timhaighean C², ad timháidhen H

⁹ aithir C

¹⁰ toicthib P

¹¹ flaith P

¹² *Added in later hand*

¹³ oirighil P

¹⁴ -idh C

¹⁵ mith- C, mhith- etc. *cet.*

¹⁶ sobhairthi C

¹⁷ -ighthe C, -ighce C², -edhci H, -eighthi P

¹⁸ coimhith- C, choimhithcibh C, comaidhcib H, chomhaighthibh P

¹⁹ trit H, thríd P

²⁰ taighlibh MS.

24. ¹ **PROIGEACHT**,² don phroigeacht,³ méd an phroigeachta,^{3 4} na proigeachta,⁴ 7 mar sin sí.

Proigeacht, sbroigeacht, oireacht, cloisteacht claisdeacht, aiceacht,⁵ díleachd,⁵ toirreacht, toigheacht, oideacht,⁶ ésdeacht,⁶ comhuideacht .c. (coimhideacht .l.), imtheacht imdheacht, inntleacht indleacht,⁶ eisdreacht⁶ [inand iatt⁷ H], gach focal⁸ 7 eabha ea choll co n-úathad duir ar a dheireadh^{ab} mar táid^c sin^{ab}, éntaibhréim úathaidh⁹ fada^a is c.^a aigi.¹⁰

840 ^aDo ghabh proigeacht an pobal . glan an oideacht úaradar.¹¹

Sona an flaith ó bhfúair sbroigeachd¹² . maith do-chúaidh in¹³

chomhoideacht.

Eóin Bruinde bídh¹⁴ dom¹⁵ thoirreacht . Eóin Baisde gum¹⁶

búachailleacht.

Gidh¹⁷ é a Dhombnaill mo dhilleacht¹⁸ . do chongbhainn réd chipíneacht.

Eisdeacht¹⁹ fada as fada dhamh . ar aba an eisdreacht²⁰ abad.

845 ^{ab}Rugadh úaim mh'fer toirrechda²¹ . an seal úair dob inganta.

25. **BEANDACHT**, don beandacht, méd an beandaicht, méd an beandachta, na beandaicht, na beandachta, dona beandachtaibh, méd na mbeandacht, iar²² bheandachta.

Beandacht,²³ mallacht, udhacht, ábhacht, cumhacht, leamhnacht .f., oirbeart, toirbeart tairbeart, ceannacht, arracht, [lisdachd C²], greasacht, grísacht, glúasacht, íasacht, anart, ceasacht, furtacht fortacht, dásacht, conntacht, (fulacht .l.), dúasacht,^a gúasacht, (easpart .l.),^a [toirmeasg tairmeasg, ceannsachd, dúthrachd P], inann ghabhaid, ^agach focal .f. dá silladh 7 ailm choll gu n-úathadh duir ar a deireadh mar sin.^a

Cradh a dhúaine nír dhochta . búaine bladha²⁴ beannachta.

Nocha sgéra brígh an bennaicht . re²⁵ síl Énna nemboicht Níadh.²⁶

[Only in P]

Guin deilg ní díol gúasachda . ná bíodh re a feirg íasachda.

Dar lat nach bal bheannachd . dhamh ceannachd don mhacmhallachd.

¹ In giving the text of C and H, *s* is silently extended to cht, which is sometimes written out in the MSS; in C² cbd is very common.

² Sbroigeacht HP

³ pr. C, spr. C²

⁴ -sta C

⁵ díleachd C²P

⁶ eisdeacht C

⁷ ghabhuid P

⁸ ainm bhiass H. a. bhíos P

⁹ uatha C

¹⁰ bhíos aige mur sin P

¹¹ -air C

¹² proigē C²

¹³ a C²H

¹⁴ bí C

¹⁵ gum HP

¹⁶ dom C²

¹⁷ Gedh C

¹⁸ ma dhilē C

¹⁹ Eseaē C

²⁰ anteisdreaē C

²¹ infert oireachta C

²² tuill C², tuc . . lat H, gan P

²³ Beannecht C

²⁴ an HP

²⁵ le C

²⁶ néill P

Faghail¹ ar ó bhfindÁonghasa . tre folaidh² nírb inndénmhasa.
 Ferr sind ót írféochd eichsi³ . do bhrighféaras bhaile.

28. **COINDMHEADH**,⁴ don choindmheadh, méd an choinnmhidh, méd an choinnmedha, na coinnmhidh, na coinnmedha, dona coinnmedhaib, méd na coinnmedh, iar⁵ choinnmedha.

Coinnmedh, fáiseamh, imramh,⁶ smúaineamh,⁷ úaineamh, súaineamh,⁸ turnamh toirneamh .c. (tuirneamh⁹ tornamh .l.), tóramh¹⁰ tuismeadh,¹¹ frichnamh fricnamh, díthramh, foirseadh [7 do-rinneadh méd an foirsde P], eangnamh, innramh¹² indreamh, tértamh,¹³ érlamh, indreadh¹⁴ [ionnradh P], aitheasg .f.,¹⁵ foilcheas failcheas foilgheas failgheas mur sin acht síad do .b.¹⁶ 7 fáisimh, sithimh, súainimh¹⁷, úainimh .l. uile¹⁸ [aitheasg .fer. HP, coidreamh caidreamh, athnamh aithneamh, easnamh, túaisgeart, deisgeart, sitheamh P]

860 Mall síthladh na seanmhara . ód bhand íchmhar imramha.

¹⁹Fá rian oighe ar²⁰ díthramh dhí . Moire²¹ 7 sí ag díthladh Dé.²²

Sdéd ag toirneamh fa thuir Chua²³ . tré oighreadh nua ní chuir chrú.

²⁴A chuil ghormsa dbatha an dáoil . ná tornsa ar mbáoil flattha Fáil .l. Maing fer budh²⁵ cuid coindmedha . duid ar fedh na himghona.

865 Ó bhus²⁶ léir innte h'²⁷ aitreabh . faicther impe féin fricnamh.²⁸

Óm baile ag breith a²⁹ cheana . ní raibhe acht eich³⁰ foirseadha.

³¹Ní beith gan ere a n-innramh . do chleith Ene an ingheanrudh.

³²Do-nidh innradha³³ oidhche . innramha³⁴ rígh rofoirbhthe.

³⁵Lúach a n-innreamha dhíbh dlighidh . inghena³⁶ rígh chinidh Chind.

870 Turus na slat súaire an t-innreamh³⁷ . fa cúairt mac is inghen é.³⁸

Gan díth na litre is lugha . fríth ó itche an érlamha.

³⁹A fúair sé dh'aithfer an fill . dob é a aithnemh ó⁴⁰ Féilim.

Fis deighfir arna dhula⁴¹ . ná⁴² einigh⁴³ ná⁴⁴ engnumha.

⁴⁵As míonghar⁴⁶ do fás a⁴⁷ ainneamh . tre lár díthramh⁴⁸ ndoireadh.⁴⁹

875 Tar sithimh do-cháidh an cur . nach áil sgur don ithir dh'or⁵⁰ .l.

¹ Foghuil P

² fal- C²

³ o írféaras eith C

⁴ Faeisemh H, Fáoiseamh P

⁵ tab- C², gan P

⁶ imramh C

⁷ tornamh toirneamh úainimh sithimh fáoisimh .l. na ccúigear 7 dorinneadh cuid díobh P

⁸ an P

⁹ Muire C

¹⁰ dhithl- dhe C

¹¹ gcua H

¹² bhudh C

¹³ Mar is H, Mar as P

¹⁴ deleted in C², a haitreabh P, inaittreabh H

¹⁵ frichnamh C

¹⁶ mu H, mo P

¹⁷ eith C

¹⁸ ionnramha P

¹⁹ iomramha P

²⁰ inghen C

²¹ tinneamh C

²² hí H

²³ dh C²

²⁴ dhola C²

²⁵ no P

²⁶ einidh C

²⁷ míonghar P

²⁸ om. C²

²⁹ chlár ndiothramh P

³⁰ doiredh C²

³¹ dar C, dhar H, dor P

[*Only in P*]

Do lámh fan ccráoisigh na cearchuill . as dál fáoisimh d'ealchuing é.
 Ní bheanam osa mall mé . a bharr don fearann foirde .l.
 Beag m'úainimh ón dá fear dhég . céd a mbúailidh as eadh iad [.l.]
 Do mhac Láoisigh atá a tol . col a mhná gur bh'fáoisimh d'fior .l.

29 **BRUGH**,¹ don bhrugh, méd an bhrogha, méd an bhragha, na brogha, na bragha, dona broghaib, dona braghaib, [méd na mbrugh C²] méd na mbrogh, méd na mbragh, iar² brogha 7 bragha.

Brugh, loch [lach .l. P], Lugh [Lámhfada HP], inand ghabhaid acht³ gan illradh ag Lugh 7³ méd na mbrugh⁴ and d'iumarcaidh 7 nach cóir méd na lach ná lach leis.⁵

880 Fer do bhraghsa⁶ do bhualadh . úabhar mer damhsa a dhénamh.⁷
^{ab} Fir tre fertais mara ag maidm . re mbaidhbh ndercghlais bragha Buidhbh.
 Imirt sgéith Lagha ar do láimh . ar chléith tana do thimpáin.
^{ab} Damadh dath geal do gabhtha . ceadh fa racha a lach luchra .l.
 Do-bhir⁸ an ghrian fa⁹ Lach Léin . a dath féin aniar um nóin .l.

[*Not in CC²*]

885 Lín catha san chaithirsin . sdím lacha ina leathursoin.

30¹⁰ **ÓGH**, don ugh, méd an uighe, na huighi,¹¹ dona huighibh,¹² méd na n-uigheadh, méd na n-ogh, ith uighe, 7 aderar gurab é don uigh is .c. and. ugh illradh lethan is .c. aici 7 úathadh cáol, do .b. atá.¹³

31¹⁴ **TEACH**, don tigh, don toigh, méd an tighe, méd an toighi, na tighe, na toighe, dona tighibh, dona toighibh, méd na tighedh, méd na toigheadh, méd na teach, féch¹⁵ thighe 7¹⁶ toighe.

¹⁷ Teach teagh, magh, leath .f. inann ghabhaid acht don toigh 7 don mhoigh 7 mar ghabhaid. don tigh 7 don toigh mhóir ó chanamhain, magh mór mar sin, gan chanamhain acu acht sin.

¹ Loch HP

² dena C², gan P

³⁻⁵ om. C, Lugh Lamhfada acht gan illradh aigi HP

⁴ 7 méd na lugh add. C

⁵ med na lach C, med lach na lach leis C²

⁶ na mbraghsa HP

⁷ lochtach add. H

⁸ Dobheir P

⁹ um HP

¹⁰ om. HP

¹¹ om. C, add. in later hand C²

¹² don uighibh C

¹³ No metrical citations

¹⁴ om. P

¹⁵ dena C², iar H

¹⁶ no C²

¹⁷ Much of this paragraph is illegible in H

agh .f. 7 .b. inann ghabhaid¹ 7 leath .f., méd na n-oigheadh méd na n-agh a dhá thaibhréim illraidh, .l. lethan de uile acht méd na n-agh.

^{ab} Úaignes a toigh² fínn Férghail . ó leanmhain doimh síng siubhlaigh.

^{ab} Mná gu nóin os cinn³ chorthair . a longthoigh⁴ mhóir fínd⁵ Férchair⁶ .c.
(a longthoigh fínn mhóir Murchaidh .l. ó tháinic ní eaturra.⁷)

^{ab} Crech ó Mhoigh lomródaigh⁸ Luirg . le groigh mbuirb tollbhrógaigh Taidhg.

^b Rug don mhoigh fínn fódnaidhe . troigh os cind an chédléime.

890 ^{ab} Gilla a hoirear⁹ bhráonghlan Bhaí . mur láoghdamh náoi n-oighedh é.

[Only in H]

Teas ar áth ar oighibh ónna . loigidh ó thráth nóna anund.

Ní tarbha leath don dá leithibh . is (?) leath Bhanbha d'feithimh ort.

Do chú a ngoire dh'oigh Muman . tre choin oile dhá físdadh.

32.¹⁰ **ATHAIR**, don athair, mac an athar, na haithre, na haithreacha, dona haithribh,¹¹ dona haithreachaib, meic¹² na n-aithredh, meic¹² na n-aithreach, meic¹² na n-athar, iar¹³ aithre 7 aithreacha.

Athair, bráthair, máthair, siúr, derbhfiúr inand ghabhaid¹⁴ acht illradh lethan ag an dá ainm dhéigheancha 7 íad¹⁵ féin 7 máthair do .b. ^a16 7 nach casadh do níd¹⁶ ar a taibhréim illraidh. meic¹² na seathradh .l., meic¹² na seathrach, meic¹² na seathar .c.^a

^a Seacht seathracha nimhe ar nemh¹⁷ . eachracha cridhe an Choimhdhedh.

895 ^a Rugais na haithre is na heighre¹⁸ . tucais raibhthi deimhne dhúin.
Róide ar n-aithredh dob aithnidh . móide in t-aithber imaitbbhir.

^a Ar trí aithreacha¹⁹ is hi in dream . na trí glainchletha guidhem.²⁰
D'ulc ar n-aithrichne úair²¹ sibh . nach úair aithrighthi aignidh.

[Only in H]

Dá ndeachaimne dhá reic ruibh . fuil Mheic ar seathairne sin.

900 Síu gu seinChliaigh a fleasg Leamhna . measg ar deirfiáir deamra dhí.

33.²² **MAIGHISTIR**, don mhaighistir, mac an mhaighistir, mac an mhaighisdreach, na maighisdre,²³ na maighisdreacha, dona²⁴

¹ ghabus C²

² dtoigh C²

³ cionn C²

⁴ -thoidh C

⁵ fíonn C²

⁶ ferchair C

⁷ eatara C

⁸ -aidh C

⁹ oirear C

¹⁰ om. P

¹¹ after dona haithreachaib in C

¹² mic C

¹³ sir C², tug . . lat H

¹⁴ iat H

¹⁵ siad H

¹⁶⁻¹⁸ om. C

¹⁷ aniu C

¹⁸ ar naithre sar neidhre C²

¹⁹ dtri naitreacha C²

²⁰ guighem C

²¹ aithrechne fuair C²

²² om. HP

²³ after maighisdreacha in C

²⁴ donu C

maighistribh, dona maighisdreachaibh, meic¹ na maighisdredh, meic¹ na maighisdreach, iar mhaighisdre 7 mhaighisdrecha.

Maighistir, meinistir, minisdir, inand ghabhaid.

Dá mhagraill an mheinisdreach nach bhfaghaim² re bhfulachtadh.

34.³ **CLÍAMHAIN**,⁴ don chlíamhain,⁵ mac⁶ an chlembna,⁷ na clemhna,⁷ dona cleambnaibh,⁸ meic⁹ na clemhnadh, iar¹⁰ chleambna.⁷

Clíamhain,⁴ gamhuin, ainim, inann ghabhaid acht nach casaíd araón^a ar a^c taibhréim illraighe¹¹ mar chlíamhain.⁴

^aMo mhaitheas uile acht mh'ainim¹². a roinn is edh ordoighim

^amise ó's ag minroinn mo raith. timnaim ise don Ardflaith.

[Only in H]

Ná cuir lán an arrthruigh ind. dál anfaidh resan ainim.

35. **GOIBHÉL** .f., don ghoibhéil, méd an ghoibhéil, méd an ghoibhéil, na goibhéil, na goibhéla, dona goibhélaibh, méd na ngoibhéil, iar¹³ ghoibhéla.¹⁴

Goibhéil gaibhéil, droibhéil, soilér, mainér, cuilén, meirén, coilér, oilén, dínér,¹⁵ ^aurán orán, fúarán^a úarán, forrán, imán, timán, camán, teannál .f., bannál^a .f., macámh maccáomh, roighlén^a reighlén réighlén^b, coimhdén¹⁶, casúr, táilliúr, Tomás [Tómás P], tadhbás, sisúr^a, Seaán Seoán^a, soisgél (masa¹⁷ inann)^{ab}, aiér aieór, leannán, ^acasrán, maithiús,^a uinniún¹⁸, ^acotún, prísún brísún (7 do-rinneadh gu gearr leis^b íad)^a, timpán (acht indscne¹⁹ .b. and), imthús imthós, cogús cogúas, cáicdbíos .f., fáileannán, mónannán, [imleacán HP] imleagán, ^aulchobhchán, tinól tinál, úathfás, caislén, aigén, Báitér²⁰, Lúcas,^a inand ghabhaid²¹ uile.^{ab}

[Only in P]

muirén, Niocól, atán, beagán, mainnsér, beangán, seangán, Nioclás Niocalás, annál, Annlúan, Furnabhál, orghán, fomhór ombór, meadhón meadhán meidheón, Rolon Rolónt, énarán áonarán, compán cumpán, eighnén, fíren, deibhlén, soighnén, pearsún, barún, galún.

¹ mic C

⁴ cliabhain CC²

⁷ cleabhna C²

¹⁰ sir C², iarr H

¹³ gan P

¹⁶ coibhdén P

¹⁹ an H

² faghaim C²

⁵ chliabhain CC²

⁸ cleabhnaibh

¹¹ illraigthi H

¹⁴ ghoibhel C

¹⁷ mas

²⁰ Batér C, Bháiter P

³ om. P

⁶ méd H

⁹ mic C

¹² anaim C

¹⁵ dínér C, dínér C²

¹⁸ uinnún C

²¹ íat H

- Do-chúaidh le héalén¹ oile . úia réghlén na ríghraidhe.
- 605 ^{ab} Bruit gróil is cranngal cheinngér . adhbhar reighlén d'fóir Oirghiall.
^a Ced oráin faghla² dod th'fein³ . d'féil⁴ na Samhna d'onáir⁵ úaibh.
^a Cuin benfas dár n-esrán inn . an ghealchas chnesbhán chúilfind.
^a Lucht an bheatha cé a ccúpla⁶ . a ré as beatha bhrisúnta.⁷
^a Na thor fíthi chrisúr⁸ chuir . na phrisún⁹ tuir ghníthi ghil.
- 910 Do filleadh call tar a chláon . le silleadh mall an mhaccáomh.
^{ab} Bró shagh corr¹⁰ an Cháomhánaigh¹¹ . ar dhamh trom¹² na dtáilliúraibh.¹³
- In fer le n-iarthair an t-iúl . do fíarfaigh¹⁴ tegh an táilliúr.
 Derbhaidh tennbhuille cert casúir . nert dernainne an bhasúir bhuig.
 Mo chúairt¹⁵ go teagh an táillúra . ar n-éindígha¹⁶ .l.
- 915 ^a Láoch eli ag iarraidh¹⁷ do sgél . do-gheibhe a ndíamhair droibhél.
^a Beiridh¹⁸ láoidhing¹⁹ fa a lán sgél . as an chlár²⁰ aibhinn oilén.
 Ní iéd mé maitheamh in aieór . ná caitheadh sé raieól rium.²¹
 Lán do dhoigh 's do dhriubhragán²² . an clár foil ós mh'imleagán.
 Cloictheach²³ is a choirbél d'ór . coimhdén²⁴ mór soichleach²⁵ na slúagh.
- 920 Do-gébhthar é²⁶ folamh fós . an domhan²⁷ as²⁸ hé a imthós.
^b Acht gi-bé²⁹ dá tabhar tús³⁰ . ní marabh is é mh'³¹ imthús.³²
 Cía ó bhfuighthi³³ an dán nó³⁴ an dúas . lámh is cuirthi ar in³⁵ cocúas.
 Ní mhair an bloghúd don bhairghin . ní maith cogús Chobhthaigh.
 Atá a flaitheas³⁶ na láimh féin . muna brég breth³⁷ an tsoisgéil.
- 925 Dér leis³⁸ gach line dar légh . no gur légh Síle an soisgél.
 Grán gach leirgí um laibheannán³⁹ . ní deirgi mám mónannán.
^a Furnamhál⁴⁰ ní feramhail . ulchobhchán a indamhail.⁴¹
^a Tor beag a mbárr in tulchán⁴² . nead and ag an⁴³ ulchubhchán.
^{ab} Cosmhail is oighidh Áodha . fa nguilid mná is macáomha.
- 930 ^a Ní tugadh timcheall⁴⁴ Áodha . a mílchoin ná a⁴⁵ macáomha
^{ab} náid seóid bile finn Eachta . náid cinn fine a oireachta.

¹ enlen C, einlen C ²	² íoghla P	³ dod tfein C ² , gat féin P
⁴ féil C	⁵ anáir CP	⁶ a gcúpla C ² , an cúpla P
⁷ brisúnda C	⁸ crisur CC ² , chniosúr P	⁹ prisún C
¹⁰ gcorr C ²	¹¹ cháonaidh C	¹² dtrom C ²
¹³ dtailiúraibh C ² taileabhúraibh C	¹⁴ -idh C	
¹⁵ Ar ccúaird P	¹⁶ an eindhiogha H	¹⁷ iarraidh ⁹ P
¹⁸ Bir- C, Beir- C ² , Beiris P	¹⁹ laighing C	
²⁰ clár C, eclár P	²¹ rim C ² , riom P, rum H	
²² ghóimh sdo ghriobhragán P	²³ Cloiceach C, Cloighteach H	
²⁴ coibhdén P	²⁵ soitreach P	²⁶ Gion go bhfuil sé P
²⁷ domha C	²⁸ budh HP	²⁹ gidh be C ²
³⁰ tós C ² H	³¹ a CP	³² imthos C ² , imthóss H
³³ fuighthi C	³⁴ † CC ² , ná H	³⁵ do C ²
³⁶ leigheas P	³⁷ an bocht do bhreith H	
³⁸ corr. to le C ² , ar H	³⁹ laídhennan H, laoidheannán P	
⁴⁰ Furnabhál P	⁴¹ indsamhail C ² , innsamhuil P	⁴² tolchan C ²
⁴³ om. C	⁴⁴ tiomcall P	⁴⁵ na C, naid a C ² , no a P

^aMná ga¹ aithne a hóchoiler² . san bfaithchi³ lá an lértinól.
^aSgél do théigh grúaidh re ngleoágh⁴ . Seoán⁵ féin úair⁶ ón alér.⁷

[*Not in CC²*]

All brúachdhub roigér ríagach . goibél úathmhar ilphiasdach.
 Trom an tóir ar dhamh ndroibhéil . sagh coiléir⁸ óir í Alúin.
 935 Coingir sleg⁹ ceinngér caithfidh . fa reghlén fer n-anaithnidh.
 Gébaidh ró¹⁰ gu ró an seanndún . bó beannúr óg ar imán.
 Meiréin a nglentaib na Goill . re seabcaib¹⁰ Chenéil Chonoill.¹¹

^bAtáid a trí techta am tigh . ga deacra ní do neithibh.¹²

(A techta fa trí nar tigh an dénum ele.)^b

[*Only in P*]

Rombór do choguin dar ccreachuibh . fomhór boduigh leathuin léith.
 940 As úamhan na áonarán . no ar slúaghadh Ó Súilliobhán.
 Ar bhfearg ó do-chí ar ccomhfás . a searg do-ní Niocalás.
 Cuid do chíos an bharún bhig . an galún bhíos do Bhrighid.
 Tug lámh na leannán bhfoluigh . teannál um chlár cConchubhair.
 Ráth Dá Thí fúinn ar farbhás . tadhbhás dúinn í ar ainghlés.
 945 Bearar do chead Dé na ndúl . lé leanabh beag san bríosún.
 Fuilgeadh sionn¹³ dá bochda bhíos . a thochda a ccionn gach
 cáicidhíos.

36. **TÁILLEABHAR**¹⁴, don táilleabhar, mac an táilleabhair, na táilleabhair, dona táilleabhruibh, meic¹⁵ na táilleabhar, iar¹⁶ tháilleabhra.

Táilleabhar, uinneamhan, casabhar, foghamhar faghamhar, deichneamhar¹⁷, sisabhar^a, [duilleabhar duileabhar, Conchabhar P], inand ghabhaid¹⁸, ^acasadh do-níd ar a tullréim illraighe 7 ar a tothlughadh.^a

^aSí leis on eirc a hEamhain¹⁹ . beirt suil²⁰ tí ón táilleabhair [i. C²]

^aCruindinadh isin chriaidh duind²¹ . bíaidh gan²² uinneamhan álainn.²³

Sleg⁹ ód bhoisi²⁴ na bloghaib . acht²⁵ feadh coisi²⁶ casabhair.

950 Car²⁷ an faghamhair²⁸ uile . a bhanamhail bharrbhuidhe.

[*Only in P*]

Buidhean chleithleabhar thrí ttriar . giall do-ní deichneabhar dhiobh.

¹ gut C

² órchuilér C

³ ar faighthe P

⁴ le gleaagh C, re ngleoadh C²

⁵ Seaan C

⁶ fúair P

⁷ aieór P

⁸ choiléir P

⁹ slegadh P

¹⁰ o seabhcuibh P

¹¹ cconuill P

¹² *This couplet is out of place. It is added in later ink.*

¹³ sinn MS.

¹⁴ Táilleabhar H, sic etc. C² *passim*.

¹⁵ mic C

¹⁶ marbh H, gan P

¹⁷ deichneabhar P

¹⁸ iad H

¹⁹ eamhain C

²⁰ sul P

²¹ criadh nduind C, ccriaidh nduinn P, ccriaidh duind C²

²² gun C²

²³ gan n. n. P

²⁴ bhoisse P

²⁵ gu H, go P

²⁶ choisi C²H

²⁷ Fedh HP

²⁸ faghamhair C

37.¹ **DEATHACH**, don deathaigh, méd na deathcha, na deathcha, dona deathchaibh, méd na ndeathach, féch² dheathcha.

Deathach, cepach,^b grísach, greallach, crannach, Brédach^a, sgethach, cliathach, mísach (acht gan illrad aici), menntoghal^a, mea hal .c. (meabhail .l.)^a, slíasad, codal .c. (codail .l.)^a, cimhas, banamhus, ^acolann calann, olann^a, ríghan, pudhar .b., ladhar, médal, síthal .c. (sítheal .l.), ^aimedhain³, agallaimh, díamhair^a, inonn⁴ 7 so síis acht gé adubhramur tuas⁵ íad, foghail faghail (ón dá chéill), foghal faghal (an bhaile), toghail .c. (toghal .l.)^a, díghal díghail, riaghal riaghail, fedhain fedhan,⁶ inann ghabaid [uile C²] tríd anúas.

[Only in P]

líamhuin, friothólamb friothálamb, fuláramh foláramh faláramh furálamb forálamb farálamb (an oiread sin ar ghuthaidhe dhíobh), leanamhuin, tuilleamhuin toilleamhuin.

^aMas fíir do as **menntoghlach** mhé . no no is sengcodhnach Siúire.

Dath na **gríscha** ar grúadh í Róigh . snúadh óir na **míscha** ar a mhail.

^aÓl ar mbainnine ní bhacfa . srón chaillighe **ceapcha**.

955 Géill fa **síthlaibh** óir ghá n-iumchar . ag righraidh fóid Almban.

Séd fine ar nach dáigh dícheal . **sítheal** bhile Chláir Chrúachan .l.

^{ab}Gabh do lagha a mheic Matha . deit as cara **ceapacha** .l.

^{ab}Nocha n-uil orrlach uile . a connlach na **ceapaighe** .l.

^{ab}Úaill na ndamh san mhi Mbárta . is hí do bhladh na **Brédcha**

^{ab}do teannadh le dígh ndrúchta . idh lúptha um cengal céchta.

960 ^{ab}Fa dhruim píasta ar linntibh lacha . filltir **slíasta** slatha Fáil.

^{ab}Pláigh as **díghal** ar in dreim . lerbh áil sgríbadh an sgríbind.

^{ab}**A riaghal** ó dho bhris ben . ní hiádhadh iis do-rinneadh.

^aDo gadadh úam mart **meabhla** . trúagh nar thacht mo thighearna.

^aTug sí biadh don **bhanamhais** . ó do bhí a cliar combadhais.

965 ^bGidh lesc leat loghadh damhsa . a fíir⁷ bhig na **banamhsa**

^{ab}fíith dod t'aithinti⁸ a ghribh ghlan . do sídh d'aithilti th'athar.

^{ab}Cir aga cur a cend⁹ Adhna . mil seng dubh gach **ladhra**¹⁰ lé.

Tuillidh sí ar lár a **ladhra**¹⁰ . gallgha 's as lán dí a derna.

^{ab}Seóid 7 sláinte **challa** . treóid mhalla táinte troma.

^{ab}**Fedhain** nachar mhoille ar mhnáibh . tre fedhaibh Chloinne Cochláin.

970 ^aA n-áth na **médla** ís maidm air . sbairn an chédgha nír chosain.

^aRún sídha ag finnferaibh Fáil . d'imfedhain fína ón Easpáin.

[Not in CC²]

Na **deathcha** a n-íath¹¹ anaithnidh . tríath Cechna is dá chomharthaibh.

^bGan lúag **chiathcha** um chend bur n-óla . ferr na briathra móra amuigh.

¹ See note on § 10 p. 52

² seachain C² gan P

³ = imfedhain, -ghain CC²

⁴ om. C

⁵ adubhradh a tus C

⁶ fēghain, feghain etc. MSS.

⁷ mheic H

⁸ cotaihinte C

⁹ gcend C²

¹⁰ laghra MSS.

¹¹ Deathcha tre íath P

Caibhdheana re¹ ndíl ag dul . airgheana rígh an riaghal.

975 ^aLóc lat d'fagháil a n-iarrfa . gabháil **chliachdha** ar h'at órtha.

^a**Ciomhsa** a chladh arna comhar . an magh fionns[a] an bhfacabhar.

^aNár mheala t'airm a Aonghuis .

'is maith ma **challa**' no 'as maith dath mo **challa**' do dhúnadh air.

^aMart **meanntoile** an mart do chuir . tart Bealltuine ar na bochduibh.

38.² **TRÁGH** .f., don trágh, méd an tráigh, méd an trágaha, na tráigh, na trágaha, dona trágahaibh, méd na trágh, iar³ thrágaha.

Trágh, ráth, táobh, táom, brúcht^{ab}, grís, fros fras, áobh (ón dath), rámh, bocht, gomh, brígh, fairbríogh fairbhríogh⁴, dealbh (na haighthi), srath^a (na habhann), inann 7 so síis acht gan so síis⁵ do .b.,⁶ dál (chugad), sídh síth (rit), bláth, bráth (acht gan illradh aigi), tát, cás, fás, ás⁷, liús, giús, áes, tús tós, nós, snamh, rath (go gerr aróen), as (óir), blas,⁸ meath, grás grásd .c. (gráds .l.)^a, grádh, gádh, ágh^a, slán, (ón choroighecht⁹), bágh, tráth, ráth^a (ón tslánoighecht)¹⁰, ól, sódh (ón dígh¹¹), tlás, trúas, lúas, trés, més, dlús^a, nús^a, máos¹², báos¹³, gnás, ^alúth lúdh, fod fad, (gu gerr)^a, crúas, méd (lethan), fáth [ó dhá chéill P], sgís (ort)^{ab}, trácht, brad, flaithes^b, maithes, foras^a, saidhbhres, daidhbhres¹⁴, indlus^{ab}, cruineas cruindes, tinnes teinnes, bráithres, esréd, baithes, breghas¹⁵, oides^a, sanas, ^adenas, [aitheasg .f. C²P], doilghes duilghes, dúthchas, dóchas, ocras ocaras acras acaras^a, cícras cícaras, íaratas íaradhas .c. (íarudas .l.)^a, coimhéd, forchoimhéd¹⁶ (.c. do rind iad¹⁷), urramhas, urradhas orradhus erradhus (7 ní hó¹⁸ éenchéill), ¹⁹soirbhes, doirbes, coimes, cendus, indmhus, dealbhas²⁰, cleamhnas²¹, fiabrus, oires (ó dhá chéill^a)¹⁹ áebhnes, folachtas^a falachtas^a, aighnes, ainbhes²², úaignes úainghes, ^aáines, dúalas dúalghas, fíalas^a, flaitheamhnas, cáicdighes,

¹ le a P

² This section and the following are combined in H and P, but nouns of more than one syllable in -es, -as, -us appear in a separate section under Teindes (Tinneas P)

³ siobl- C², gan P, and under Teindes, fulaing theindesa H

⁴ sic C²P, -brigh C, -bhrigh H

⁵ sic C², acht gu soiser C

⁶ .dfer. 7 do .b. uile inand iad. A mbráithre .f. and so sis etc. HP

⁷ om. CH

⁸ go gearr add P

⁹ chor P

¹⁰ slánoighecht C

¹¹ na díghí H

¹² más C

¹³ bás C

¹⁴ saibhres daibhres CC²

¹⁵ breadhus H, breaghdhus P

¹⁶ forchoimhéd HP

¹⁷ 7 is .c. dorinnedh iad C, om. HP

¹⁸ o CP

¹⁹⁻¹⁹ om. C

²⁰ dealmus C², dealmhas H

²¹ cleabhhus C²

²² ainmbes CC² ainbhíis H

^aadhaltras¹, imertas, comhaltas, ingantas, bunadhas, díghaltas, tabhartus, oireachtas, imarbhas, féicheamhnas², breitheamhnas³, [faitches, buanbus C²P] inand ghabaid 7 trágh .f. acht nach comhfada íad.³

[*Not in CC²*]

rádh, sás, blás, aimhles

[*Only in P*]

búadh, foilcheas failcheas foilgheas failgheas, fád, cíos, sbríos, eólus, macnus, daltus, bronntanus, comórtus, teinneanus, parrthus parrdhus, foltanus faltanus, aiteas, anaiteas.

^aNí fuighe⁴ sé sídh⁵ an táobha . 's ná bídh⁶ acht cré dháona a nDia.

980 ^{ab}Gidh mór ré rádha⁷ ríar airdrigh . ní iar chána is fairbrigh⁸ d'fir.

^{ab}Gach frossa sneachta dhá sil . ní hosa⁹ an¹⁰ ealta dh'áirimh .l.

A dhath mar áobh uighe an¹⁰ luin . nó mar mhuine cáomh cáolaigh.¹¹

^{ab}Dimbúan ón brúcht bhánsoillsi . in drúcht indfúar¹² álainnsi.¹⁴

^{ab}Áobh a aighthi¹⁵ ar a ingin . cáomh san bhfaithchi¹⁶ Feidhlimidh.

985 Cuid an bhochta ar dáil¹⁷ is duiligh . cáir¹⁸ gorta a cuiligh¹⁹ dá chinn.

^{ab}Fola na mbráthar ní búan . dúal báthadh gomha san²⁰ gháol.

^{ab}Áines tar gomh ag mnaí mérchuirr . ag dol ar cháoi ndérthruim dhi.

^{ab}Cinnus do dealbh ibh uile . 's gan duine ar dhealbh fíre ele.

^aTáinic soin dá léim lútha . béim súla 7 goin ghrádh.

990 Nách doiligh gan dál coinne . fá chlár nOiligh againne.

^{ab}Do giublaigh a ndáil duine . táin Muighe iubhraigh Ele²¹

.c. 7 ní uil ainm úathaidh aige.

Ní fuil amuigh gidh²² seól síth . crích nach fuil a mbeól a bláith.²³

^{ab}Faicfe²⁴ smál borb an brátha . bord gach átha lán lúatha.

Táirtheam²⁵ comairci²⁶ ar cinn bráith . mór orainn²⁷ eagla an éntraith.

995 ^bMichél ar mbrethemh brátha . don chruinne as cráobh núabhlaítha

^bbídh mar tá gacha²⁸ trátha . agár ndín lá an lúanbrátha.

^{ab}Drem dhíne fá críaidh na cruinne . líne na díaidh²⁹ uirre ag ás.

Leibhsi na súsa 's³⁰ na sréin . t'eichsi³¹ ag béin túsa d'ibh Táil.

^bMes ar mhaith gach fíre dob áil . do dháil dhigh raith dá gach rígh.

¹ aghaltras CP

² féitheamhnas CC²

³ sic C²; inann ghabhaid 7 tragh .f. gin gu comhfada *follows* caicdighes in C

⁴ fuigedh C²

⁵ síoth P

⁶ bioth P

⁷ rágha C

⁸ airbrigh C

⁹ osa C

¹⁰ om. C

¹¹⁻¹¹

¹² cháolaigh C, gcaomh gcaolaigh C², caem caeluigh H, ch. cc. P

¹³ inúar C

¹⁴ aoibhinnsi C²

¹⁵ aithchi C

¹⁶ bfaithi CC²

¹⁷ ndáil C²

¹⁸ cóir P

¹⁹ ccuiligh P

²⁰ sa C

²¹ .fi. C, ine C²

²² Ní fuigfe amuigh budh H, Ní fuighthi amuigh ge P

²³ an bhráith P

²⁴ Faicfe C²

²⁵ Tairtháem C

²⁶ -chí C²

²⁷ oirne C²

²⁸ ata gach H

²⁹ diadh C, díagh C²

³⁰ as H

³¹ teithsi C

- | | | |
|---|--|----------------------------|
| 1 ing C | 2 Glais Gaibhneinn C ² | 3 s HP |
| 4 áraidh C, ár- C ² | 5 chreith C | 6 dochúaidh C |
| 7 sláin C | 8 sic P, áil CC ² | 9 bhéinne P |
| 10 cúairt CH | 11 fad sin C | 12 tfaicsin C ² |
| 13 maithea <i>add.</i> C | 14 mainech C ² | 15 -choimhed dhe C |
| 16 Múaigne C | 17 -choimbéd HP | 18 sa H |
| 19 a C ² HP | 20 <i>add.</i> C ² in marg. | 21 ballán C |
| 22 heisred C ² | 23 teistréda C | 24 dod C |
| 25 breadhas H, brechtus C ² , breaghddhus P | | 26 a H |
| 27 a dtigeghus C ² , a tigheadhghas P, in triubhas C | | |
| 28 luidh CC ² | 29 chlidhemh C | 30 ni H |
| 31 coisedh C | 32 Fuilgidh C | 33 do H |
| 34 bfuibhi C | 35 horthuin P | 36 dho hugais C |
| 37 chomes C | 38 tréghenus C, treigenus C ² | 39 ni .c. C ² |

- ^aA¹ íichdi bó sa eich² íúaras³ . mó fá dheich⁴ mo dúalas dó.
^{ab}Ní hadhbhar⁵ sgís an sgaradh . faghbbadh dhís gan dealughadh.
^{ab}Mana derna eisce úaill . ga meisde búaidh ndéalbha ar dhúil.
 1030 ^{ab}Na bhrad do bí ar in mnaísi . fad a haísi⁶ is í ar h'éisi⁷.
^aSribh fiar⁸ a fídh⁹ chnóimhilis . do Níall na fíir énoiris.

[Not in CC²]

- A tráth molta an deilbh a Dhé . as molta an té dar feidhm hí.
 Ma do-ním gáire is tar¹⁰ gom . ar ndol do rígh Cláire ar ceal.
 Do¹¹ thuig tú báeghal an bhráith . ag sáeradh cháich ar chrú an chích.
 1035 An troigh slisgeal bhoindgheal bláith . nach brisfeadh oighreadh
 éntráith.
 As trághadh lacha as a lár . lámh fa bhádhadh ratha an rígh.
 Tig fúinn áeradh an éga . báeghal gan chúil coiméda.
 Gu gliaidh do-ghní theinnenas¹² . Ó Bríain ga mbí ar n-urradhus¹³
 do-ní a slegh¹⁴ rúadh rionnsolus . gu fer úadh a hurramhus.¹⁵
^bLór do dhuine fan digh cuisg . cruine an fíir um an amuisg.
 1040 ^bNíir hinchuir t'igh órdasa . ar mac fíir fiabrusa.

[Only in P]

- Tiocfa an lán eadruibh is é . freagruidh é na thrágh sul tí.
 Reanna sleagh¹⁶ a n-áth fa Áodh . dáor an fíleadh ag ráth na ríogh.
 Dar lat¹⁷ dob fairbríogh a oighidh . mac airdríogh gan oighir air.
 Na tí fiosa muna fearthair . ní bhí a Rosa fearthuin fúibh.
 1045 T'olc a dhuine as deaghtáobha . dá ccuire ort aithmhéla.
 An fíis ler éirigh a tathamh . ag déinimh ghrís d'achadh Airt.
 As í an foilcheas eisinill . a Rí an toircheas taisighim.
 Teachd tar muir mbuirb an bhrátha . dána dhuit le luing leónta.
 Cáor glóigh nach foda fátha . fátha ar cóir troda tríotha.
 1050 Goradh táith úaibh d'íarmhumhain . do-chúaidh fa Ráith ríoghLughuidh.
 Fleadh ann 'gá sgáoiltilir sgéla . clann¹⁸ Ébha a n-áointigh óla.
 Do sgoilt giolla gég don ghiús . do bhrég liús na Sionna súas.
 Dá mbeadh maith a ndán dá dhul . ar lár a raith ní rachadh.
 Fear an éngha 's an ais óir . ní thérna tóir ar ais úaidh.
 1055 Dá chrann fíir an órása . ní rann sin 's an Sémuissa.
 Bean do síir fear n-úaigneasa . budh bean fíir at égmhuissea.
 Ga beag mur fáth duilghis dúinn . tnúidh ar chách far fúirghis úainn.
 Fáth lúidh is fáth faitcheasa . dhúinn an tráth fa ttiocfasa.
 Ar do dhúthchus ná dáor oineach . a chráobh chúlchas groidheach
 Ghrég.
 1060 Fearr mo dhóchus¹⁹ ma a dhénaimh²⁰ . a órchros an Fírénaigh.

¹ Na P	² sa eith C, sna heich P	³ uaras C
⁴ dheith C	⁵ adhbhar C	⁶ haoisi C ² aisi C
⁷ ar éisi C	⁸ Sribh fiar C	⁹ bfidh C ² , fíodh P
¹⁰ tre P	¹¹ Nior P	¹² tinneanus P
¹³ sledh H, sleadh P		¹⁴ hurradhus .c. ón chéillsin P
¹⁵ sleadh MS.	¹⁶ leat MS.	¹⁷ clan MS.
¹⁸ dhóthcus MS.	¹⁹ dhénamh MS.	

39. **TRÁGH** .b. don tráigh, méd na tráighe, na trágha, dona trághaib, méd na trágh, iar thrágha¹.

Trágh, ráth, táobh, táom, brúcht, grís, fros fras, áebh² (ón dath), bocht, gomh, rámh, brígh, fairbrígh³ fairbhrígh, dealbh (na haighthi), tnúth tnúdh, cích cígh⁴, síth⁵ sídh (na gcnoc⁶), clúmh, téd, sgiath, sgúab, sreódh, leath, beach, smál, gas, cúl, grúadh, cúan (na^a con), feall, peann,^a dalbh [ón bhreig P], úall⁵, smúas, tarr, bláosg [pláosg P], inann 7 so síis acht na cédchirt .df. dá n-iumurcaidh, áobh (innad⁷), cerd (ón cheird), adhbh (chiúil), beart (chluichi⁸), erc^a (lúachra), croch, riagh (ó éenchéill), clas, ugh, subh, esc, cealg, learg, bearn, tiach tiagh, sodh sadh⁹, cos, cloch, sealg, leag, (lóghmhor), fadhbh (an duine), earr, fréimh préimh, géig, sceach, cleth, cliath, úamh, búadh, crúadh, rúag¹⁰, sreabh, fledh, sdím, días dés (arbha), sgoth sgath, bos bas, úagh, dúas, crot, túagh^{ac}, tres^{ab} [ón treis C²], gres^a, sreath (an arbha), crumh, ferb^a, corm¹¹, deór dér, both, blogh blagh, (ón roind), ógh, Mór, eas (ón eis), ^asleagh, cnedh, cned, bang, ferg, balg (an tsrotha¹²), medh, sgíamh, grían [an aiéir P], níamh, creg crag, seacc, túath, balg (bháoghail¹³), inann ghabhaid uile, emh eabh^a mur sin leis, inann ghabhaid 7 trágh .b. ^cno aobh inonn^c [derc C²P, sealbh, feadhb H, each, liog, ciall, cúal, bárc, carbh, dérc, leas (na coisi) P].

^{ab} Atám ar sás luit í Fíolind . fan **cruit** do fás in íochainn .c.

[fan muic .l. C²]

^{ab} Na banboicht gan ní fa nimh . a Raghnaílt a Rí an ríchidh.

^{ab} A Cill Athrachta ní fuil . acht ath**boichta** ar¹⁴ na n-argain.

Is tegar **boichti** mo¹⁵ beart . seagal is coirci is cruithneacht.

1065 ^{ab} Arm san áth gé thí thuithe . bíthe a rí ar sgáth do **sgéithi**¹⁶.

^{ab} Grís cháomh ar car a **smáile** . áille táobh nglan do **ghrúaidhe**.

An chúairt do-ní cú ó **chúain**¹⁷ . ót **úaidh** is í budh dú dúin.

^{ab} Dámh ag derbhadh na **feille**¹⁸ . nemhghlan fál na firinde.

^aGreim dá¹⁹ thengaidh toirbhéraidh : do²⁰ **fpeind** chennduibh²¹

choirrghléghil²².

¹ gan tr. P

² aóebh C

³ fairbír C

⁴ cidh C

⁵ om. C

⁶ an chnuic P

⁷ inand C, ort H

⁸ chluithi CC², ón bheirt H, ó bheirt an chluithi 7 an éduigh P

⁹ sódh sádh C, sogh sagh HP

¹⁰ rúagh C

¹¹ crom C, corn H

¹² trotha C, bolg balg an tgréin 7 an tsrotha 7 an easa 7 an iomhuis do .b. bolg balg an duine 7 an ghabhann .dfer. P

¹³ baghail C, bhaothail C²

¹⁴ air C

¹⁵ ma C

¹⁶ sgeththe C

¹⁷ o a cúain C²P, o cúain H

¹⁸ filli C²

¹⁹ do C²

²⁰ da P

²¹ -dhuibh C

²² cor- C, chorr- C², coirr- P

- 1070 ^{ab}Caínim fan treas osnadh é . mé **tres** a cosnamh re chaí¹.
^{ab}Mo ghlór mar thugas **threis** nguil . ac techt os taisib Donnchaidh.
^aLúath gnímhbradh do gheilpheinde² . gu híchdar a himaire.
Do-chúaidh ar **dhailbh** fa deredh . in mhaidm thúaidh do tairngered.
^aGuil 7 **úalla** arda . dhá³ bfuil úadha ar indarba.
1075 ^{ab}Do-chúadar re **cois** an iarla . a biath⁴ Ereann anba an béd
^{ab}tar sáile bhfúar sreabhglan Saxan . úall is engram gasradh nGrég⁵
Rí Éile do dháil gach **dúais** . cnáimh gan **smúais** Éire dhá éis.
An **adhbh** chiúil do bí na⁶ **bhois** . **carb** gan sdiúir í na égmais.
^{ab}Toirches **eirci** d'órbhláosgaib . an eitni fan énrighsin.
^{ab}Nó gu mbraithedh a mbiadh aga . do sgaithedh **riagh**⁷ fada d'fir.
1080 ^aGá⁸ breith dha⁹ righe¹⁰ re **réigh**¹¹ . do feich¹² a¹³ cridhe an^b coiscéim.
^{ab}Sileadh **deór** rúadh ar ruisgne . mur uisge a beól¹⁴ úar **eisci**.
^{ab}M'f^{erg} fá rennalb risin Róidsech¹⁵ . dealg do chennaib óigsgech í.
Osadh fir ar mbreith a **búaidh** . gu breith in Lúain ribh gun rígh¹⁶ .l.
^{ab}Adeir¹⁷ in rí¹⁸ teile an **túagh** . **crúadh** a **éleighi** isí ar na sním.
1085 ^{ab}Lann íúar féinidh Chonmaicne . téigidh¹⁹ a **crúadh** cheinnbertí.
M'ég²⁰ ós mo chinn m'fúad am íochair . an **rúag** rim nír mhothaigh me.
^{ab}A bfuil as-tigh a tá²¹ an **fleadhsoin**²² . ní fir ní mná is easbaidh ann.
Ibther leis mór **bhfleadhtunna**²³ bhfúar . eatorra ar-áon.
^aBarr **dés** ón tuile tharaidh²⁴ . gabhaidh bés duine dhubhaigh.
1090 ^bLuibh na **heisi**²⁵ dob²⁶ é a ham²⁷ . crand na ceisi í n-ó Bé²⁸ Bhind.
²⁹**Bláosga** óir í Féradhaigh . táosga dóibh ag Danaruibh.
^aAtá sí ar cúl gum³⁰ chursa . gidh í an **chúl** mo³¹ chombursa.
^{ab}Beg dá hioth do-chúaidh ar gcúl . an **chúl** don biath do-úair³² Áodh.
^{ab}Do bhreith ón **túaignsi** is trúagh lem . ga **túagh** is³³ úaisle aidhleann.³⁴
1095 ^{ab}Na ghoire ní racha an **rúag** . **sgúab** dhatba roimhe san ród.
^{ab}Ní **bhalg** an tír tar a Tadhgaibh . gach Tadhg díbh dhá targaidh techt.
^{ab}Méraidh am chroidhe a chleth Bhreagh³⁵ . **eabh** in oighe gé dech dhamh.
^aFlaith Cé nó gur chaith a **eibh** . dob é an flaith ós na flaithibh.
^{ab}Uaim gu míl **craige** a chinidh . bídh aige na³⁶ oirighidh.

[Not in CC]

- 1100 Ní dernas láidh³⁷ ríam ná rand . dá bharr ílar mar aibh na mind.

¹ caoi C ²	² -peinde C; -spinne C, -phinne P	³ gá C ² P
⁴ iath C	⁵ Greg C	⁶ ana H
⁷ ga P	⁸ riadh CC ²	⁹ Da H
¹⁰ na HP	¹¹ ridhe CC ²	¹² réidh CC ²
¹³ gaí C	¹⁴ mbéol C	¹⁵ feith CHP
¹⁶ téidhigh C	¹⁷ roisdech C ²	¹⁸ Adir C ²
¹⁹ -sin C	²⁰ Ég CH	²¹ rígh C
²² éisi C	²³ asdigh adta C ²	²⁴ -thonna C, tonna C ²
²⁵ indó bé C, ano bhé C ² ano mbe H	²⁶ thoraidh P	²⁷ nib H
²⁸ om. C, add. C ² in marg.	²⁹ am CH	³⁰ gham C, dom P
³¹ ma C	³² dob C ²	³³ -fuair C ²
³⁴ aighleann CC ²	³⁵ Bhreadh CC ²	³⁶ ina C ²
³⁷ derna láigh H, dhearnas láoidh P		

^bNa cléirigh¹ dar chenguil ghreim . dá pheinn ghléighil cheannduibh
chuirr.

Dia Dar-dáin dá ndearna² manndáil . Mac na Flatha tresan³ feill
Día féin a comhair a chrochtha⁴ . do thonuidh⁵ bhléin sochla⁶ seing.

[*Only in P*]

- Ní frioth a ndíol do dhígh súain . an líon do-chúaidh sibh a sídh.
Do-chúaidh a ccéile **sealga** . **learga** réidhe bhrúaigh bhannda.
1105 Búaidhrídh a hén isin uigh . fúairneimh na néll um nónuigh.
Dath na **suibhe** ar a grúadh geal . níor gabh uile snúadh⁷ na **subh**.
Suidhidh⁸ thier a mbeinn Bhalair . gabhaidh ar **eirr** fiadh fuinidh.
Gearr mo ré fúaraidh ar t'feart . mé ar dá n-úaghuibh ag imtheachd.
A n-oirchill ar bhíodhbhaidh bídh . diomdhaidh ar **sdím** oirrchinn fúair.
1110 Re linn na **seice** ar an sín . ní sín ní fill eite eóin.
Snámh **sreabh** gan **bhailg** do bhloghadh . d'omhan Taidhg ar fear
bhfaladh.
Slán ann dá súainleabthuibh sróil . fóir Ghall na bhfúair**bheartuibh** féin.
Dál féirleabtha d'inghin é . imridh sé éin**bhearta** is í.
An díassa a ndíaidh⁹ ar bhfine . **díasa** fíaidh¹⁰ ar bhfinine.
1115 Fir marbha d'athghuin san ágh . **fadhbha** a ttachruibh do thionál.
Gé raibh ar an eíng úaine . ní bhúaille an **saidh**¹¹ seing **sídhe**.
Masa **bang** í gion gur b'eadh . dú bhi bean is clann gá cur.
Go ndeach mo **dhére** . asteach a ccréhd a chollasan.
Garbh **šáithe** 7 mín mbeile . sgín **eibhe** bláithe buidhe.
1120 Lór do bhrath ar ghéire ar nguil . **sgath** mo **dhéire** na dheasguibh.
Nocha bhí clúmh tresan **ccreig** . nach creid a Rí na ndúl duid.

40. **CAS**, don chois, méd na coisi, na casa, dona casaib,
méd na cas, bris¹² chasa.

Cas, clach, dall .b., bladhd .b. (ón chlú), (bean) chlamh, (bean)
mhall, (bean) lag, (bean) ghlan, [(bean) cham PH], lann, clann,
inann ghabhaid, ^agach ainm díbh ag dul a n-óir ar a thuillréim 7
ar a thaibhréim úathaidh.^a

^aNí damhna **bloidhe**¹³ ní béim . na géill roimhe ó Bhanbba Bhriain.
Claoh ina loighe a flaith Cheóil . ar in **claich** meóir¹⁴ oile úaibh .l.
Do-chím ag fial's'ait fóid Eithne . slísaíd chóir don **chaisi**¹⁵
barr na^b mérsa¹⁶ ag togra troimpi¹⁷ . foda géga a glaici .l.

- 1125 [Mac Murchaidh red **chais** san cath . furrthain ó gCais san choghnach .l. C²]
^{ab}Do-ní chairt don loinn líaigh¹⁸ . lér mhinigh **chloind** Airt Éiníir.

[*Not in CC²*]

Ná sir forus nach foighi . ag^b tomhus **bloidhi** fir Eini.

¹ Ná chléirigh H	² do deilbh an P	³ tresa resan P
⁴ chrochda P	⁵ son ^a P	⁶ sochm P
⁷ snúagh P	⁸ Suidhigh P	
⁹ díagh P	¹⁰ flaigh P	¹¹ saigh P
¹² nigh C ²		
¹³ bloighe C, bl-i C ² , bloighi P	¹⁴ claith mhéoir	
¹⁵ chaise CH, chaisi C ²	¹⁶ mér H	¹⁷ treimpi etc. C ² HP
¹⁸ -idh C	¹⁹ bloighi H, bloighe P	

41. **TRÁIGH** .f., don tráigh, méd an trágha, na trágha, dona trághaib, méd na trágh, iar¹ thrágha.

Tráigh, ráith, crúaidh, moir muir, druim, rind, ² inann 7 so síis acht na cédchirt³ do .b. dhá n-imarcaidh². feidhm, teidhm, cnáimh, maidhm,⁴ snaidhm, naidhm, liaigh, greim, ainm, inann uile⁵ acht canamhain ag cuid díbh;⁶ crúaidh, cnáimh, liaigh, a fuil gan canamhain díbh⁷ [seim P].

Gabh an⁸ cúan ar cúl Áránn . ag⁹ súr thrághann n-úar nÉreann.
Cnedb ó¹⁰ chrúaidh gurm do-gheibhi . ag búain sgeine a durn duine.
1130 ^{ab}Foighénaidh dod mhacsa an moir¹¹ . latsa a bhfoil¹² d'oilénaibh air.
Maighre tadhaill¹³ mhara móir . fóill ar abhainn tana¹⁴ a treóir.
Seól catha gu cléith orraibh . sgéith dhatha ar a ndromandaib.

(lochtach, 7 ní hón¹⁵ chéillsin.)¹⁶

^{ab}Do tesgaid colla san chath . lér¹⁷ sesgaid droma durthach.
^bFian mer ón ghealBanna ghaireg . aird fedhmanna¹⁸ a fer ré feirg.
1135 ^{ab}Rí gá iaraidh mar Ó nEghra¹⁹ . is í in bliadhain tedhma tug.
^{ab}Gille armdhonna ó Bhóinn²⁰ Bhregh²¹ . cóir a n²²-anmanna dh'áiremh.
^aImdha²³ laidhedh²⁴ úabhair ann . úamhain máidhemh a madhmann.²⁵
Cin leagha ó's ag lúadh²⁶ na leagh . trúagh más eadh fa-dera a dul.²⁷
Na snadhma fa decra dhó . ar techta a tarbha²⁸ teasdó.
1140 ^aDoras faghlama in fissin²⁹ . a n-anmanda d'indisin.
^{ab}Do theilg gá³⁰ guin trí tonna . 's nír bh í an fuil a n-anmanna.
^aBenaid semanna³¹ chleath cáol . gremanna³² a táobh each fá ior.
^aAs é mes dob ferr³³ orra . gerr gu bfeas a fedhmanna.
Do riar a Dhé muna³⁴ dernam . is é ciall na tedhmann tig.³⁵

[Not in CC]

1145 Cluiche³⁶ gu bás Briain Banda . loisgthi as marbtha is madmanda.
^bA n-anmanda úatha amach . tegam indta gu heólach.

¹ gan P

²⁻² Instead of this .fer. is added to each of the preceding words in HP

³ céd C² ⁴ maighm C ⁵ gab- C², iat H, iad P ⁶ mar so add. H

⁷ ní uil gan chanamhuin díbh (aca) acht crúaidh etc. HP

⁸ Gabhuid HP

⁹ ar C

¹⁰ on C

¹¹ mhoir C, muir C²

¹² bfuil C²

¹³ thaghaill C, taghuill P

¹⁴ dtana C², ttana P

¹⁵ ón C

¹⁶ om. H, .c. on druim P

¹⁷ re lér C

¹⁸ fedhma C

¹⁹ nedhra C²

²⁰ on boin C²

²¹ Bhredh C

²² om. C

²³ Imgha C

²⁴ laighedh C, laoigedh C²

²⁵ mámana C, mbadhamann P

²⁶ lúagh C

²⁷ a dhol H, dhamh P

²⁸ thárbha C, dtarba C², ttarba P

²⁹ fisin C

³⁰ thilg ghá C

³¹ senmanna C, sedmanna C²

³² grema C

³³ as fearr P

³⁴ mana C

³⁵ tug HP

³⁶ Cluithe HP

Trágh mar na tráighi eile . lár sreibi áille an oighi .l.¹

^bNa trí madma muna mhaideam . a ri Banba an saileann sibh.

^bSa derna do bhí fan mbir . na trí feadhma gu fuilngir.

[*Only in P*]

- 1150 Ní comloma enáimh ó choin . 's ó mhnáibh comhranna í Chealluigh.
Am ljon tarla an file féin . ag béin mhadhma a gile a ngrúaidh.
Inis Bhanbha na trí ttonn . do glonn sí trí hanma ann.

42. **TRÁIGH** .b., don tráigh, méd na tráighe, méd na trágha, na tráighe, na trágha, dona trághaibh, méd na trágh, iar² thrágha .c., iar thráighe .l., [tothlughadh³ lethan ag gach tráigh díbh.⁴ C²]^a

Tráigh, ráith, crúaidh, muir moir, inann 7 so síis, acht na cédchirt .df.^b dá n-imarcaidh^{b 5}, cuid, guin goin, reic, creic, fóir tóir táir (ó éenchéill, ^afáir .l. ón chéillsin^a), áith^a, báigh, cáith, saith, troid, [14a] goid, úaimh, búaidh, rúaig, gleic .c. (gleac .l.), dris;⁶ ceisd, céir, teisd, cúil, seilg, deilbh (an tsídha), fuil, roinn, acht dá thaibhréim⁷ lethna⁸ ag gach ainm díbh⁸ [re cois an^c táoibhréma cáoil C²H] ⁹7 a n-illradh tríd síis mar sin,⁹ ^acúairt cúaird, Róim (acht sí^{bc} gan illradh aici)^a, cóir cáir, sbairn, seisc (a n-anann a réim), inann ghabhaid 7 so síis acht nach comhfada iad.¹⁰

1153 ^{ab}Lé anáil na nél¹¹ um nóna . fér ag fagháil chóra a crúaidh.

cédfaidh, dainmhídh¹², urraim [uirrim oirrim P], foghlaim faghlaim, túaraim, obair, altóir, comroinn, lúaghail lúaghaill lúaghil lúaghill, égóir égcáir, [aáir aóir H], anóir anáir [onóir onáir HP], timáin, imáin, inneóin, cánóin canóin, seanmóir [seanmóin P], ^acoróin caráin caróin .c. (coráin .l.), saltairt^a, coinghleic (.c.¹³ gleic do rinn ria¹⁴, ^bcoinghleac .c. do gháoidhílg^{b 15}), ^acuíngídh, athcuíngídh (7 is .c. do rinn¹⁶ iad)^{ab}, urbairt,¹⁷ edbairt^{ab}, edráin^a, tochailt tachailt .c. ^a(tachail [tochail P] .l. ón chéillsin), fobhairt fabhairt^a,¹⁸ fóbairt, idhbairt, ^aabailt eabailt abhailt eabhailt, abairt^a, deaghailt

¹ This couplet is out of place; it is given in P under Trágh .b. (§ 39), and see next section l. 1154.

² gan P ³ tothlug² P ⁴ as .c. ag na tráguibh uile P

⁵ Tráigh .b. raith .b. etc. H ⁶ dreis C²

⁷ uathaidh add. P ⁸⁻⁹ aca H ⁹⁻⁹ om. H, deleted in C²

¹⁰ inand íat H, ionann 7 tráigh .b. gion go comhfada iad P, both at end of list.

¹¹ nél C² ¹² dainmnid C ¹³ om. CC³ ¹⁴ ris P

¹⁵ gháigheilg C ¹⁶ doríneadh C ¹⁷ arbairt CC²

¹⁸ fogh. fagh. P

degilt, malairt, oirbhirt, toirbhirt tairbhirt,¹ adhaint, labhairt, díbuirt díbirt, dechairt², cogailt cagailt cogail cagaill coigilt caigilt coigill caigill, comailt coimeilt .c. (cumailt cuimilt .l.),³ cosgairt casgairt,⁴ inghilt,² purgadóir [burgadóir HP], camháir (acht don chamháraigh³ 7 mar ghabhus), inann uile 7 tráigh .b. ^aesráin, bannáil, tennáil, dimbáigh^a mur sin [ainmnidh H, bródáil HP, díoghluim dioghluim, furthuim forthuin, oráin uráin, coimhling, imirt, trasgairt P].

- ab Tráigh mar na **tráighe** ele . lár sreibhe áille ind uighe⁴ .l.
 1155 Na tíre a téighe⁵ 's⁶ na **tráighe** . mine réidhe⁷ áille iad.
 ab A ngúaille risin cró crann . sa mbró **crúaidhe**⁸ os a cinn.
 Tráigh na **muire** is beann Bladhma . dá chenn uighe h'⁹ atharrdha.
 ab **Táir** dá gach leith ina lenmhain . táin dá breith a mbernaidh bhig.
^a Anois ní tráth **troide** rinn . ar sgáth mh'oide ní fuilim¹⁰ .
 1160 Sé mar bhudh bhrec tuile¹¹ ag troid . **gleo** ris gach nduine ag
 Diarmaid .l.
 ab Mallacht ar n-oide úan air . lúagh¹² na **troide** do thinnsain.
 ab Cleachtaidh in fial boinnlesg bog . toirmesc **trod** ¹³ is gliadh is ¹⁴ gad.
 ab Ar cosg a faghla dhá folt mar dhoinn**chíaraigh**¹⁴
 ab re troimchliaraibh Banbha anocht do nemhchrúaidhigh¹⁵ .l.¹⁶
 Tadhg Mór .cc.
 ab Ní féid ri¹⁷ breith a **búaidhe** . fúaire aní ar ar feich¹⁸ Éire.
 1165 ab Téid a leith eóil na **húaimhe** . ar mbreith **bhúaidhe** cheóil chráoibhe.
 Díl gach óighe dh'anáir ann . fagháil na **cóire** chugam.
 ab Drem ren do**throide** ar ndeabhaidh . sochraide theann thoicemhail.¹⁹
 ab Bás na bfuineadhach²⁰ **bfuileach** . Muiredhach cás comruimech.
 ab Muileach is íleach ar-áon . tíreach **muirech** an macáomh.
 1170 ab Clann Ádhaimh a n-ífern . dob é an t-oireacht brónach.
 acht an bhosghlan bhághach . ag²¹ cosnamh a **gcórach**.²²
^a Ní bhí ar toil ar tí na **cúarta** . ní foil sí acht²³ mur **chúarta** cáigh.
^a Cáoin a chroidhe réir **cúairdne** . úaidne Moighe cáoin Chédne.
 ab Do bhronn d'fílidh ilmhaíne . ar slighidh na **seanmóire**²⁴ .c.
 ab Tug Chill Lonáin fa loisin . **onáir** an chind chédnaisín²⁵ .c.
 1175 ab Do gheallas ar²⁶ teacht dá thigh . a comdhathadh do **chíaraigh**²⁷ .l.
 ab Dob é an cogadh²⁸ re Colla . mé d'obadh a **urroma**.
 ab Sdéd gan dóigh **urraim** na n-eillteadh²⁹ . sursaing óir ga fónnsadh.

¹ om. C	² -eilt HP	³ -dh C	⁴ in oidhe C ²
⁵ téidhe C	⁶ is HP	⁷ réighe C	
⁸ cruaid C, gcruaidhe C ²	⁹ om. C	¹⁰ foilim C ² , foilim P	
¹¹ thuile C, Mur b ² breac re tuile P		¹² luach C ²	
¹³⁻¹⁴ gliadh 7 C ²	¹⁴ -aidh C		
¹⁵ -cruaidhidh C, -cruadhaidh C ²	¹⁶ .r. lochdach C ²		
¹⁷ rígh C	¹⁸ feith C	¹⁹ toilgem- C ²	²⁰ bfuiledhach C
²¹ a C	²² na córach C	²³ om. C	²⁴ seanroimhe C ²
²⁵ chédnaisín C	²⁶ ag C ²	²⁷ -aidh C	
²⁸ ar gcogadh C ²	²⁹ féilltib C		

- ab Ní léig éntroigh d'imarcaidh . dá **cédfaidh** le Condachtaibh.
 ab **Dainmhidh** ar teacht na timna . ar searc dh'airrghibh eisidhna.
 1180 A chreach bhó ar Laighnibh ní¹ lag . doba **dhainmhidh** dhó a
 ndermad.
 ab Doras **faghlama** an físin² . a n-anmánda dh'indisin.
 ab Fer fam **thúaraim** is mé amuigh . do chuir sé dá ghúalainn ghil.
 b Sonus Dé do-roighne in roinn . gu mbé a Choimdhe ar mo³ **chomroinn**.
 b Ibhthear fleadh re ceann gCláire . ar gheall fear na himáine.⁴
 1185 ab Dob aithne chóir isin **canóin** . aithne sóidh⁵ is an sóidh⁵ dh'fir.⁶
 ab Oirrdherca do⁷ **ghleic** is⁸ Goill . coinghleaca Cheit is Chonaill.
 b Folchar cend t'eich⁹ uirmheta . gá¹⁰ breith a ceann **choinghleaca**.
 ab Is é is mac dhuit Dáa rod chruthaigh¹¹ . cia nach tuig ré **tachail**¹²
 ab gidh ingnadh é a saorlat suthain . is é th'áonmac th'athair .i.
 ab D'fir dar¹³ lór minach an mbairt . mór an ilach an **fóbairt**.¹⁴
 1190 ab Leasc leam éirghe san iarmbérge . d'éis **chogalta**¹⁵
 ab crín chuig¹⁶ díabhail . buing¹⁷ dhím ciabhair¹⁸ mo³ chodalta.
 b Ní léir ar **chagaill** an chruidh . nach¹⁹ fuil acht féil againn air.
 b An óigi atú isin toirt²⁰ ní móidi is dú ina²¹ **díboirt**.²²
 ab Ná tí dhím denamh²³ an uile . ná tí am inntind a **fóbairt**.²⁴
 Oighe **choimealta** na gelogad . an cloidhemhsa ag Cathal.
 1195 b A nderna ar cinn **chamhúrach** . a geinn Eamhna d'íolámbach.
 b Do chuinnigh a caithemh ris . cuingidh Mis co caithed Cheis.
 ab Usa an chrích d'athchuinghidh air . frích gerb **athchuingidh** úabhair.
 ab An bhean **chuinghedha** as bláith barr . suirghedha cháich²⁵ ní charann.

[Not in CC²]

- Do bhídh oide an airchinnigh²⁶ . lín **troidi** do thromechoindimh.
 1200 Ar mbúain **guine** an ringcne ris . indte fúair luibhi a leighis.
 Lía iná ruainne and re n-áireamh . búaidhe ar bharr na fáindeadh fiar.
 b Do sír sind féghan²⁷ h'ogla . fir re denamh ndeghobra
 b breth úaibh isan anagra . do-úair nech gu neamogla.
 b Bean an rígh fa tí ar Laighnibh . más sír dob í a **athchuingidh**.
 As²⁸ meiste cách dá chluinsin . as²⁸ láth **ceisde** an coguirsin.
 1205 b Rug a craisech chráebh n-úaine . taiscech úaine a táebh **thóire**.
 Trom ó gharadh na gréine . baladh **céire** um íonn Áine.
 b Moladh gach eólaigh uirre . gé atá a fir na **hurruime**.

[Only in P]

✓Do-gébhtha crodh gan **chreic** ndúan . trúagh a meic do dol re dán.

¹ ní H, níor P	² físin C	³ ma C	⁴ imaine C
⁵ -gh CC ²	⁶ ann C ²	⁷ a C	⁸ 7 C
⁹ teith C, heich H	¹⁰ da H	¹¹ cruith ² C	
¹² thacail C	¹³ dan C ²	¹⁴ obairt C	
¹⁵ chodalta C, corr. to chogalta C ²	¹⁶ cuing C, choing C ²		
¹⁷ boing C ²	¹⁸ ciamaí C ²	¹⁹ gu H	
²⁰ isa troid C, iss a toirt H	²¹ mo H	²² diubairt C ²	
²³ denemh C	²⁴ óbáirt C	²⁵ chaith C	
²⁶ oirchinnigh P	²⁷ féghan MS.	²⁸ ní P	

- A thonn **bháidhe** as ann do éirigh . clann táidhe¹ arna déinimh dhinn.
 1210 Ód treassa 7 Clann Charrthaigh . falchaidh barr **dreasa** durrthoigh.
 Lúdh Fódla do-chíam 'na choinne . ní ciall fógra a roinne ris.
 Lúach na **ceasad** do chuireabhair . fúath a bhfleasg ag fileadhuibh.
 Adhaigh² re n-ég fleisgi Fáil . nochar mheisde an t-ég d'fagháil.
 Creacha fada troma í Tháil . **gada** dob áil orra d'uaim.
 1215 Dath **fala** no áobh as fearr³ . mala seang cháol os a chionn.
 An fuil as foisgi⁴ d'fuil Muire . mur luibh choisge fuili fúair.
 Dath na **seasga** ar a súil mhoill . dath na géisi ar a gáluinn.
 Fúair bean conghlann **coimhlinge** . sreabh ghormmhall na gealMhainge.
 Re néll iarthair **aóire** . iarthair sén ler Seaáinne.
 1220 Tug a cheann⁵ **báidhe** na mban . dhamh tar ceann mo náire neamh.

43. **DÚIL**,⁶ don dúil, méd na dúile, méd na dúla, na dúile, na dúla, dona dúilibh, dona⁷ dúlaibh, méd na ndúiledh, méd na ndúl, féch⁸ dhúile 7 dúla.

Dúil, péisd béisd, ceird, caismeirt, inand ghabhaid.⁹

^aDo bhrígh gach **dúla** díbh sin . gnímh Úna tar gach n-ainnir.¹⁰

^aFiú an chrobhaingsin nochar chin . riú a comhaimsir a **ceirdibh**.

[Ollamh **ceirdech** binn bághach¹¹ . do mill meirdrech mongánach¹². C²P]

^aChúimh tre chail is dá **cherdaibh** . cealgaidh a súil mhall mhaighdin.

- 1125 ^aTug tú do bhreith ar **bhíasdaibh** . crú re sliasdaibh eich¹³ ésgaidh.
 Fa¹⁴ dhruim **piasda** ar linntibh lacha . filltir sliasda flatha Fáil.

Gille¹⁵ ag¹⁶ gabháil a mbeirteadh . fir ag fregra **chaismeirteadh**

[sróil taisgreanta ar crann ga¹⁷ chur . **caismerta** and ga¹⁸

n-adhnadh. HP]

Seól a luingi mar do láisd . do fáisg a mbeól buinne an **béisd**.

[Rí na **ndúl** gé chuin do-chear . an dún a bfuil gu bfaicear. [C²P]¹⁹

[*Only in P*]

- 1230 Ní do sgoil na **ndúileadh** dhamh . don Dúileamh ní foil m'foghnamh.
 D'fior ar **cearduine** ní cáir . cion ar sealguire súrbháin.

44. **GRÚADH** .f., don ghrúadh, méd an ghrúaidh, méd an ghrúaidhe, na grúaidh, na grúaidhe, dona grúaidhibh, dona

¹ táighe MS.

² Agh- MS.

³ fearr MS.

⁴ foisgi MS.

⁵ ceann MS.

⁶ Caismeirt H; P has two sections, Caismirt (p. 64) and Dúil (p. 170).

Exx. 1222-3 and 1225-9 are cited in both sections.

⁷ don C

⁸ tug caismeirti 7 chaismerta *leat* H, gan c. P

⁹ iat H

¹⁰ ainmir P

¹¹ bádhach C²P

¹² mhodhánach, mhoghánach P

¹³ eith C

¹⁴ Um H

¹⁵ Giolla P (Caism.)

¹⁶ a C

¹⁷ sról caisgbreanta um chrann da P

¹⁸ da P

¹⁹ Added in later hand C²

grúadhaibh, méid na ngrúaidhedh, meid na ngrúadh, féch¹ ghrúaidhe
7 grúadha.

Grúadh, glún, dealg, lúagh (ón lúach), inand ghabhaid.²

^{ab}In ferg ag rúaimnedh a roisc³, an grúaidhgheal derg as díchoisc.

^aCoimes gud⁴ bhois núidhe neimnigh . re cois nglúine⁵ neimhghil Néill.

^aNí fúair tú gan a trí lúaigne⁶ . do chlú a rí Chluaine seach cách.⁷

1235 ^{ab}Dar lat nír ghon each an fír . sbor gé dheach tar a dheilgibh.

^{ab}Sind fa rind gach deilgi dhi . 7 rind th'feirgi⁸ a n-airde.

[*Not in CC²*]

Tug an fear do ér ainfer . sgailledh néll ngeal do grúaidheadh.

Ná sir cert a cumhail deilgi . ní cubhaidh teachd t'feirgi as.

Ní fuil⁹ acht fuil Ghadhra ad ghrúadhaibh . ní fuil⁹ damhna an
úabhair and.

1240 ^aDearg a grúaidh ag geilbbreacaibh . ag búain dealg a donumhatal.

45. **GRÚAIDH**¹⁰ .b. 7 .f., don ghrúaidh, méid na grúaidhe,
méid an ghrúaidhe, na grúaidhe, dona grúaidhib, méid na ngrúaidh-
eadh, féch¹¹ ghrúaidhe.

Grúaidh, clúimh, gloin, groigh¹² gregh, tnúith tnúidh, úr,
tairr, sbairr (acht nach fuil¹³ do .b.) inand ghabhaid, 7 agh acht
méid na¹⁴ n-agh aige ga n-imarcaidh¹⁵ .l. lethan de acht sin.
greagh,¹⁶ cert lethan tríd síis as .c. aige,¹⁷ ^ameid na ngreagh¹⁶ as
cóir aige, ^bna hagma .l.^{ab} ¹⁸Sbairr,¹⁹ céim, léim, béim, [réim,
dréim P], bréid, mír, inann iad^c acht gan canamhain ac sbairr.¹⁰

^{ab}Méraidh am chroidhe a chleath Bhreagh²⁰ . cabh in oighi gé dheach
dhamh.

^{ab}Gilla a hoirer bhráonghlan Bháoi . mur láoghdamh²¹ naí n-oighedh é.
Díbh a rí Cál ar críchne . trí tirthi san n-agh úaighfe .l.

^aNa tíre a dtéighe sna tráighe . míne réidhe²² áille iad.

1245 San bhferann mín cráobhach gcrosach . a tír bhráonach dosach Dé.

^{ab}Re fedh an aintrín eile . ad bhráointír ghel ghainmidhe.

Reamhar tairr an mhéith meilligh . saill gach féith a bFeidhlimidh.²³

¹ innail C², gan P

² iat H, iad P

³ ruisc C²

⁴ ghud C, gad P

⁵ ghlúine C²P

⁶ luaidhe C

⁷ san chath P

⁸ is rind a feirge C²

⁹ uil H

¹⁰ Gruidh C, Clúimh HP, with separate section under Sbairr

¹¹ glan C², iar chluimhe and fech sbairre H, gan chl., gan sb. P

¹² groidh CC²P

¹³ bfuil C²

¹⁴ om. C

¹⁵ d'imarc- C²

¹⁶ greadh CC²P

¹⁷ leathan ar a cert uile H, leathan uile P

¹⁸ The foll. added in CC² after l. 1252

¹⁹ sbairn C

²⁰ -dh CC²

²¹ ladh dham C

²² réighe C

²³ beidhlimidh C

Eamhain gan Bhrian is bean Goill . Teamhair thiar is treabh gan
sbairr¹

^acuideaghadh² meabhla an deirg³ dhuinn . do theilg druim Temhra
fá⁴ tairr.

- ^{ab} Ar muin ghroighe⁵ duinn gu dían . ó Dhruim Chliabh gu Doire dhún.
1250 A fíir na greagha gile . a fíir na heala duibhe.
Gilla geal do ghrigh⁶ Mhanann . ó ngabhann bean fíir ubhall .l.
Níir féch soin ón ló fa leanbh . a dhealb fa dhó tre⁷ ghloin ghorm.
Ga faidféghain⁸ soin le Saidhbh . aigéraidh snaidhm a ngloin ghuirm.

[Not in CC²]

- Slicht an⁹ groighi óig tre fíir . ag snoide an^b róid gu roithrén.¹⁰
1255 Do-chóidh tré¹¹ chách na chéimibh . gu róigh féinidh¹² ráth rígain.
Ní a leith a chéimend do-chúaidh . an Múaid ag breith léimend lúidh.

[Only in P]

Inis Glúaire an ghreagha¹³ dhuinn . an féadha úaine áluinn.
Ag dénamh réimeann ríomh grinn . as léigheann fíir a bhfuighlim.

46. **CLÚMH** .f., don chlúmh, méid an chlúimh, méid an
chlúimhe, méid an chlúmha, na clúimh, na clúimhe, na clúmha, dona
clúimhibh,¹⁴ dona clúmhaibh, méid na gclúimheadh, méid na gclúmh,
iar¹⁵ chlúimhe 7 chlúmha.

Clúmh, cích cích .f., tnúth tnúdh .f., síth sídh (an chnuic) .f.,¹⁶
dún, rún, inann ghabhaid.¹⁷

- Míle cémeand do-cluinte¹⁸ . sídhe Éreand osgailte.¹⁹
1260 ^{ab} Ma tá san tsídhe an²⁰ tslegh gorm . nó an corn a mbídh sedh ac Sanbh.
(c. ó tá sunnradh²¹ orra aráon)

Do thréig a brat clúmha an choill . brat ar mac Úna a fochaind.

Cláir úra a gcomhlaidh ga cur²² . ag²³ foghlaidh Dhúna Dealgan.

^aArm do mhéin úire gach fuinn . ag féin do dhúine a Dhomhnaill.

^aRúine nimhe ag náomhCholam²⁴ . núidhe slighe ó²⁵ sírthadhall.²⁶

- 1265 ^{ab}Fúair ót abhra choibhthi gelúimh . le toirrchí²⁷ úir Bhanbha Briain.
^aAg cur²⁸ mheic²⁹ ar fíir n-íle . bean sídhe³⁰ ag reic a rúine.

¹ fa sbarr C²

⁴ fa a C²P

⁷ sa H, san P

⁹ a P

¹³ ghreadha P

¹⁶ dfer. P, om. C

¹⁹ osluigthe P

²³ ré H, tre P

²⁶ -ghall CP

²⁹ mhac C

² cuideadha C, cuidiugh- P

⁵ ghroidhe CC²

¹⁰ reighlén P

¹⁴ clumhibh C

²⁰ a C

²⁴ niamhcholam P

²⁷ dtoirrchí C²

³⁰ tsídhe C², tsídhe P

³ dirg C

⁶ ghridh CC²P

⁸ -féch- C², -féchuin P, -déghuin H

¹¹ tar P

¹² go róidh féinnidh

¹⁵ sir C², gan P

¹⁸ -chluinte C

²² da ccuur P

²⁵ oa C²P

²⁸ cor C², Ar ccuur P

- ^aCaithfidh tú sith nach sáioile . do dhíth daine a crú¹ in **chíghe**.²
 [^aDo chuimhnigh damh a ndiaigh súain . a bfúair do ghliadh bhur
 sagh³ **sídh**.]⁴

[*Not in CC²*]

- Mairg dúinne nach deachaidh cor . ar chreachaibh **Dúine** Dealgan.
 1270 ^aGan bhrat **cclúimh** do chomhdhonnadh . fa dtúir⁵ slat a siodhnamadh.
 A lúach soin don rígh ní rug . tug fa ghoin an **chíghe** a chead.

47. **COGNAMH**, don chognamh, méd an chognaimh, méd an chognamha, méd an choganta, na cognaimh, na cognamha, na coganta, dona cognamhaibh, dona cogantaibh, méd na cognamh, méd na cogantadh, iar⁶ chognamha 7⁶ choganta, méd na cogant .l. sin^b no a leithéid eile.⁷

Cognamh cagnamh, tinnsnamh, cosnamh, cungnamh congnamh, foghnamh oghnamh, inand ghabhaid.⁸

- Gerr ónar dhóigh⁹ Deasmuma . do-chóidh¹⁰ ceand a **cosnamha**.¹¹
 Fir chabdhubha Chúla Ó bhFind . grúmha **chagnamha** in chuillin.
 Ríar Dé san bhráth a bhochta . nírbh é tráth a **thinnaganta**.
 1275 D'fíréimh¹² a sheandalta ó soin . beannachta an fíreín **oghnaidh**.¹³

[*Only in P*]

Atá úan fionn agar **bhfoghamh** . dúal liom dá lomradh gach láoi.
 Romhór do **choguin** dar ccreachuibh . fombór boduigh leathuin léith.
 Na **conganta** budh cáir¹⁴ dhamh . náir do bhronndalta ar mbráthar.
 Do **thionnsnaduir**¹⁵ cradh dá chionn . sul rabh lionn insgaguidh ann.

48. **LAITHNEADH**, don laithneadh, méd an laithnidh, méd an laithinte, méd an laithenta, na laithnidh, na laithinte, na laithenta, dona laithintibh, dona laithentaibh, méd na laithentadh, méd na laithnedh, méd na laitheintedh [.c. méd na laitheant .l. P], iar¹⁶ laithinti 7¹⁶ laithenta.

Laithnedh, múnadh, búaladh, rúagadh,¹⁷ súathadh, dúnadh (ón phersain), imrúagadh, imbúaladh, inann ghabhaid.¹⁸

- 1280 Is imdha and¹⁹ grán geinte . thall ar lár an²⁰ **laithinte**.
 Do sdéd mear ag²⁰ cur chúarta . gu bun íer an²¹ **imrúagtha**.
 Do land is sí **sobhúalta** . cam dhí doba do dhénta.

¹ a gerú C², a chrú P

² -dhe C

³ síc P, sith C²

⁴ *Added later in C²*

⁵ dúir P

⁶ gan P

⁷ .l. 7 a leitéid ele díbh so sis H

⁸ iat H

⁹ dhóidh C

¹⁰ -chóigh C

¹¹ ge- C², cc- P

¹² Dfíreim C, Dfíreimh C²

¹³ fógnaid C

¹⁴ cóir P

¹⁵ -ur P

¹⁶ gan P

¹⁷ rugadh C

¹⁸ iatt H, uile P

¹⁹ om. C

²⁰ a C

²¹ bfer na C

[*Not in CC²*]

Ni racha¹ mac meic in túata . lat gan a creit súata súas.

^aLéigtheas dheid áth iombúalaidh . do chreid cách dá ccailleóraibh.

1285 ^aAn bél dúnta as eadh budh fearr . fear mo' mhúnta ó nach maireann.

49. **EADRADH**, don edradh, méd an eadraidh, méd an eadartha, na headraidh,² na headartha,² dona headarthaibh,² méd na n-eadarthadh, méd na n-eadradh, iar³ eadartha. ^{ab}cert persan mar sin síis aige 7 na headarthacha² leis aigi ó chanambain 7 mar ghabhus.^{ab}

Eadradh, imadh, ingnadh, cundradh, súgradh, dáeradh,^a deradh, [aigneadh, sgeimhleadh P], cuireadh, sireadh, (ón dá chéill),^a inann ghabhaid⁴ ^aacht casadh cáol ag an dá ainm dhéighincha⁵ 7 canambain⁶ ag eadradh, [sunnradh P], fulachtadh⁷ acht dá thulréim [illraidi⁸ C] aige, inann ghabhaid,^a

^aIn guigne liath leithleasgachsín⁹ . siad uile na n-eadarthachaibh.

^{ab}Ní hingar¹⁰ le fear na faire . imadh fleadh a mbaile Hí Bhíain.

^aCaidhe fer imaidh i Eachaidh . dingaibh¹¹ seal don deathaigh¹² dhe.

^{ab}A n-inganta¹³ gan áireamh . d'inganta na n-éadáileadh .c.

1290 ^{ab}Ceathrar is bráthair a-bháin . as máthair¹⁴ áil dearthadh dhúin .c.

^{ab}Ní ar¹⁵ deireadh chuirthe acht an chéduair¹⁶ . tuigsi an t-eirredh¹⁷ órónáith.

Ní tángas do thigh¹⁸ chuirthe . fa álgas¹⁹ fir m'fiadhaighthe.¹⁹

In toicisi²⁰ tug orrthaib . na²¹ chádhas ar chundorthaib.

Ciall deartha na derlaicthibh²² . fian Teabhtha is dá tidhlaicthibh.²³

1295 ^{ab}Bráighde gonta ag bile Bhreagh . idhe socra dá²⁴ sireadh.

Mairg fa seól sibh bhar sirthe . crithre sin a beól²⁵ bhruithne.

[*Not in CC²*]

^bRi Breagh ga char ad chomuidh . bronnuidh cradh mar fer n-imuidh.

^aMa théid²⁶ fear d'iarraidh iongnuidh . trialluidh go teagh

Toirrdhiolbhuidh.

^aCur ghliadh ní seól dá áirthib . ní sirthir riamh eól aithnidh.

¹ bhéra P

² ead. C

³ seachain C², dena H, gan P

⁴ iat gen gu comfada ghabuid H

⁵ dhéigheanach P

⁶ gan C

⁷ fulachta C

⁸ iollraidh P

⁹ leithfleasgachsoin P

¹⁰ ingar C

¹¹ dingaimh C

¹² ceadh nach dionguibh dheathaigh P

¹³ ingata C

¹⁴ mathar C

¹⁵ har C²

¹⁶ cedoir C²

¹⁷ tearradh C

¹⁸ dá tigh C, do tigh C², dár tigh H, a ttigh P

¹⁹ mfiadhuithe C

²⁰ toicisi C, toicsin H

²¹ gan HP

²² derlaicibh C

²³ sa tidhlaicthir C, sa dtiodlaic[] C², le a tighlaicthibh H, is da ttiodluicthibh P

²⁴ ga C²

²⁵ a mbeol HP

²⁶ teid P

50. **CLÁIRSEÓIR**, don chláirseóir, mac an chláirseóir, mac an chláirseóra, mac an chláirseórach, na cláirseóire, na cláirseóraigh, dona cláirseóiribh, dona cláirseórchaibh, meic¹ na cláirseóireadh, meic¹ na cláirseórach, marbh² chláirseóire 7 chláirseórcha. ^amac an chláirseóire³ 7 na cláirseóra 7 dona cláirseóraibh 7 meic¹ na cláirseór .i. uile.^{4a}

Cláirseóir, fighleóir, búailteóir,⁵ léghthóir, doirseóir^a doirreóir,^b sgríbhneóir, muilleóir moilleóir,^a [toibhgheóir P] taibhgheóir, airseóir, fairgseóir, tírthóir, coindleóir, ^aprióir, oghmóir, leabhróir, bearrthóir, fomhóir omhóir,^a trumpóir⁶ trompóir^{a,7} soighdeóir, boghadóir, sbealadóir, tuigheadóir tughadóir,^a scingeadóir, figheadóir, bacusdóir, ^acrannadóir, cumadóir, garrdhadóir,^{ab} inann ghabhaid,⁸ 7^b gach inadh a bfuil⁹ gort gu n-úathadh no coll gu n-úathadh ar deredh na certsín do chanamhain ^bas cóir iad.^b

[Only in P]

ronnadóir, ceallóir, slíobadóir, seanóir, mairteóir, cailleóir, creachthóir, seighleóir, foirseóir, laidneóir.

1300 M'fabhra¹⁰ fa dheóidh gan deóra¹¹ . d'adhbha cheóil an chláirseóra.¹²
Do-ghén t'fighleadh co heólach . a inghean¹³ an fighleórach.
^aSreabh re labhra léghthórach . do f'er th'abhra¹⁴ úchráobhach
^aNeach ní chuire ód¹⁵ chaislénaibh . a chleath Dhuibhe acht
doirseóraigh.

Dúntar coirthe chlár íreóire . toirthi dáibh is doirseóire.¹⁶
1305 Ag dáil dér os fert Eóghain . nír fégh derc¹⁷ dhá doirseóraib. .i.¹⁸
^aAr th'imthechtaibh as eólach . misi a mheic¹⁹ in muilleórach.
^{ab}do-gheibhedh th'athair grán glan . ar chlachaibh brán do bhreacadh.
^aAtá trumpóir no traghna . a crunntóin mná Mathghamhna.
^aBeire geall gach fír dá aimhdheóin . mo²⁰ chin dream dhan
taibhgheóir thú.
^aTéid crann ó Dhonnchadh fa dheóigh . bann tar orchar²¹ in áirseóir.

[Only in P]

1310 An prióir sul do ligh²² léi . do-bhir sé na míóóigh mhnáoi.
Achd ingnadh ag fiór a bhfomhóir . ciodh fa ttiobhradh onóir d'Áodh.
Ní neamhchóir dúana do dheilbh . do chreachthóir úamha ifirn.

¹ mic C	² congaibh C ² , mell H, gan P	³ -eore C
⁴ na cceathrur P	⁵ buailtoir C	⁶ trompoir C ²
⁷ trómpóir C ²	⁸ iad H	⁹ bfoil C ²
¹⁰ Mabhra P, Mfabra (f added later) H		¹¹ gu deorach C
¹² chlairséorach C	¹³ inghea C	¹⁴ tabra P
¹⁵ ad P	¹⁶ doirseore C	¹⁷ dhearc P
¹⁸ meic C ² , mheic C	¹⁹ ma C	²⁰ om. C
²¹ luidh P		²² urchar C, orcar P

51. **DÁILEAMH**, don dáileamh, don dáileamhain, mac an dáilimh, mac an dáileamhan, na dáilimh, na dáileamhain, dona ¹ dáileamhaib, dona dáileamhnaib, meic na ndáileamh, meic na ndáileamhan, marbh ² dháileamha 7 dháileamhna. ³ mac an dáileamhain .i., gach táobhréim dhíbh so síis mur sin.³

Dáileamh, breitheamh, feitheamh, ³ feallsamh, oireamh, ollamh, Dúileamh, ⁴ inand ghabhaid, ⁵ ^{bc}acht gan illradh ag Dúileamh.^{bc}

Lúach ar fín ⁶ do-fúarabhair . síl ⁷ Dúach ina ⁸ ndáileamhaibh.

Ní dháileabhair crodh don chléir . sgol féin is dáileamhain dóibh.

1315 ^a Ag luchd formaid Dé um degbaidh . toghmaid [é mur feithemuin ¹⁰ HP]

[*Only in P*]

Barr dháibh ar mhagh Muireadhuigh . tráigh ga har ag oireamhuibh.

Toirche um dháil a Dhúileamhuin . choidhche madh áil m'íoirithin.

Búdh é an teagh do thathuighidh . bean dá mbé na breitheamhuin.

Damh fa álgus a oirimh . oiridh Magh fádghlas Feimhin.

52. **FOGHLAIDH**, don foghlaidh, mac an foghlaidh, mac an foghladh, na foghlaidhe, ¹¹ dona foghlaidhib, meic na bfoghlaidhedh, meic na bfoghladh, marbh ¹² foghlaidhe.

Foghlaidh faghlaidh, cuingidh, áirsidh, mílidh, gúailidh, féinidh, ¹³ fuilngidh ^afuilingidh ^b [fulngaidh C²P] fulangaidh, ^a seanchaidh, dílleachtaidh, ¹⁴ cédgnúisidh, foghlainntidh faghlainntidh, foghlamaidh faghlamaidh, ^asenmóraidh senmónaidh seanmóntaidh, ¹⁵ tairngertaigh tarrngartaigh, cimidh, cosantaidh, ¹⁶ cumhachtaidh, ^a [mucuidh muicidh, coimbéduidh, ¹⁷ brúilingidh ¹⁷ P] inonn ghabhaid. ¹⁸

1320 ^aIngnadh foghlaidhi Chraí Chuinn . gach laí ag comhnaidhe a Callaind.

^a Do chuingidh a caithemh ris . cuingidh Mis gu caitheadh cheis.

Tug gan treóir mílidhe ¹⁹ is mná ¹⁹ . lá leóin ar tírine thú.

^b Atáid san bhaile an bhuidhen . caidhe sráid na seanchoidhedh.

^a Sgéil leam dhá ²⁰ dheimhneaghadh ²¹ dhuibh . ga ²² ferr seinleabhar ²³ seanchaidh.

1325 ^b Mairg a Dhé nar dhílleachtaidh ²⁴ . re ré Taidhg do thárrachtain.

Doire cruinnrighin chrann nger . os fuilngidhibh Chlann gCuilén. ²⁵

¹ don C

² fosc C², gan P

³ féicheamh P

⁴ acht gan illradh aigi *add.* C²P

⁵ iat H

⁶ thfín H, tñion P

⁷ 7 síl C

⁸ ana C

⁹ *Added in* C²

¹⁰ féicheamhuin P

¹¹ bfoghlaide C

¹² riadh C², tug — lat H, gán P

¹³ féinnidh P

¹⁴ dílleachtaidh CC²

¹⁵ seanmótaidh C

¹⁶ cosanntaidh C

¹⁷ -igh P

¹⁸ iat H, uile *add.* P

¹⁹ mh- H

²⁰ do P

²¹ -bhadh C

²² nach C²P

²³ sean- C

²⁴ -ain C

²⁵ gc. C², ch. C, c. H, cc. P

Dul¹ leam a ceann bur² gcúiseadh . is cur³ a ceann **ohédghnúiseadh**.

^{ab}Nai n-eire d'éineire ort . ochd **bfeinidhe**⁴ eile ar th'icht.

^aFrith ó airmertaibh na n-érlamh . **tairrngertaigh** chrích bfearghan
bFáil.⁵

1330 ^{ab}Cráobh do chin óna Collaibh . do chongaibh⁶ idh cháol **chimidh**.

[Créd rádh na **seachadh** mur sin . gu sengfadh ó chlár Chaisil.]⁷

[*Not in CC*²]

Créd nach dearbhtar ar Chlár Cormaic . rádh na **seachadh**
n-ordhraic úd.

[*Only in P*]

Ochd **bhféinnidhe** as fearr⁸ a n-ágh . ar ceann t'éindighi d'fúarán.

Meisdi d'fúilngidh anóidh inn . anóir chinn Luimnigh re a linn.

1335 Ceisd dorchá nac[h] deaghsionnabh . as ceisd fromhtha **foghlamadh**.

Mucuidh a n-áimh eidheannfúair⁹ . fúair ag mucuibh Manannáin.

Fleadh do **ghúailleadh** ní lór libh . fúairéabb dá hól ag áoighidh.¹⁰

53. **LOINGEAS**, .f., don loinges, méd an loingis, na loingis, na loingsi, dona loingsibh, méd na loingseadh, méd na loinges, tug loingsi lat.¹¹

Loinges, deimhes, reimhes, caingen, sgeimheal, meidheal, soicheall, doicheall, geimheal, éigean, ¹²inann 7 so síis acht na cédchirt do .b. dhá n-imarcaidh: [sgribheann¹³ P] ^abóthar báthar, (acht canamhain acu),^a dúnadh (ón dún), ^adíden, dícheall dícheal, íseal íseall,^a cloidhemh, droighen, aighen,¹⁴ teimheal, ro'hadh rabhadh, gainemh, muilend moileand, toradh taradh, aingeal, archaingeal, daingen, imeal imeall, caiseal caiseall,^a fuigheall (ó dhá¹⁵ chéill), fuigeal (ó éinchéill),^{ab} solas, tomhas, dorus, cumas comas, amas, amharas amhaire, uraghall oraghall uruigheall oruigheall .c. (uirigheall oirigheall^a .l.), inann ghabhaid,¹⁶ ^a.c. cuid díbh do síneadh 7 do ghearradh ar a gcasadh.^a¹⁷

Brugh slaitgheal a n-ucht easa . aitreabb do lucht loingesa .l.¹⁸

^aSról no¹⁹ as donn fa²⁰ **dhemheas** . do legheas bhas corr chuireas.

1340 ^aLomnán²¹ do **mheigheal** na múir²² . ler ceileadh²³ orlár éndúin.

^aGáir na mbadhbh treathan na teineadh . leathadh²⁴ arm tre²⁵

sgeimheal sgiath.

¹ Dol C² ² ar C ³ cor C³P ⁴ bfeinidh C ⁵ bfuil C

⁶ chongaibh C ⁷ added in C² ⁸ fearr P ⁹ eigh. P

¹⁰ áoidhidh P ¹¹ daingnidh loingsi C², fech l. H, gan l. P

¹² *Instead of this clause H has .fer. after each of the preceding words.*

¹³ sgribhinn H ¹⁴ oighean C² ¹⁵ fuigheal ón dá H

¹⁶ iat H ¹⁷ gasadh C ¹⁸ rann .l. C² ¹⁹ na C

²⁰ um C ²¹ Lomlan P ²² an mhúir P

²³ do cheileadh C ²⁴ leathan P ²⁵ tar P

- Ní mbar acht a ngainmhe ón ghoil . na haibhne¹ fa Magh Monaidh.²
 Imdha³ fan bfonn ngeal ngroighseang⁴ . moilenn is-teagh corr colam.
^aAr a muilibh mhothaighthea⁵ . a cuidigh nír chognadair.⁶
 1345 Dá mbrígh threabhthair ar dtírne . sgríbhne rígh eachraidh Éirne.
^{ab}Binn an fer sgél sgríbheand Néill . sgríbhend⁷ ris nach sgér dom
 dheóin.
^aOs cinn na n-uile⁸ aingeal . don chuire fínd archaingéal.
 Fian Dor ar chaislibh corra . tor na aislibh eatorra.
^{ab}Ní cóir seadh nar bfuigheall fesc . fer mesc ní chluineam dá⁹ chosg.
 1350 Mar fer bíadhaigh¹⁰ mé a Muiris . is é ag iarraidh amhuiris.
 Gu bhfagham¹¹ aimsir bhus fearr . sgaram re haimsibh¹² Éreann.
^aAr cholamhnaibh¹³ Chille Braín . d'oraghlaihbh binde¹⁴ ón
 bhandraídh .l.¹⁵
^{ab}Is siad¹⁶ sin combairle Caid . na horuighle adir¹⁷ Díarmaid.
^aDo-rinde¹⁸ dí bó bháthair . gur tháthaigh rí¹⁹ cró Chrúachain.
 1355 ^aAn té ler cailleadh²⁰ a²¹ chor . a caingean Dé do diúltadh.²²
^aAn triúr le²³ dtoimhsi a bhean²⁴ Briain . ré Clíagh do-gheabh
 toimhsi in trír.

[Only in H]

Lín adbhal toir nar²⁵ tírne . scríbhne anoir d'adhnadh²⁶ érgbi. M. M.

[Only in P]

- Do-ní éideadh dá omna . rí Cnoghbha²⁷ a n-éigean íeadhma.
 Do bhúanadh reimhis ríogh Breagh²⁸ . do bhíodh fleadh leighis ag
 Lugh.
 1360 An dá chrann dírghe a Dhonnchaidh . sgríbhne ar chomhthuibh
 Chlann cCarrthaigh.
 Tarla dhamh lámhach dar leam . do-ícadur as é m'fuigheall
 ní dhearna fuigheall achd fear . ar nach cuireann a cháineadh.
 Cóig doirrsi ar dhaingean Duinn Chúan . do bhoingsi a hainneamh
 a íiadh.
 Na droighne loma um Leamhuin . coingre orra d'áirneadhuibh.
 Munar aithrígh lón dá fleidh . caithfidh a ból le hainlibh.²⁹
 1365 An Bhanna's a himle ag Áodh . sibhne fanna tréna fér.
 Rug cúirti úaidh gan foghal . fúair folamh dúinti Danar.
 Do-chúaidh a ccomhuirle dhíbh . oruighle sídh fúair³⁰ gá féin.
 Do coimleadh sreabh glas gainimh . d'aighidh bhas ngeal dod ghouuibh.

¹ aibhne C² murbhoigh H³ Imgha C⁴ ngroidhfionn P⁵ mhothaighbear C, moithighthear C²⁶ A ccuidigh nior cognadur . ar a muilibh mothaighthea P⁷ sgríbhinn C⁸ an uile P⁹ do C²¹⁰ -idh C¹¹ bhagham C¹² aimsibh CC²¹³ cholamaibh C¹⁴ bine C¹⁵ o bhandráoidh, .l. om. P¹⁶ iad C²¹⁷ horfuighle adeir C¹⁸ Dorinneadh P¹⁹ sí C²⁰ caille C²¹ do P²² díoltadh P²³ re P²⁴ bean (om. a) C²²⁵ inar H²⁶ dagnadh H²⁷ cnodhbha P²⁸ Breadh P²⁹ This line belongs to the next section.³⁰ fuair P

54. **LOINGEAS**, .b., don loingis, méd na loingsi, na loingsi, dona loingsibh, méd na loingseadh, méd na loingeas, iar¹ loingsi.

Loingeas, deimhes, caingean, sgeimheal, meidheal, tábhall,^a faithcheall,^{ab} reimheas, soicheall, doicheall, geimheal, égean, maidean, ²inann 7 so síis acht na cédchirt .df. dhá n-imarcaidh: laidean, lósad, fearsad, slúasad, aiseal, doighear, ainneal .c. (ainneall .l.), aineamh, ³bruidhean³ (rit 7 ón tigh),⁴ sighean, figheal feigheal, soighead, bruitean, bláitheach,^a coinneal coinneall, grafand, corand (ón choróin), faigean, foireann, scainnear, mainnear, cuigean cuigeann,^a greideal, roileg reileag, carrag, peilleag, inga, simha, boireann, druman,⁵ soighean, sibhean sibheand, aíbheal aíbheall (na teineadh), gimheas,⁶ coinneamh, loinnear, paidear, buidhean, metheal, litear .c. (litir .l.), inann ghabhaid⁷ acht canambain ag na cúig⁸ certaibh déigheancha ^a7 ac sgainnir 7 ag mainnir 7 na cédchirt .df.^a

^aLucht loingsi ó lis na Beirbhe . d'fís deilbhe soillsi Saidhbe.

1370 X Imramh na longrámh lámh ris . an⁹ sál lomnán do loingis.

Fad na reimhsi leagar limm . eagal a cinn treimhsi thall.

^bTug sé rochor dá¹⁰ reimhis . ar n-othar nach indleighis.

Fada súas¹¹ fa bhrúach mBeirbhe¹² . crúach sgeimhle ó chrúas do chaingne.

Filleadh bruit deirg edir¹³ dheimhis . re sreim¹⁴ Cuiric¹⁵ is cosmail.

1375 ^aLeisin nóin do theilg tairse . aisle sróil deirg is deimhse.

Nír cuireadh gíall a ngeimhil¹⁶ . riamh nach fuigheadh¹⁷ fóiridhin.

Nír riar¹⁸ do mhéd a mheighle . gidh créd do iar¹⁹ Aitheirne.

Táinic²⁰ bás na doible dhe . do thoirthi d'fás a íle.²¹

Ní féch sí na aighidh²² fear . ní fá n-airigh²³ a aineamh .l.

1380 Do-bhir²⁴ guin ghéige Luighne . féige bruidhne ag uigh ainne.

[Do mionaigh maindreacha clach . fan tréd gcomaitheach gcáorach.]²⁵

¹ seol C², fech H, gan P

² *Instead of this clause H has .b. after each of the preceding words.*

³ bruidean CC²P

⁴ o dha chéill P

⁵ drumann P

⁶ geimheas C²P

⁷ íad H

⁸ sé H, ag na hochd cceartuibh fa dheireadh na caingneacha 7 na héigheacha 7 na cuigheacha .c. leis mas fíor soighean sibheann mur sin achd siad .dfer. maighean achd nach bfuil dfeirinnsgne P

⁹ sa C², san P

¹⁰ dom H

¹¹ thúas HP

¹² o bruach beirbhi C²

¹³ idir C²P

¹⁴ sréin P

¹⁵ cuiric C, chuire H, ccuire P

¹⁶ a geimhil C

¹⁷ bfuighedh C

¹⁸ Nir iar C², Ni riar P

¹⁹ iarr HP

²⁰ Tánaig H

²¹ do fás aile C

²² ag- C

²³ -idh C

²⁴ -bheir HP

²⁵ *added on upper marg.* C²

- ab Cáomhaighedh do chúil is ceart . reacht dúin gan áonaineamh ort .l.
 ab A gháol do ghoin a throigheadh . **doighear** soin¹ tre tháobh dteineadh.
 ab Bid ar bélaibh cluic san chill . cuid dá henaibh² let **ainnill**³ .l.
 1385 ab Snaidhm diambair ar tháobh na **táibhle** . sáor ag iarraidh áirmhe as.
 ab Nír an tar éis na **sgainnreach** . fer cumaind⁴ ná comhairrleach.
 ab Teagar chuige an ball derg deis . tid **sighean** fa trí thaireis.
 ab A úan almhaineach⁵ gan **ainemh** . amhnáireach úan aighedh ort .l.
 b San bhláithigh⁶ a n-am a hóla . saithidh⁷ barr na sróna sis.
 1390 b Le foghar sreabh n-úar fá Aighne . súan ar fear⁸ na **fighle**.
 b Do bhláth na sgath fa fód Aighne . bróg ar dhath na⁹ **druimne**.
 b Fada linn gu lá na **graifne** . a ngill atá ar raithe ris.¹⁰
 b Ó fír **choirne**¹¹ nír chreiti . cin oirne narbh inbheiti.¹²
 b M'anáir madh réidh an¹³ **roileag** . mh'oiread¹⁴ féin d'fagháil d'inad.
 1395 ab Dá **ghimhis** don ghoirmSinainnsi¹⁵ . uman n-inis¹⁶ adhmholaimsi.
 ab In úair do bhí an tír na téigle . do¹⁷ chin ar tí éigne iad.
 ab A richt an fileadh dob fearr . Gothfraidh¹⁸ Find má fúair sgríbeann
 ab cóir búain na **litre** as a láimh . nar richtne úair an anáir.
 ab Gu bhfúair sibh aisdibh eocha . taisgir libh bhar **litreocha**
 .c. do chanamhain.
 b Ní maith biseach Báothghalaigh . gidh liter nír léghasdair.
 1400 ab Ní bheinn teann ar chlíabh a cill . sui bhíadh mo¹⁹ cheann a cuigind.
 [Ní fíoth leó a ngris na nGáoideal . áoibheal beó aris achd rioghan.]²⁰

[Not in CC²]

- Mairg fá seól sibh bar sirthí . crithri sin a mbeól²¹ **bruithne**.
 b Troimingen ór theich a grúcc . lúb na ndeich ndoinningned ndég. F. G.
 b Ag sin a carr máeithréidh meirgi . t'áeinchéim a cenn **relgi** riam.
 1405 b Fata srúm **gimhsi** gach gille . ag súr Innsi finne Fáil.

[Only in P]

- Bean fáire ar ar ttréidne atá . lá na héigne a bhaile a mbia.
 Teine ar mháoilinn mhara mhóir . d'áoibhill fagha²² do fadóigh.
 Srotha balbha Bheóil **Éirsdi** . damhna meisgi an eóin uisge.
 As é sin²³ a bfoigheadh úaibh . **doighear** smúail ós Toigh²⁴ an Trír.
 1410 Súil tar chineadh cCuinn do chuir . **sighean** gá buing ag
 biodhbhuidh.
 Ball eile nochan fuil de . gan ghua sleighe²⁵ no **soighde**.

¹ sin C²² enaibh C³ re hainnill C²⁴ comaind C²⁵ almhaineach C⁶ -idh C, A ndigh blaithechi H⁷ saithfe H⁸ fear C⁹ a H¹⁰ aris C, T. M. add. H¹¹ choinnre C¹² inbeirtti H¹³ on C¹⁴ mhoireadh C¹⁵ gairmsin ainnsi C, ghoirminainnsi C²¹⁶ uman inis C¹⁷ don C¹⁸ Gofraidh C²¹⁹ ma C²⁰ added in C²²¹ a beol P²² foga MS.²³ read soin (: Toigh) or Tigh (: sin)²⁴ sleidhe MS.

55. **CROTACH**¹ .f., don chrotach, méd an chrotaigh,² na crotaighi, dona crotaighibh, méd na gcrotoigheadh, méd na gcrotach,³ marbh⁴ chrotaighe.

Crotach, smólach, meisneach, ceannrach, tairrseach tairseach,^a inand 7 so síis acht na cédchirt⁵ do .b. dá n-imarcaidh: cnúasach, folach falach, tobhach tabhach, ceandach, fúadach, atach, sgeanach, soitheach soidheach, leathach^a leitheach,^a láthrach láithreach,^b othach athach, iarnach earnach, deatach,⁶ marclach, cobhlach cabhlach, domhnach, teallach, eallach, úalach, gúalach,^a édach, cáonach⁷ cúnach,^{ab} máerach. tosach, eiteach, connlach,^a orrlach^{ab} ordlach,^a áonach,⁸ cáolach, oineach eineach, ^abiseach, fídhach⁹ feadhach, clárach, désach díasach, úrach, crínach,^a fásach, ^aféarach, énach¹⁰ eanach,¹ turlach,¹¹ fúarlach,¹² fiadhach, íasgach,^a bealach (acht na beilghe ¹³7 mur ghabhas ó chanamhain¹³), ^ainann ghabhaid, míanach, earrach^b (7 adeirther gurab inand 7 searrach no eólach), teaghlach, tonach^b tanach,^b télach, bélbhach,^b¹⁴ arthrach, atharrach¹⁵ aithearrach, taithmeach, inann^a [enlach H, aitheach (ón duine), athach eathach .l., fuireach, teasbhach, seasgach P].

^aLeac thairsigh¹⁶ an tachair¹⁷ . na aislibh¹⁸ san ithir.

^aGlantar tairrsighe¹⁹ Teamhra . d'ainsile bhar n-oileambna.²⁰

Imdha²¹ róibh²² gu teach teaghlaigh . each cheannraigh¹⁶ óir fá inghin.

1415 ^{ab}Fúarais ar slighidh Sligeach²³ . gu heasbadhach ainibeach²⁴

^{ab}gan chláirtighe ^cgan chomhla . acht láithrighe²⁵ lúathfolmhac

Táir an cradh²⁶ nár chaitheabhair . nár 'sa sal²⁷ nar soithighibh.²⁸

^aAcht²⁹ eanglas nachar³⁰ hibheadh . ag³¹ seanbhlas a³² soithigheadh.

^aTeach núaidhe nai³³ dteaghlaigheadh . gach lai úaidhe³⁴ ag imdhughadh³⁵.

¹ Sgeanach H, Deathach P ² -idh C ³ grotach C

⁴ gabh C, iar sgeanuighe H, gan deathuighe P

⁵ na cúig anmanna déigheancha P, *in which the words occur near end of list. Instead of this clause H has crotach .fer. etc.*

⁶ deatheach C, deathach P ⁷ caennach H ⁸ aolach P

⁹ fiadhach P ¹⁰ om. CH ¹¹ turlach C, turrloch C²

¹² fúalrach P ¹³⁻¹⁸ aige d'imarc- H ¹⁴ bélm^c C, beulmach C²

¹⁵ om. C ¹⁶ -idh C ¹⁷ tochair P ¹⁸ haislibh P

¹⁹ -idhe CC²P ²⁰ an ainnsile hoileambna P ²¹ Imgha C

²² roib H, róimh CC² ²³ sligidh C ²⁴ -bheach C

²⁵ láirtighe C ²⁶ crádh C ²⁷ áal C, áal HP

²⁸ na s. C², na á. H. ad á. P, nar soightighibh C

²⁹ An P ³⁰ nochar P ³¹ le P ³² na P

³³ thrí P ³⁴ núaidhe C ³⁵ imghudhadh C

- ^aDob fiú feirg a séna¹ sin . na sgéla ad-chiú ar leirg láithrigh².
 1420 Mairid fóibh láithrighe leas . gnáithélighe chóir don chairdes.
^bDo bí an Táilgeann³ ann athach . fáidghleann⁴ sgathach crann
 gcruthach.
^aCrích cháomh Aidhne⁵ is aibhindsí . d'aidhble a cráobh 's a
 cláraighsi⁶.
 Ar⁷ slis choillgheal chláir na mbeilgheadh⁸ . do toirrgéadh táin
 bheinnngheal bhó.
^aGabhthar groigh ag Cloinn Chonnmaigh⁹ . a coim chonnlaigh
 ghloin ghainmbhig⁹.
 1425 ^aNéill ceana os chleith dTúadhmhumhan . greagha ag bleith a
 mbéibhoidheadh¹⁰.
^aCéd glac ag tanach a tháobh . céd manach fá mhac Hí Néill.
^aDía féin a comhair a chrochtha¹¹ . do thonaigh¹² bléin sochla sing¹³.
^aLucht na gclach ar tí a télaigh¹² . suil¹⁴ tí cath an Chuilénaigh¹².
^aAn mbí mar do bhí roimhe . ól agaibh no¹⁵ áonaighe.
 1430 ^aBhan gcor ar a gcúala Breatain . a grúadha ac¹⁶ cor dheataigh¹² dhíbh.
^aFéchfaidh mé gá mhéd n-ordlach . é gidh créd an Clithbhordach.

[Only in P]

- Slóigh um áoibhill Almhuine . áoibhinn dóibh na domhnaighe.
 Crann leabhur is earnach air . ag treabhadh Teamhrach Túathuil.
 Dá mbeadh d'ágh ar Oileach Néid . fa soidheach lán a leithéid.
 1435 Cnúas a ceáonach na bfeadh bhfeactha . cáolach geal ag teachda tríd.
 Tig rinn ar ndomhnach go Dún . fa connlach inn ag iompúdh.
 A itigh aithigh 7 áonmhna . caithidh sibh an cáomhlá ar cúairt.
 Airgthear úaimh áoineathuigh as . as cháoildeathuigh íuair eólus .l.
 Teamhair ag taithmheach a gíall . a ndeaghaidh aithchreach Uilliam.
 1440 Nar bhfúalrach bréigi ná bíom . fan bhtéigi n-úabhrach n-airdríogh.
 Seasguighe¹⁷ na mbó dar mbúaibh . slúaigh as mó easguine is áoir.

56. CROTACH¹⁸ .b., don chrotaigh¹⁹, méd na crotiche,
 na crotcha, dona crotchaibh, méd na crotach, iar chrotcha²⁰.

Crotach, smólach, matal, madan, meadar, pubal puball (sróil
 C²P), súanach, búarach, obar, seamar, inand ghabhaid acht na
 seacht gcédchirt .df. dá n-imarcaidh.²¹ [blonag, bríathar P].

¹ fir ga sean C² láirhigh C³ tailgheann C⁴ fáidghleann C⁵ Aighne C, Aighni C²⁶ cláraighe C²⁷ Re H⁸ na beilgeadh C⁹ -idh C¹⁰ mbélmhoidhedh etc. CC²¹¹ crochdha C²¹² -idh C¹³ seing C²¹⁴ sul P¹⁵ na n-C¹⁶ a C¹⁷ -dhe P¹⁸ Suanach HP¹⁹ -idh C²⁰ gabh ch. C², tug suancha lett H, gan s. P²¹ imurca C. For this clause H has crotach .b. etc. P with a different
 order of words has ionann achd a bfuil o bhreithir anúas .dfer.

- ab Clúimh mo¹ mhatail do mháol sé . a Dhé nach facaidh² Áodh hí.
 ab Deargaidh siad magh dá matlaibh . damh le macraidh Liag leantair.
 Cía do bí ag mochól na meidre . san³ sgológ ag sgige.
 1445 ab A measg m'fiach nírbh ináirimhthe . a chiabh na cleath ndathórdaidhí
 ab orm do séibhinn seanéúanaighe . ina éislinn athchóraighthi⁴ .l.
 in Dall⁵.
 ab An gháoth gá⁶ ní is neimhnighe . anall ó bheinn⁷ Bhághaine
 trésan sreabhann súanaighe . gu leaghann ar lámhaine .l.
 ab Do-fianmaid beart na búairchí . as teacht d'imlaid athsúainchi.

57. ⁸LÁRAG, don laraig, méd na láirge, na lárge, dona lárgeibh⁹, méd na lárge, iar¹⁰ lárge.

Domhnall Fánad fear mar Níall . cian feadh a lárge ó lár.

Tú ghébhas ó longfPort Láirge . longfport béras bráighde¹¹ a broid.

Ladharg, don ladhairg, méd na ladhairgi, na ladharga, dona ladhargaib, méd na ladharg, iar ladharga.

58. ⁸AN GEAL DONN, don gheal donn, don gil donn, [don ghiol dunn C²], mac in gil duinn, na gil donna, dona gealaibh donna, meic¹² na ngeal ndonn, marbh¹³ na gila donna. don gheal dunn .l., don donn gheal .l. leis ó nach cantar é.

An gheal donn¹⁴, don ghil duinn, mac na gile duinne, na geala donna, dona gealaibh donna, meic na ngeal ndonn, marbh¹⁵ na geala donna.

An donn gheal mar sin, 7 gach moladh don monadh sin.

1450 An úair re mbean bonn Í Bhrlain . don gheal donn ina dheirbhshair¹⁶

59. ¹⁷BEAN SEANG, don mhnaí sing nó seing, mac na mná singe nó seinge, na mná seanga, dona¹⁸ mnáibh seanga, meic na mban seang, iar¹⁹ mná seanga.

Bean seang, bean teann, bean cheart, inann ghabhaid^c.

Glés pinne²⁰ gére²¹ gloine . singe séimhe siubhlaighe.²²

Do snáithe litri luime . bláithe cirte cothruime.

¹ ma C	² bfac- C	³ sa C ² HP	⁴ athchoirighthi C
⁵ om. C ²	⁶ ca C ³	⁷ bhinn C ²	⁸ om. HP
⁹ largibh C	¹⁰ glan C ²	¹¹ braide C	¹² mic C
¹³ fech C ¹	¹⁴ dhonn C	¹⁵ sir C ²	
¹⁶ .c. do canamain add. C ²	¹⁷ om. HP	¹⁸ don C	
¹⁹ buail C ³	²⁰ sphinde C ²	²¹ ger C	
²² siobhl-e C ³			

60. **MIOND**, don mhinn¹ mé² an mhinn, na mind (ó chirt), na mionna (ó chanamhain), dona minnaibh, mé³ na mionn², iar³ mhinna.

Mionn, gáol, salm, fiach (ort), [áon (an díse) P] inann ghabhaid⁴ uile^{abc} acht canamhain⁵ ar⁶ illradh an ghail⁵ uile^a 7 gan acht na minna 7 na fiacha [7 na salma P] ó chanamhain.^a

^aIs as aithnim fóir Sinda . gilla caithminn óir orra.

Buidhean mháoth measgaid⁷ mhinna . gilla cáoch easbaig orra.

1455 Gu dtibhradh⁸ dílghadh don dreim . ingnadh leinn mírbhal an mhind.

^{ab}Gibé⁹ as adhbhar d'féin Bbirra . minna um léim Almhan orra.

^{ab}Do chuirfeadh sé salt ar saill . an té do thsaill mart an mhind

[.c. adubrad gur é an mart mind bud .c. and C²]

^bCinnta suil chuire ar do gháoltaibh . finnta in bfuighe d'áontoil iad.

^aNí námhaid do ghnáth na gáolta¹⁰ . tánaig tráth na háonta ann.

1460 A fiacha do dhíl an dearc . ar teacht do síl Fíacha ort.

Gilla find ó léim an léith . aréir is féich¹¹ a cinn cháich¹².

Doba¹³ mhór cuid th'anma uadh . trúagh nach salma dhuid an dán¹⁴.

[Only in P]

Ní héidir an ghuidhe ghnáth . tráth éigin nach fuighe a fiach.

61. **TRÉN** (ón duine), don treón¹⁵, mé² an treóin, dona trénaibh, mé³ na trén, iar¹⁶ threóna.

Trén, bél, én, gédh¹⁷, scén, lén, fér, mér, sgél, fén, inann ghabhaid¹⁸ acht na méra 7 na sgéla and^{ab} do¹⁹ chanamhain, 7 tug méra 7 sgéla lat²⁰. [íarr thréna .l. ón cheillsin P].

^{ab}Gidh beag is do bhrigh bhar leóin . gan nead²¹ eóin a tír í Tháil.

Is aithreach liom²² guin an gheóidh²³ . m'fuil is m'féoil dá chinn do-chúaidh²⁴

1465 Méra mar fáisc²⁵ thir²⁵ gut filidh . fáisgfídh déra a cridhibh cáich²⁶.

[Only in H]

Béd ar treóin do tárrachtuin . do brég deóir ón dérrachtuigh.

¹ mhionn C²P, mhiond H

² mion C

³ seachain C², tug . . lat H, gan P

⁴ iad HP

⁵⁻⁶ ag gáol 7 ag áon ar iollr- P

⁶ ag C²

⁷ measgaidh C

⁸ dtiubhr- C

⁹ Gidh be C²

¹⁰ ghaolta C

¹¹ feith C

¹² chaith C

¹³ Dobadh P

¹⁴ do dhan H

¹⁵ threon C²

¹⁶ gon C², tug . . lat H, gan P

¹⁷ gegh C

¹⁸ iad H

¹⁹ ó C²P

²⁰ ganead C

²¹ ganead C

²² lium C, leam H

²³ gheoigh C

²⁴ docháidh C²

²⁵ fáisger H, faisgear P

²⁶ fáisgtior déra highibh óir P

[Only in P]

- Ní dhligh mé teann as mo thrén . as gearr gur lén é mon-úar.
 Ní chuir cairde ar eachdra Eóin . eóin na fairrge ag teachda a ttír.
 Cuid dá chluimh ó eón do an . ar reódh re huir mur fuasgladh.
 1470 Tinn le Moire a haithne d'Eóin . d'áithle gach leóin oile fúair¹.
 Ní fiú an cClúanuigh² 'sa cuid feóir . núaighin a meóir bhuig d'Ú
 Bhriain.
 Trí méra is meóir énlámha . a ndeóigh h'éra um iarnóna.

62. **SÉD** (búadha), don tseód³, don tséd⁴, méd an tseóid⁵,
 méd an tséda⁶, na seóid, na séda, dona sédaibh, méd na séd, iar⁷
 seóda⁸ séda⁹.

Séd, tréd, téd .f., inand ghabhaid⁹.

- ^{ab}Do ghabh sind mar na séda . saí do chind a coimheda¹⁰.
 Fa Mhac Leóid na leasráth finn . na treóid ón mheasbhláth gu mall
 [subha doinnmhillsi chráobh ccorr . do dhonn táobh goirmInnsi Gall. P]
 1475 Ní fúair sinn acht na séda . áaidh¹¹ do chind a coimheda.

[Only in P]

Cosg ar chrú t'álaidh do féd . an séd táraidh tú don treód.
 Do Mhac Leóid do dhrochgabhadán . mur bhogthar teóid a ttiompán.
 Ní do thréd na trí bfeinneadh . éinfear nach bí a méd mhíleadh.

63. **CEART**,¹² [don cheart C²]¹³, don chirt, méd an chirt,
 méd an cheirt, na cirt, na ceirt, dona¹⁴ certai¹⁵, méd na ceart,
 iar¹⁶ chirta.

Ceart, neart, cneas, seang, teann, inann ghabhaid¹⁶.

- ^{ab}Do-bhir taradh re lá as lucht . an talumh atá fa a¹⁷ nirt
^{ab}acht barr na cráobh do-chí a dearc . rí¹⁸ feart noch chláon don chirt.
 1480 ^aÓ nirt námhad . ar h'icht tánag a Thighearna.
 Gan locht cuma¹⁹ ar chraibh Naisí²⁰ . truma a^c táoibh truma a^c
 cneissi²¹
 cris²² mar soin²³ budh²⁴ dir²⁵ dhisi . na crissi²⁶ oil²⁷ díl deisi.
^aNí bhí²⁸ rinn ar do²⁹ rádh . ar tí thinn no theagmhála³⁰.

¹ fúar MS.	² cclúanuigh MS.	³ seod bhúadha C
⁴ sed C	⁵ seoid	⁶ seda
⁷ brond C, tug . . lat H, gan P		⁸ séda 7 seoda C
⁹ gaib- C ² , iatt H	¹⁰ gcoimméda C ²	¹¹ uaibh C ² H
¹² Cneas HP	¹³ add. C ² over line	¹⁴ don C
¹⁵ meabraig C ² , fech chniosa H, gan ch. P		¹⁶ iat H
¹⁷ om. C	¹⁸ rígh C	¹⁹ ccuma P
²⁰ noisi C ²		²¹ sin C ² H
²² sic P, cneisi cet.	²³ crios C ² P, crioss H	
²⁴ bhú C	²⁵ om. C, dior add in marg. C ²	
²⁶ sic H, crisi cet.	²⁷ uil C ²	²⁸ Na bí P
²⁹ a P	³⁰ † t. C, na t. C ²	

[*Only in P*]

Dath a **obnis** uile mur áol . achd Áodh Buidhe ris do rádh.
 Ga seadh díon an **cheirt** an céidéal . ceilt do gíor ní héidear air.
 1485 Ní bhíadh ó **cheart** nar ccinne . an dearc do iarr Aithirne.

64. **CRÓCH**, don chróch, méd an chróich, ¹méd an chróigh, na cróich¹, na cróigh, dona cróchaib, méd na cróch, bris² chrócha.

Cróch, [cách P], lóch (dhuit³), fiach (ón eón), ⁴Míach (ón ainm⁴)², inann ghabhaid⁵. [conách mur sin más fíor P].

Dá mbedh feóil ar a dhó dhíbh . ní mó⁶ na ⁷dhá mhír eóin **fiaigh**.
⁸Do-berar⁸ dúal cáomh don **chróch** . ar lóch na gcráobh rúadh don
 fráoch.

⁹Táth a chind re colaind **Mhiaigh** . gemadh dúthracht^b le a⁹
 dheirbhéair.

[*Only in P*]

As dó dhamhnuibh ceilti an **chróigh** . beirte sróil amhlaidh fat féin.

65. **FEAR**, d'fir, mac fir, fir^a, d'féaraib, meic¹⁰ fear, meall¹¹ fira.

Fear, breac, ceap, nead, peann¹², feall^{a13} (an tráth is .f. aráon)^{ab}, meall, geall (in úair nach persain¹⁴), ceann, peall .f., sean, beag, mear, gearr, ¹⁵inann ghabhaid¹⁶ acht na ceithre focail¹⁷ déighencha do .b.¹⁸ ó cheill in mholta¹⁵. [geal P].

1490 Doiligh oighidh gach **fir** óig . na sin d'oighidh ní hurchóid.

[*Only in P*]

Fian Eachdgha sul tig do thonnuibh . **ní**d ealta a ccorruibh a ccarbh.
 An lámh do cuirthi fam **cheann** . as crádh leam go bhfuighthi a
 bhfioll.

Ó tá síoth a ngioll re gleó . an bhfrioth leó dá **chionn** achd clú.

66. **GLEAND**, don glionn, don ghлинд, méd an ghleanna, na gleanna, dona gleannaib, méd na ngleann, iar¹⁹ ghleanna.

¹⁻¹ om. C

² cuir C², iar H, gan P

³ doit C², dhuid H

⁴ o ainm an duine P

⁵ iat H

⁶ altered to nir mho C²

⁷ † C², no P

⁸ Dobhertha C

⁹ om. C

¹⁰ mic C

¹¹ marb HP

¹² fer. add. HP

¹³ fer. add. P

¹⁴ persa CP

¹⁵⁻¹⁵ o cheill mholta na gcethrar inand ghabaid etc. C²P

¹⁶ iat H

¹⁷ hanmanda H

¹⁸ beith C

¹⁹ siobhlaigh C², gan P

¹Gleann, slíabh, inand ghabhaid acht² na gleannta 7 na sléibhtí ^{bc}acu leis^{bc} ó chanamhain, [méd an tslíabha an ceart, 7 do-nítheas méd an tsléibhe P], 7 mar ghabhaid.

^aGrádh d'fíadhghleanntaibh nír dbír dbáib . fín iar n-iarleanntaibh^a
d'fagháil.

1495 ^aBrisidh damh binn ag búrach . úrach glan a nglinn⁴ ghríanach.
Luin⁵ dubha Ghlinne na nGealt . binne iná in t-umha a n-éisdeacht . l.
Meireóin a ngleanntaibh na Goill . re seabhcaibh Cheineóil Chonaill.
^{ab}Atá ríamh do ghleanntaibh garbha . mían ag seabhcaibh Bhanbha
Briain.

^{ab}A chuid ar Sléibh úair Ealpa . fúair do chéim⁶ gach cuideachta.
1500 ^{ab}Aithnidh damh tír nabudh tréigthe⁷ . ar mhagh mhín⁸ a sléibhtí sin.
^{ab}Gort ar Sléibh úir Eóghaire . do thsúir⁹ béim do bhúanoighe.

[Not in CC²]

^bIúl a nglinn dáibh na deacair . rind deataigh cháil mar chaithir.
^bLeis do freagair sind gach snaidhm . gu gairm dbreagain os glinn guirm.
Ga timáin a teand re sléibhtibh . dimbáid leam mar¹⁰ léigthir leó.
1505 ^aGé táoi a ngleanntuibh do chrú Cuirc . ní tú mhealltair don mhaluirt.
^aNí súidh duine dhíobh re ndáimh . do síol Táil na suidhe ar sléibh.

67. **PORT**, don phurt, méd an phuirt, na puirt, dona portaibh, méd na port, iar¹¹ phurta¹².

Port, felt, gort, corp, olc^a, rosc, ros, lon, spor, sgor (ó dhá chéill)¹³, cnoc, lot, sop, broc, lorg (ón tslicht), sgolb .f., ord (ó dhá¹⁴ chéill), [tor, bord HP], ^{ab}cor (an eich¹⁵) .c.¹⁶, (car an eich¹⁵ .l.)^b, fonn, inann ghabhaid, gach ainm dhíbh ag dul¹⁷ a n-úr ar a thuillréim¹⁸ úathaidh 7 ar a thothlughadh.^a

[Only in P]

Corc, Lorc, torc, dos, boc, col, bonn, Conn, corn, colbh, dorn, sorn, soc, poll, dolbh, Bodhbh, rodhb, rop, donn mur sin más fíor¹⁹.

^{ab}Na coin na gar is na gadhair . ar²⁰ car in doimh sálaigh²¹ sing .l.
^aCurcais ós chuilt²² na ríghna . d'irna bhuntais fuilt²³ órdha.

¹ For this paragraph H has na gleannta do canamuin 7 mar sin sis.
sliab a brathair indscne

² om. C

³ ar iarleanntaibh C

⁴ i ghlinn C

⁵ Eóin HP

⁶ cheind C

⁷ tréici C, treigte C²

⁸ mín C²

⁹ thuir C²

¹⁰ a P

¹¹ gearr C², bris H, gan P

¹² fpurta CC²

¹³ o thri ciallaibh P

¹⁴ ón dá H

¹⁵ eith C

¹⁶ .l. C

¹⁷ dol C²

¹⁸ thullréim C

¹⁹ Space for citations left blank in H.

²⁰ ag C²

²¹ -aidh C

²² cuilt C²P

²³ uilt C

^aImdha¹ ar do **sgur** cháomh² chomhdhoan . conghland don Dubh
 ááor Sáighleand.

[*Only in P*]

1510 Teaghlach glan an geal**Bhuird** Chruinn . tar tuinn go Magh sean**Luirg**
 slim.

Mairg atá a **courp** na cumbadh . re huchd na lá ag leabhruhadh.
 Filltear sgatha don **fult** fíonn . gur luchd do mhionn chatha a cheann.
 Ní rug ón chliathaigh an colg . an **rodhb** na fiachuibh tug Tadhg.

68. **PART**, don phort, méd an phoirt, na poirt, dona partaib,
 méd na part, iar³ phorta.

Part, falt, gart, rasg, ras, ar, [rap P], inann ghabhaid⁴, ^agach
 ainm díbh ag dul⁵ a n-onn ar a thuillréim⁶ úathaidh⁷ 7 ar a
 thothlughadh^a.

^aDo-ní an^b damh fa beannaibh bó . d'ar san ló earraigh⁸ a fiú.

(Treisi don oibriughadh⁹ and sin^{bc} iná don tuillréim¹⁰).^a

1515 ^aBidhgaidh bean ar nach bí **falt** . ó'dchí san **ghart** fear gu **bfolt** .c.⁷

^aBidhgaidh bean ar nach bí **folt** . ó'dchí san **ghort** fear gu **bfalt**.
 lochtach.

[*Not in CC²*]

Doirt an oirbhíre tar¹¹ ais . a choillbhíle **phoirt** Pharrthais.

Áit sealg a moigh mhínOiligh . fearg a **hoir**¹² ar fiadhoighibh.

Ras ar nach foil dimdha¹³ ag Día . imda troigh as go hIndia.

1520 ^aGé mór cenó do chuir na **rap** . ní fuil cat nach mó ná an mhuc.

^aNí foilc¹⁴ bas achd bas rioghna . iorna cas foilt an iarla.

69. **CRODH**, cradh,¹⁵ don chrudh aca araon, méd an
 chruidh, na cruidh, dona crodhaibh, dona cradhaib, méd na crodh,
 méd na cradh, iar¹⁶ chrudha.

Crodh cradh, cladh clodh, gal gol (ón ghul), sor sar, coll call,
 log lag, ¹⁷colg calg¹⁷, bolg balg, (in duine 7 an ghabhann), clag
 clog, cor car (in tsíl 7 na bfiach 7 na sligheadh 7 fuaras [más
 fíor P] 7 atá orum), inann ghabhaid¹⁸, omh^a, cor (an eich¹⁹) mar
 gach bfocal atá²⁰ a n-onn díbh, (amh^a, car an eich¹⁹ .i. aráon).

^{ab}Guil bhan²¹ gach n-énla²² orthaib . 's gan **gal** énmhá ag Eóghonchaibh

^aLuaithi dhó ag dol na choinde . ná bó tar **chlodh** combroinde.

¹ Imgha C

² cháol P

³ gearr C², bris H, gan P

⁴ iatt H, iad P

⁵ dol C²

⁶ thulreim C

⁷ om. C

⁸ earraidh C

⁹ oibriudhad C

¹⁰ tulreim C

¹¹ thar H

¹² oir P

¹³ dimga H

¹⁴ foilc P

¹⁵ Cradh crodh C, Coll call HP

¹⁶ dáil C², bris (gan) chulla HP

¹⁷⁻¹⁷ clog clag C

¹⁸ iatt H

¹⁹ eith C

²⁰ da bfuil H

²¹ Gul ban C

²² énlá C²

- Imdha¹ gné a ngabh² an tuirrsi³ . ané is gal do-ghénuinnsi.
 1525 ^aMéin ghoil tar an ngéim roimhe . a ngéim an doimh dhamhdhaire⁴ .l.
 (mana⁵ bfuil in dénamh chuici.)
^aNí thug⁶ mar char inn d'oireacht . s⁷ nír ghabh sinn a slánoigheacht.
^aA mbí am omhcholainn d'feoil uimh . fuin a eóin ghormcholaim
 ghil [.l. C²]

Feoil omh, don feoil oimh, méd na feóla oimhe, na feóla omha, [7 mar sin síos C²P], a phearsa lóir [féin C²] innsaigheas gach moladh.

[Not in CC²]

Fáeidh na clag dho-chluinimsi . do-rad dáeb an doinindsi.

70. **CUR** (an tsíl), don chur, méd an chuir, méd an chora, na cuir, na cora, dona coruib, méd na cur, méd na cor, déna⁸ cora.
 Cur [an tsíl C²], gul, sgur (na hoibre), sgris, slis^a, fis, lis, trisg^a, inann ghabhaid⁹.

- ^aDraí na anáir ris ga rádh . fagháil fis ó neól¹⁰ do neól¹⁰.
 1530 Gá slighe ar neamh is neasa . fear feasa an tighe thusa.
^aAg gabháil lis ar a lucht . do bhris ar anáil t'adharc¹¹.
^aNa lis aga línadh . do phis¹² is do phónar.
^aCur ris a Dhé dob ard an anobair . gur thaghadair¹³ é in balg fis
 nír ibheadair.
^aDoras lis geal do gharrdha . seal ris da gach ridhamhna.
 1535 ^aDar lat as¹⁴ sgian sgris an cloidheamh . no as¹⁵ sdiall do bhris
 d'oighean é.

[Not in CC²]

Do theand ar an¹⁶ ngáir ngola¹⁷ . cend t'fogha a láim an leagha.
^bÉire ar dermad ag Dál Cais . ná dedlad¹⁸ risin fál fis.

71. **SIC**, don tsic, méd an tseaca, na seaca¹⁹, dona²⁰ seacaibh, ^bméd na sic^b, méd na seac, féch²¹ tseaca.

Sioc²², sribh, flihd, fidh, crimh, midh, bith (acht gan illradh aige), ^aith, crith, rith^a, cin .f., bir, cris, ichd (ó dhá²³ chéill), bricht (drúadh²⁴), blicht, slicht, richt^a, linn (ón digh), inand [iat HP]

¹ Imgha C	² ngabh C	³ toirsi C ²
⁴ dhamhaire C	⁵ muna C ² mun P	⁶ thig P
⁷ om. P	⁸ gan P	⁹ iad HP
¹¹ tadhart C	¹² pis C, fpis C ²	¹³ thadhadoir C
¹⁴ a C	¹⁵ om. C	¹⁶ a H
¹⁸ deglad H	¹⁹ seac C	²⁰ don C
²¹ siobhlaigh C ² , dena H, gan P		²² sio C
²³ ón da H	²⁴ -gh C	

acht canamhain ag na ceithre certaibh¹ déidheancha² [díbh C]³,
sic, rith, cin, bir, mar sin. [cloth HP].

^{ab} Neach nach⁴ tréig báire an bheatha . téid beatha as⁵ sáimhe seocha.

^{ab} Dob áil t'fearann d'folach ort . ag tobhach cheanann Connacht.

1540 Clúain a comhair na ceanann⁶ . ferann⁷ dolaidh úair⁸ m'anam.

Dá ndeach sin ar bhuillibh bearann . tuillidh sibh bhar fearann féin.

^a Tír ina búan blicht cédagh . bricht drúadh⁹ aga dídean.

^{ab} Fágbhaidh braen do bhrícht neimhe . slicht a sleighi ar taobh thighe.

^a Ar suidhe slúaign¹⁰ Chabha um chin . tana fidh ó bhúain a mbear.

1545 ^a Ní bí a tocht re¹¹ teachta a slúaign . gan bhúain eachta do ghort
gháidh.

^{ab} Nír chóir sín acht clá 7 ceatha . lá rígh an beatha do brath.

[*Not in CC²*]

Pib¹² dharach mun¹³ leas nar¹⁴ lomnán . ná¹⁵ dabhach chreas
ndondbhán ndlúith.

^b Do-chí ord buailte na mbear . do-chí croich chésda an Choimdeadh.

[*Only in P*]

ⁱ Dobudh lór lé féin a fleadh . bean aréir agus sé ar sriobh.

1550 Teas ag téghadh na meala . ag dénamh meadha d'eas abha.

Ceó an bheatha ní búan a rath . dúal an chlach reatha na rioth.

Néll ceatha do bhí ós Bhanbha . na heatha ar tí madhma amach.

Ga greann as raidheacra riom . dá cheann aineachda Éireann.

Dobudh lór láoidhe gearra . d'ól leanna chráobhe Cunga.

1555 Ní sleachda cáola cóig róid . na cóig Áodha ar tteachda atáid.

72. **LUCHT**,¹⁶ don lucht, méd an lochta, na lochta, dona
lochtaib, méd na lucht, méd na locht, féch¹⁷ lochta.

Lucht, ucht^a, suth, gruth, bruth, lus, bun, cruth, sruth, guth,
inann ghabhaid¹⁸ acht canamhain ag na ceithre ceartaib¹⁹ déidh-
eancha dhíb^{ab}.

^a Sinn ag loighe ar in lucht romhainn . lucht oile orainn san úaign²⁰.

Airm²¹ chorera a táobh thigearna . nír tháom lochta leanamhna.

Téid a²² ngoire ghothann nglan²³ . do²⁴ chroidhe a cochall chumhadh.

¹ hanmandaib H

² deigheancha CC²H

³ .c. canamhain ag gach focal ga ttig canamhain díobh P

⁴ na C

⁵ a C

⁶ mo chenand H

⁷ dfearann C²P

⁸ fuair C²

⁹ druagh C

¹⁰ sluaidh C

¹¹ gu C², go P

¹² Pib *corr. in marg. to* Sí H, Píob P

¹³ don P

¹⁴ nach P

¹⁵ no P

¹⁶ Lus HP

¹⁷ treig C², tug losa leat H, gan l. P

¹⁸ om. H, iad P

¹⁹ hanmannuibh P

²⁰ úir C²

²¹ Arm HP

²² om. C

²³ glan CC²

²⁴ mo C²P

^aNeach nach léig a ghuin don **ghuth** . **suth** a chruidh ní théid na
theach ¹

[*Only in P*]

1560 Ceilidh gotha gearg um ghlaislinn . fearg an tsrotha fairsing fúair. ²

73. **BALL**,³ don bhall, méd an bhoill, na boill, dona ballaib, méd na mball, iar⁴ bhalla.

Ball, bann^a, mall, cam, rann, (carad⁵), slad, Blad⁶, gad, glan, clamh^a, lag^a, gal (gréine), inann ghabhaid⁷.

^aFeacadh gud⁸ bharr bachallbhuidhe⁹ . ós bhall leacan leathanghile.

Mé ag tocht¹⁰ fa fáobhar óm¹¹ oide . oic an báoghal sloide sinn .l.

^aFer dána a ndeaghaidh a éloid . mar thig¹² mé minic tháinic¹³.

^aFagas¹⁴ gáol an ghoil gréine . don bhráon féine a Moigh Mháighe¹⁵ .c.

1565 ^aGuth dod trilis loig ní¹⁶ lean . is iris ghoid um ghaineamh.

^aAg súr an fearainn ní an . cradh fa Dhún Geanainn ón ghol .l.¹⁷

^aNí bhí ag sruth an tan tiucfa¹⁸ . guth ón ghal acht guth ochta .c.

[*Not in CC²*]

Ó's dom físdadh hé na rand . trosgad na mball as é as ferr.

^aGébhaidh Sionann re Síol mBlóid . ionann ar dhíon do Dhíammaid.

74. **DALL**,¹⁹ don dull, don doll, mac an doill, na doill, dona dallailb, meic na ndall, féch²⁰ dhulla 7 dholla.

Dall [.fer. HP], Gall, Flann, damh, crand, rand (dúaine²¹), inand ghabhaid²² ^aacht an cédchert²³ do .b. dá n-iumarcaidh^a.

1570 ^aDar lat is Goill d'feóil is d'fuil . mac Seóin choim cuna²⁴ chliabhain²⁵.

[*Only in P*]

Uaigneas a ttoigh fínn Féarghuil . ó leanmhuin doimh síng síobhlaigh.

Do chuir don chronnsa an chiogha . fonnas diona um fuil Ébha.

Fir Chonnachd ní lugha leam . do-c[h]onnarc dumba dileann.

¹ thea C

² fúair P

³ Rand H, Rann P

⁴ glan C², dena randa H, gan ranna P

⁵ caradh C

⁶ blad C, om. H

⁷ uile H, iad P

⁸ guth C, ga P

⁹ mbachall mbuidhe C

¹⁰ ac teachd C², ar ttochd P

¹¹ omh C

¹² ta C²

¹³ meinic tánuig P

¹⁴ Fogus P

¹⁵ maide C², mhúaighi P

¹⁶ nir C²

¹⁷ on ghal .l. 7 ní on ghal P

¹⁸ tigfa C², tiocfa P

¹⁹ Gall HP

²⁰ seol C², marb Gh. H, gan Gh. P

²¹ duine C, on dán H, om. P

²² iat H, iad P

²³ na céd chirt C, dall P

²⁴ gana C², is a P

²⁵ chliabhain C, cliabh- C²

75. **REÓDH**,¹ don riúdh, don reódh, méd an riúdh, méd an reóidh, na riúdh, na reóidh, dona reódhaibh, méd na reódh, féch² riúdha 7 reódha.

Reódh, ceól, seól, néull³, cúas, cúach, brúach, inann ghabhaid⁴ acht gort co n-úathad 7 coll co n-úathad ar thaibhréim úathaid⁵ 7 ar ainm illraidhe⁶ an dá ainm dhéidheancha⁷. ^abrat, leabhar a chosmail⁸, don bhrut 7 don bhrot acu, 7 don liubhar 7 don leabhar, mar sin ghabhaid⁹. féch nélla¹⁰ 7 na nélla¹⁰ .l., brúagh .l., cúadh¹¹ .l. acht ón chúadh¹¹ bainne. atá in mhaidean ag riúdh .l., ag reódh as .c. ann^a.

^aSáiter breac a mbrúagh¹² n-inbhir¹³ . le himlibh leac n-úar
n-aighridh¹⁴ l.

1575 ^aNí rach d'iarraidh¹⁵ laidhe an laich¹⁶ . a dhaine fa dhíamhair mbrúich.¹⁷
Maighre geal os linne ar lúth . do bhrúch Finne do bhean bhláth.
Ní téd teasbaigh ní téd riúidh . ar n-easbaidh chiúil acht ég Eóin.
^aGusan dreagan ó Dhún Leódha . leagar súgh a ceóla ag¹⁸ cruit .l.
Inad taibh gach Breatnaigh¹⁹ bhláith . a leabthaibh snáith chaoil in
chúich.²⁰

1580 ^aFrith fleadh le cumhachtaibh cúaigh . a n-úair fulachtaidh²¹ bfeair
bhFáil .l.²²

^améd an chúaigh .l.²³ acht ón chúadh²⁴ bainne 7 as .c. méd an bhrúaigh ó nach fuil brúagh²⁵ ann.^a

^aBuinne²⁶ rabharta ri Conaill . criathar meala a meadhón chúis.
Na sgris²⁷ neimhe tarla²⁸ ar tús²⁹ . teine a cúis don Bhanbha ab hás.

[Only in P]

Fine Thúathuil is clann Chéin . bile a Crúachuín na ccrann siúil
as eitreadha³⁰ maighre mhóir . slóigh cleitgheala bhaidhbhe ó mBriúin.
Gérbh iomdha dá fhearaibh sgél . do légh liobhra a ndeaghaidh drúadh.

1585 Fúair a ghoin³¹ fa cheann an chúaigh . ní fearr dá búair soin a sídh.

- | | | |
|---|--|---|
| ¹ -gh <i>passim</i> P | ² gan P | ³ nél H, néll P |
| ⁴ iat H | ⁵ úaitbe C | ⁶ illraighthi H, iollraidh P |
| ⁷ dheghinach H, an chúaigh 7 an bhrúaigh P | | ⁸ gcosm- C ² |
| ⁹ 7 mar ghabhus C ² ; <i>for</i> brat <i>etc.</i> P <i>has</i> 7 gurab é don bhrot 7 don bhrut atá aige so brat 7 gurab é don neoll 7 don niúll atá aigi so néll. | | |
| ¹⁰ néla C | ¹¹ -gh C ² P | ¹² a brúadh C |
| ¹³ inbhir CP | ¹⁴ noighridh C ² P | ¹⁵ diaraidh C |
| ¹⁶ ailaich C | ¹⁷ mbriúich C, mbrúaich P | ¹⁸ a CP |
| ¹⁹ breathnaigh C | ²⁰ an cúaich C ² , a cúich H | |
| ²¹ bfulachtaig C ² , -uig P | ²² .c. P | |
| ²³ 7 adubhradh med an chúaigh P | | ²⁴ chuagh C ² P |
| ²⁵ brúadh C | ²⁶ Bainne C | ²⁷ griss H, gris P |
| ²⁸ tarla C, tharla H | ²⁹ ar dtús C ² , a thús H | |
| ³⁰ -gha P | ³¹ ghuin P | |

A mbarr chleath bhrúgh bháinSionna . do súir neach a némanna.
 Bean bhroit úaine a n-ilreachduibh . na hoigh úaibhsi imdbighidh.
 An cnoc adrochuir an damh . sadh¹ otbair fa bhrot na bhun
 .l. ón bhérta.

Congbhaidh² os Tealaigh an Triúir . foghlaidh niúil ar fearuibh eóil.

76. ³**BÍADH**, don bhiúdh, don bhíadh, méd an bhídh, na bídh, dona bíadhaibh méd na mbíadh, ith⁴ bíadha 7 biúdh.

Bíadh, triar inann ⁵ghabhaid, acht nach .c. don triúr ón chéill sin ná marbh triúra. trian a chosmail⁶, don trian, méd an trín, méd an treana, na trín, na treana, dona trianaib, dona treanaib, méd na dtrian, méd na trean, iar thriana 7 threana, inann ghabhaid acht mar sin⁵.

1590 Dar lat⁷ ní chluineann clúas ceól . anúas ní fuigheam a iúl
 ní théid glas do ghothaibh én . ní mhothaigh bél blas ar⁸ bhiúdh.
⁹Déna ragha⁹ na trí dtrean . a rí Dala fa dbeireadh.
¹⁰Ar ní is isli ní féacfa . na trí trín¹⁰ in túaiscearta.
¹¹Ri arna bhreith an toirches¹¹ trianach . is oirches¹¹ bheith ríarach ris.

(inann 7 dona trianaib do bheith .c.)

¹²Is tú an láogh trianach¹² dár tánaidh . cáor do mhianach Ádhaimh ibh.
 1595 Ní bí¹³ acht trian an tréin choirci . ag triar dh'féin na haboirte .l.
 Rí nimhe¹⁴ na thri treanaibh . gu tí um chridhe a chreideamhain.

[Only in H]

Re fedh an áentrín eile . ad bráentír gheal ghainmeighi.
 Mac Dé na thri trí(anaibh)¹⁵ . as é as rí dá-íribh.
 Gé dho-ni an chalannso cion . m'anamso d'Fíir na Trí Trean.

77. ¹⁶**CENÉL**, don¹⁷ chenél, don cheniúl, méd an cheniúil, méd an cheiníl, méd an cheinéil, méd an cheinél, na ceiniúil, na ceiníl, na ceinéil, na ceinéla, dona ceinélaib, méd na ceinél, féch¹⁸ cheinéla 7 cheiniúla.

Ceinél, muinél, Míchél inann, acht don cheiniúl¹⁹ 7 mar ghabhus,²⁰ 7 nach .c.¹⁹ illradh ag Míchél²⁰.

1600 Réim deighéil a ndiaidh a chuir . a criaidh cheiníl a chosmuil.

¹ sagh P ² Congmh² P ³ om. P ⁴ iarr H
⁵⁻⁵ 7 biadh acht don bhiudh 7 med an trena 7 mar ghabhaid H
⁶ gcosm- C² ⁷ let C² ⁸ do C² ⁹ radha CC²
¹⁰ trirsi C ¹¹ -is C ¹² láodh trinach C
¹³ Gan H ¹⁴ neimhe C ¹⁵ illeg.
¹⁶ om. P ¹⁷ do C ¹⁸ dena C², iar H ¹⁹ gan H
²⁰ Here follows in CC² the paradigm of Ceineól, and ex. 1600 comes after 1602. H has two sections as above.

78. ¹**CEINEÓL**, don cheiniúl, don cheineól, méd an cheiniúil, méd an cheiníl, méd an cheineóil, méd an cheineól, na ceiniúil, na ceiníl, na ceineóil, na ceineóla dona ceineólaib, méd na ceineól, féch² cheineóla 7 cheiniúla.

Ceineól, Mícheól inann iad, acht don cheiniúl 7 mar ghabhus, 7 gan³ illradh ag Mícheól.

Mairg in úair do-cluindtir ceól . nach smúain ar mbuindtir **Mhícheól**.

⁴Atá ag **Mícheól** meadhair bhinn . as mícheól d'fearaib ifrinn.

[*Only in H*]

Ag sgaradh re **Ceineól** Cais . neimeól anadh na n-égmaís.

Gu tí lim an lá fa deóidh⁵ . m'áireamh do mhuinntir **Mhícheóil**.

79. ⁶**DUINE**, don duine, mac an duine, na daíne, dona daínibh, meic⁷ na ndaíne, marbh⁸ dháine. duine daíneach cóir.

1605 Ainfeair gu méd míleata . ré⁹ tréd ndaíneadh¹⁰ ndeórata .l.

Tug Í Dróna a ndith daíneadh¹¹ . córa an crích do chomhaidheamh .l.

D'fuil chíche¹² do ceannghadh mhé . is dearbhadh díthi¹³ daíne .c.

80. ¹⁴**GILLA**, don ghilla, mac an ghilla¹⁵, mac an ghille, na gilla¹⁶, na gille, dona gillaib, meic¹⁷ na ngilla, marbh¹⁸ ghilla, 7 do-rindeadh dona gillibh 7 adeirtheair nach .c.¹⁹ hé.

Gilla, madra, inann ghabhaid, acht an mhéd as cáol don ghilla. dona madraibh .l. guin do rind ris, gilla mar sin.

Cuirn meadha ime gá²⁰ n-ibhe . gille gheala ag fighe²¹ a bfolt.

Ní chuir neach do linnidh lín . re ngillib each an airdrígh .l.

1610 Gnámh do gregh mbras gá²² mbronnadh . ag donnadh bhas ngeal ngilladh .l.²³

A mbrógaib gilla 7 gregh . do thógaib fear Sinda an sribh .c.

[Rí Gaoidheal resna gillibh . ar each cúachmhar céimlingidh .l.]²⁴

81. ²⁵**GA**, don gha, méd an gha, na ga, na gae, na gai²⁶, na gáe²⁷, dona gaibh²⁸, [dona gaebh dona gaibh C²], méd na

¹ om. P

² meabhr- C², iar H

³ nach .c. C²

⁴ deoigh H

⁵ om. HP

⁶ mac C

⁷ gradh- C²

⁸ le C²

⁹ ndaoine C²

¹⁰ ar dith daoine C²

¹¹ chíthe C, ciocha C²

¹² ditha C²

¹³ ghiolla C²

¹⁴ mic C

¹⁵ fosc C²

¹⁶ om. C

¹⁷ da C²

¹⁸ fidhe CC²

¹⁹ Gilla brigde add C

²⁰ add. in upper marg. C²

²¹ om. H; for the first par. P has: Ga gai don gha don ghái méd an gha méd an ghái na ga na gai na gáoi na gáe na gáoithe na gáethe dona gáoiibh don[a] gáebh dona gáibh dona gáoihibh dona gáethibh méd na ngáoitheagh méd na ngáetheagh méd na nga méd na ngai bris gháoithe 7 gháethe 7 ghó.

²² gaoi C²

²³ gái C²

²⁴ gaibh C, gaoibh C²

nga, bris ghó, na gáithe, na gaethe, dona gaithibh, dona gáethibh, méd na ngáitheadh, méd na ngaetheadh, bris gaithe¹ 7 gaethe [leis aigi ó chanamhain C²].

Ga gáe², inann ghabhaid acht uathadh lethan agin gha³ 7 na ga 7 méd na nga aige leis⁴ d'imarcaidh⁵, inand illradh cirt 7 canamhna dhóib^b ó sin sí^s.

Do-rinne an fian aitreabh dhe . mar a taitneadh grían ré gai⁶

líntar ar n-ochta dhúin⁷ de . te a úir⁸ is⁹ corcra a cnai¹⁰.

Nó gu súighe¹¹ an ghrian a gó¹² . bó fa Shliabh mBúire ní bhía.

82. ¹³**LÁ**, don ló, méd an láe, méd an láí, na láe, na láí, dona láibh, dona láebh, dona láibh, méd na lá, íar¹⁴ lóa, na láithe, na láethe¹⁵, dona láithibh, dona láethibh¹⁶, méd na láitheadh¹⁷, méd na láetheadh¹⁸, íar¹⁹ láithe²⁰ 7 láethe¹⁵ [aige^b ó chanamhain C²] ^cmar sin ghabhus^c.

Lá té, don ló the, méd an láí méd an láe²¹ the, na láoi na láe thee²² as .c. ann, 7 gach ainm illraidh dhíbh mar sin, acht lomadh ar chuid eile^b díb, íar²³ lóo té²⁴ as .c. ann.

Lá te, deoch the, inann ghabhaid²⁵, achd deoch do .b. [7 gurab é méd na dighe tee as .c. ann P]

1615 Mairg atá a curp na cumhadh . ré hucht na lá ag leabhruhadh.

83. ¹³**CNÚ**, don chnaí, méd na cnó, [na cnó C²P], nac na, na cnai²⁶, dona cnoibh, dona cnaibh, méd na cnó, bris²⁷ chnú.

Feadha áille Aird na Cnó . do ló Thaidhg Chláire gan chnú.

84. ²⁸**BRÓ**, don bhróin, méd na brón, na bróinte, dona bróintibh, méd na mbróinteadh, méd na mbrón, íar²⁹ bhróinte. bró, brá inann ghabhaid³⁰, cirt ar a comhair aca.

Do-gheibheadh³¹ th'athair grán glan . ar chlachaibh brán do bhreacadh.

¹ caith ghaoithi C²

² gai P

³ aigi so ga P

⁴ les C, om. P

⁵ da niomarc² P

⁶ ghae C²

⁷ arnocht adhuin C, arnochta duin C², anochda dhúinn P

⁸ húir P

⁹ as C², sas P

¹⁰ cnae C²

¹¹ súidhe CC²P

¹² ghó C

¹³ om. H

¹⁴ fech C², íarr P

¹⁵ laeithe C

¹⁶ laeithibh C

¹⁷ laitheadh C, laoitheadh C², laitheagh P

¹⁸ láeitheadh C

¹⁹ íarr P

²⁰ laithe CP, laoithe C²

²¹ láei C

²² laeithe C, lá 7 lá te ionann iad na laoi thee P

²³ féch P

²⁴ thee CC²

²⁵ iad P

²⁶ cnae C²

²⁷ ith C², gan P

²⁸ om. H

²⁹ gan P

³⁰ iad P

³¹ Do ghébhadh P

85. ¹**DRAÍ**, don draídh², mac an drúadh, na draídhe, dona draídhíbh³, meic⁴ na ndraítheadh⁵, meic⁴ na ndrúadh, marbh⁶ dhraídhe [7 draíthe C²], na draíthe⁷, dona draíthibh, meic⁴ na ndraítheadh, [díol draíthe C²] ⁸aige leis ó chanamhain⁸.

Draí saí, daí, ⁹inann ghabhaid⁹ [do chanamhain atá, .th. órrtha P].

Sgéla damh seólais an saí . [mo rélla glan eólais é C²P]

[*Only in P*]

Bean do gheabh deilbh ó dhráoidhibh . t'fear láoidhidh a mbeirn bháoghail.

1620 Tolcha corra Cháuille an Drúadh . as áoighe⁹ orra an t-ionnúar.
Ní ar sgáioileadh a sgabal n-óir . do-chóidh cagar¹⁰ dráoidheadh dháibh.

Atá gné ar nach dáoi an dáoi rúadh . saoi dhúadh é 7 dáoi re dán.

86. ¹**BÓ**, don bhoin, méd na bó, na ba, na bai¹¹, dona búuibh, méd na mbó, iar¹² bhú.

Tír nár ghabh sneachta gu se . bleachta a baei¹¹

fa buidheach deaghnúadha dhi . ceannrúadha a cnai.¹³

Táraidh¹⁴ dona collaibh chlú . brondaidh¹⁵ bhú a cánaidh na cnó.

87. ¹**CRÓ** (an eich¹⁶), don chrú, méd an chraí, na craí¹⁷, na craíthe, dona craíbh¹⁸, dona craíthibh, méd na craítheadh, méd na craítheadh¹⁹, méd na cró, tug chrúa 7 chraíthe lat²⁰. gach inadh a teagaimh²¹ dá^c ghuthaidhe dá chéile and²² gu gearr as .c. é, gach inadh a bfuil²³ tinne ann²³ do chanamhain atá.

Cró (an eich), cró (ón chroaigheacht), cró (cáolaigh), inann ghabhaid, Cró (Cuinn) mar sin acht gan²⁴ illradh aige.

1625 Slicht a caithme um Chrúachain Aí . craí d'aithle a núachair ané.

Do-seich dó²⁵ ó dubhšagsaibh²⁶ . cu cró an eich a uireasbaidh.

A námha do bháoi²⁷ gan bhoin . acht craí lána do láoghaibh²⁸ .l. fa dhó.

¹ om. H

² draí C

³ draíthibh C

⁴ mic C

⁵ ndraidhea C

⁶ sir C, gan P

⁷ draidithe C

⁸ .c. o canamh- uile C²

⁹ áoidhe P

¹⁰ cogur P

¹¹ bae C²

¹² bronn C², gan P

¹³ cnae C²; *in P the quatrain is*; Tír nar chuir deaghnúadha dhi . ceannrúadha a cnai | tír nar lean sneachda go se . as bleachda bai.

¹⁴ Taraidh C, Taraidh C²

¹⁵ bronn C

¹⁶ eith C

¹⁷ craoie C²

¹⁸ craoibh

¹⁹ critheadh C

²⁰ leat C², gan chrúa gan chráoithe P

²¹ tteagmhuid P

²² om. C

²³ .th. ar deireadh na cceart sin P

²⁴ ga C

²⁵ dú C

²⁶ -šagsubh C, -šagsuibh P

²⁷ bhí CC²

²⁸ laodhaibh C